

Smrt krásných srnců

Ota Pavel

Nejdražší ve střední Evropě

Moje maminka strašně toužila jet před válkou do Itálie. Nechtěla ani tak vidět Michelangelovy sochy a obrazy Leonarda da Vinci, jako si přála vykoupat se v teplém moři. Protože maminka pocházela ze Dříně u Kladna, kde byl jen ubohý kachní rybníček, pokrytý hustým zeleným žabincem, a nikdy toho koupání jako malá holka neuzila. A tak se vždycky zjara ptávala tatínka:

„Leoušku, pojedeme letos?“

Můj tatínek Leo obvykle odvětil, že právě letos nemáme dost peněz, a dokazoval, že podle jeho názoru je to na Berounce u Krivoklátu o moc lepší. Můj tatínek měl totiž daleko jiná starosti. V popředí jeho zájmů stál obchod a ryby. V obojím neuvěřitelně vynikal, rybám však dával přednost a to byla věčná škoda pro naši rodinu a také pro švédskou firmu Elektrolux, kde dělal obchodního cestujícího s ledničkami a vysavači. Častokrát se přímo vytratil z obchodní cesty a našli ho obvykle na Berounce, jak chytá se svým nejlepším přítelem převozníkem Karlem Proškem štiky na okouny.

Ta jeho láska k rybám vyvrcholila rozhodnutím, že zakoupí pro naši rodinu rybník i s kapry. Budeme mít nejen své vlastní kapry, ale ještě na nich při výlovu vyděláme spousty peněz. Maminka se dívala na celý podnik skepticky a upozorňovala tatínka, aby se do toho nepouštěl, že to není jeho branže. Ale příliš neprotestovala, tatínek při takové příležitosti obvykle dost křičel, jenom nakonec poznamenala, jestli bychom za ty peníze neměli raději jet do Itálie. Tatínek ani nepromluvil, jenom na ni vrhl odmítavý pohled. Byl totiž přesvědčen, že rozumí obchodu líp než maminka a všichni její křesťanští příbuzní dohromady. V tomto pohledu byla obsažena tisíciletá moudrost předků a také holá skutečnost, že za ty peníze, co kapři vynesou, budeme moci jet do Itálie i s celým příbuzenstvem. Musím podotknout, že toho se maminka obávala nejvíc.

A tatínek sháněl rybník. Měl o tom svou představu hluboké jímavě duše. Rybník obklopený nakloněnými vrbami, sem tam srdcovitý leknín se žlutými kalichy květů a ve vodě prosluněné paprsky plavou kapři jako telata. Za touto představou tatínek přímo letěl jako včela za pylem. Projel kus české země, ale takový rybník na prodej nenacházel.

Až v Kročehlavech za ním přišel jeho známý pan doktor Václavík, veliký silný chlap, pod nosem fousky. Pan doktor povídal tatínkovi, jenž měl tehdy bůhvíproč titul inspektora:

„Pane inspektore, nechtěl byste si koupit moje ryby?“

V tatínkovi hrklo:

„Co by to stálo, pane doktore?“

Pan doktor:

„Deset tisíc. Přinesu vám účet, abyste viděl, kolik jsem dal před lety za malé kapry. Pochopitelně, že od té doby značně vyrostli. Však uvidíte.“

Tatínek na to:

„Vám já věřím, pane doktore.“

A pan doktor:

„Pojďte, aspoň vám ukážu, jací jsou tam kapři.“

A jak šli, tak už po cestě mého tatínka napadla předtucha, že to bude ono. Bylo to to známé neselhávající tušení, které mu už napřed říkalo, kde prodá ledničku a kde vysavač a kde je to marné zvonit anebo klepat. Tak jako cítil a dálku dobrý obchod, tak vnímal tentokrát svůj vyvolený rybník a v něm bachraté kapry.

Zastavili se na hrázi a pan doktor Václavík nechal tatínka pokochat se tím pohledem. Rozkládal se tu nevelký obdélníkový rybník, po stranách světle zelené vrby smáčely své proutí v klidné vodě a sem tam ležel na hladině leknín se žlutými květy. Tatínek povzdychl a jeho přítel, pan doktor Václavík, pronesl významně:

„A teď ty kapři.“

Vytáhl z kapsy žemli. Rozlomil ji a půlku vhodil ke hrázi. Pan doktor se jistě usmíval a tatínek nespouštěl ze žemle oči. Najednou se prolomila hladina, objevilo se žluté velké tělo a obrovitá tlama udělala chlamst! A žemle zmizela. Tatínek zaúpěl:

„Prokrista, ten má aspoň pět kilo.“

A pan doktor řekl významně:

„Šest.“

A tím to bylo hotovo. Tatínek zajel domů pro všechny naše úspory a maminka se mohla utěšovat, že máme rybník s vlastními kapry. Rybník měl jedinou nevýhodu, byl od Prahy daleko.

Od toho dne však tatínek často zářil, občas se nepřítomně usmíval a maminka říkala, že je zase duchem u kaprů v Kročehlavech. Maminka měla pro tatínkovy slabosti vždycky pochopení a tak taky přistupovala na nekonečné rozhovory o tom, jak asi kapři rostou. Tatínek si mnul ruce a říkal mamince:

„Hermínko, majlant na nich vyděláme, majlant.“

Já nevěděl, co je to majlant, ale muselo to být něco krásného a velkého, protože tatínek se blaženě usmíval a hladil maminku po rukou.

Blížil se podzim a s ním výlov našeho prvního rybníka. Naše rodina, a hlavně tatínek, se chystala na ten den jak na veliký svátek. Tatínek si vzal u své firmy Elektrolux volno - pan ředitel se ptal: „Zas na ryby? Zas na ryby? To vás zahubí, pane inspektor.“ - a maminka si pořídila zvláště k této příležitosti slušivý kabát z koverkotu. Maminka musela pozvat své švagry dělníky, pořízky Karla Kopřivu a Karla Hružu. Dostali přesný úkol: budou hlídat na hrázi, aby vylovené kapry nikdo neukradl. Přijeli k rybníku i s rodinami. Můj tatínek zjednal na výlov rybníka rybáře z povolání pana Stehlíka ze Smíchova. Ten přijel s osmi muži, oblečenými od hlavy až k patě v gumových oblecích. Pan Stehlík, silný, starý a zkušený člověk, si potrpěl na pořádek. To, co se rozvinulo na hrázi toho idylického rybníka s vrbami a lekníny, se spíše podobalo vojenskému tažení proti neznámému nepříteli. Na hrázi stály dvě pětítunky značky PRAGA, na nich kyslíkové bomby a sudy „lejty“ na převoz kaprů. Po hrázi se pohybovali tiše gumoví muži a rozkládali sítě.

Z rybníka vytékala voda a tatínek v předtuše značných výtěžků za prodané kapry, které přislíbil závodu Vaňha, častoval hosty.

Ke svačině teplé vuřty, housky. A dvě basy piva.

Na oběd se šlo do restaurace k Nejedlému. Po dalším pivu nálada stoupala. Jen tatínek nic nepil, on na pití nikdy nebyl.

Ve tři hodiny odpoledne byly na hrázi už stovky diváků a v rybníce zbylo jen málo vody.

Pan Stehlík dal povel k útoku. Jeden rybář zatroubil na zlatou trumpetu a začali zatahovat. Síť se prohnula do velkého oblouku a korky se nesly jako kachýnky po hladině. Pan Stehlík udělal rozkazy a gumoví panáčci podobní loutkám na drátku pohybovali rukama sem a tam. Napětí v hledišti stoupalo, jak se blížilo rozuzlení.

Prostor s kapry se už zúžil na maličký okruh. Na hladině se v těchto okamžicích mělo už ukázat vlnění a vření od ryb, ale nic se neobjevovalo. A tatínek, jenž tenhle rybářský úkaz znal, bledl a na čele mu vyrůstaly kapky potu.

Rybáři zmenšovali okruh, až se korky dostaly ze všech stran k sobě. V síti zřejmě nic nebylo. A přece! Na rozhraní bláta a vody se něco plácalo. Pan Stehlík to zručně nabral do podběráku a zdvihl do výše. Kapr! A jaký kapr! Tatínek kapra poznal, zaúpěl a hráz vypukla v ohromný řehot. Všichni se tenkrát smáli kromě mé maminky a mého tatínka.

Maminka tu ostudu musela nést zvlášt' těžce, na Dříní dlouho žila, ale Kročehlavy byly její rodné město. Tiskla nás k sobě a šeptala:

„Mý děti ubohý. Kdybyste věděly, jakého máte tatínka!"

Tatínek zatím seběhl k rybníku, stál nad rybou lapající po vzduchu a prohlížel si ji, jako by poprvé v životě viděl kapra. Pan doktor Václavík nelhal, kapr měl hodně přes šest kilo, od té doby, co tatínek koupil rybník, značně ztloustl.

Tatínek se pak hnál k vile pana doktora Václavíka, rozhodnut vyřídít celou záležitost boxerským způsobem, tak jak to viděl u pana Františka Nekolného.

Otevřela mu služka:

„Pan doktor odjel s milostivou paní na dovolenou do Itálie."

„To jeli za mý peníze. A do Itálie!"

K večeri jsme ten den měli kapra. Maminka s tatínkem přirozeně nemluvila, a jenom když tatínek furiantsky prohlásil: „Když jsme ho zaplatili, tak si ho, děti, taky sníme," maminka dosti vztekle podotkla, že i pro soukmenovce tatínka, pana Rotschilda, by to byla zřejmě drahá večeře. A v tom měla zřejmě pravdu. Byl to pravděpodobně nejdražší kapr nejen v Československu, ale v celé střední Evropě. Přišel mého tatínka i s výdaji za výlov rybníka na rovných jedenáct a půl tisíce a za ty peníze bychom měli - jak na závěr večeře podotkla maminka - živé lososy dovážené přímo z Kanady.

Tatínka tenkrát přešel vztek a k panu doktoru Václavíkovi stran boxerského zápasu nešel.

Utekla řada let. Tatínek v nich prodával ledničky a vysavače a jezdil rybařit na Berounku.

Jednou zase seděl ve své kanceláři v Konviktské ulici, když někdo zaklepal, tatínek řekl: „Jen dál!" a vešel - pan doktor Václavík. Tatínek v tu ránu zrudl, chtěl ho začít mlátit, ale pak se uklidnil. Potom si tatínek uvědomil, že pan doktor už nemá knírek. Pan doktor šveholil:

„Pane inspektore, pane inspektore, jak se máte? Takovou dobu jsme se neviděli."

Tatínek chtěl říci, že se měl výborně, protože pořád jedl ty kapry, co mu pan doktor prodal, ale neřekl nic. Něco mu šeptalo, aby počkal, že všechno teprve přijde. Z pana doktora Václavíka vylezlo, že by jeho manželka chtěla ledničku.

„Přišel jsem za vámi, pane inspektore, vím, že nám nejlíp poradíte, vždyť jste z našeho kraje."

A usmál se na tatínka.

„Samozřejmě, pane doktore, to je moje branže," zašveholil tatínek a vychrlil na pana doktora: „Doporučuji vám typ GV, systém Platr-Munters s mramorovou deskou nahoře, cena deset tisíc tři sta padesát korun."

Pan doktor Václavík neměl ani páru o zázračném systému Platr-Munters, ale horlivě příkyvoval. Tatínek mu lednici pak šel ukázat a pan doktor byl náramně spokojený, nejvíc se mu zamlouvala ta mramorová deska nahoře. Tatínek ho pak vzal k sobě do kanceláře, nabídl mu koňak, náramně se bavili, pak doktor Václavík vyprávěl, kdo se rozvedl, kdo oženil, kdo narodil a kdo zemřel v Kročehlavech, a tatínek mu vykládal židovské anekdoty o panu Khonovi a panu Ábelesovi. Když už měl pan doktor špičku po tom koňaku, tatínek mu slíbil, že firma sama dopraví lednici do tří dnů do Kročehlav, ale zaplatit se musí hned. Pan doktor na to, že tolik peněz u sebe nemá, ale zajede do banky. Vrátil se za hodinu, zaplatil tatínkovi ledničku a tatínek mu dal potvrzení.

Po odchodu pana doktora zavolal tatínek skladníka Škvora:

„Máš tam vyřazenou starou lednici?"

„Jedna se tu ještě najde."

A tak ji tatínek dal panu lakýrníku Kučerovi nalakovat a přikázal, aby z ní vyndal vnitřek, takže z lednice vznikla jenom prázdná bedna. Navrch nechal dát originál ambaláž a nálepky MADE IN SWEDEN a pomyslel znovu s lítostí na to, že ten rybník v Kročehlavech také na pohled tak krásně vypadal, obklopen vrbami a pokrytý žlutými lekníny. A aby pan doktor Václavík neměl bolest tak přeukrutnou, dal tatínek přibalit k bedně tu mramorovou desku, co se panu doktorovi tolik líbila.

Ledničku poslali do Kročehlav.

Pan doktor Václavík si zavolal z Libušína montéra Beznosku, aby stroj zapojil. A montér prý utekl a volal zděšeně, že s tím nechce mít nic společného.

Pan doktor Václavík okamžitě telefonoval tatínkovi a křičel:

„Pane inspektore, ta lednice nemá vnitřek. Vždyť jste mi poslal bednu. Králíkárnou už mám! Tu nepotřebuju!"

Tatínek na to řekl:

„Jó, pane doktore, to se nenechá nic dělat. To je jako s tím rybníkem. Ten taky neměl vnitřek a jinak vypadal moc hezky."

A položil sluchátko.

Pak doktor Václavík si to tenkrát nejel vyřídit do Prahy s tatínkem boxerským způsobem, ani tatínka nežaloval. Ale museli mít u Václavíků asi smutný večer, stejně jako my po výlovu toho

rybníka. Vždyť pan doktor Václavík koupil nejdražší bednu na králíky nejen v Čechách, ale v celé střední Evropě.

Ve službách Švédska

Generální ředitel firmy Elektrolux, pan František Korálek, u něhož můj tatínek pracoval, byl boháč. Měl třicet tisíc korun pevného platu měsíčně, vilu na Ořechovce, každý rok nové americké auto, žádné děti a v Chuchli svou vlastní stáj Frako (František Korálek), nádherné koně také značky Elektrolux a k nim anglické žokeje.

Podle tatínka byl však pan Korálek především gangster a hlavní důvod zřejmě spočíval v tom, že měl za ženu paní Irmu, kterou si vůbec nezasloužil. Paní Irma se totiž strašně líbila mému tatínkovi. Na židovku měla nezvyklé blond vlasy a modré oči, potom překrásně vymodelovaná ňadra, jež se vypínala pod působivými látkami jako atlas nebo šantung, a pevný oblý zadeček. Zteplostí se vyrovnala klisnám ze stáje svého muže a ve tváři jí ležel oduševnělý výraz vzdělanosti, což nejvíce imponovalo tatínkovi, jenž nevěděl, kdy napsat i anebo y i v těch nejjednodušších slovech, neboť ho v útlém věku ze školy vyloučili pro řadu činů a nakonec proto, že hodil po třídním učiteli Lukešovi kalamář i s inkoustem.

Naše maminka o tatínkově tajné lásce k paní Irmě věděla, ale příliš se tím neznepokojovala. Usoudila, že tatínkovy šance jsou tak mizerné, jako kdyby chtěl zdolat Mount Everest. Měl na krku nás (tři kluky), koně ani americký bourák nevlastnil a rozuměl jen fotbalu, boxu a rybám, čímž paní Irmu nemohl oslnit. A taky minulost mého tatínka byla venkoncem dobře známá. Než přišel k té slavné švédské firmě Elektrolux, prodával hasicí přístroje domácí výroby Tutankamen. Bylo známo, že po zásahu Tutankamenem vyhořela nejedna fabrika. Také se někde zmínil, jak jsme v té době žili, a to se v Praze rozšířilo. Bydleli jsme ve vesničce uprostřed lesů blízko Mariánských Lázní a jedli osolené houby bez vajíček a chleba se zdravou cibulí.

Ale stal se zázrak. Od té doby, co právě pan František Korálek řekl:

„Tak vás bereme jako obchodního zástupce,“ začala stoupat na nebi tatínkova šťastná hvězda.

Udalo se to krátce potom, co ho vzali na zkoušku do filiálky firmy Elektrolux v Plzni a svěřili mu s nedůvěrou jeden vysavač prachu v dřevěném kufříku. Nedali mu však žádné diety, musel šlapat i s tím kufříkem pěšky do Rokycan, protože neměl na vlak. V Rokycanech stál dvě hodiny na náměstí, než se odhodlal navštívit prvního

klienta a říct poprvé naučenou formulku, kterou si opakoval celou cestu z Plzně:

„Já jsem reprezentant firmy Elektrolux a prodávám vysavače se značkou Made in Sweden.“

Tatínka tenkrát ten pán nevyhodil. Ba dokonce si jeden koupil. Ještě ten den táta prodal v Rokycanech čtyři vysavače a to byl tenkrát výkon na nováčka, poněvadž lidi lpěli na koštěti a smetáku stovky let a vysavač za dva tisíce považovali za čertovský vynález a úplnou zbytečnost. Z Rokycan odjel za vypůjčené peníze do Radnic (kde ho strýček lékař doporučil svým klientům) a do Příbrami. Říkal naučenou větu a pak následovalo předvádění přístroje, úsměvy, lichotky, poklony. Za deset dní prodal jedenatřicet vysavačů. V Plzni tomu nechtěl nikdo věřit. Poté, co se přesvědčili, jeli ho ukázat z Plzně jak svátost nebeskou do Prahy, a když procházel chodbou na ředitelství, otvíraly se dveře a úředníci si šeptali a ukazovali na něho. Uvedli ho ke generálnímu řediteli Korálkovi, kde už čekala jeho světlovlasá a světlooká žena Irma, a ta se zasněně podívala na mého vylekaného tatínka, podala mu ručku a řekla:

„Gratuluji vám, pane.“

A můj tatínek se rázem ocitl v sedmém nebi a hned ho napadlo, že tak krásnou ženu ještě neviděl, políbil jí na rozloučenou tu ručku, koktal z toho všeho štěstí, a když vyšel ven, sliboval si, že pro tuhle firmu a tuhle paní nasadí všechny svoje síly.

A také to udělal.

Firma Elektrolux udělala s mým tatínkem veliké terno. Brzy se potvrdilo, že je fenomén na prodej vysavačů a ledniček. Těžko říci, v čem to bylo, ale v tomhle oboru byl génius a u géniů se nadání těžko pozná v umění, natož v prodeji vysavačů prachu. Měl v očích veselost, smutek i pokoru a hlavně šarm elegantního a hezkého muže, byl neodbytný a drzý, ale vždycky to mělo hranici vkusu. To jen zlí jazykové z řad konkurentů o něm říkali to staré, otřepané, že ho dveřmi vyhodí a on tam znovu vlezle oknem. Brzy se stal mistrem republiky u firmy Elektrolux; tato firma měla své mistry v prodeji po celém světě, tak jako jsou mistři v kopané nebo v plavání. Generální ředitel František Korálek mu předával na slavnosti zlaté hodinky MOVADO s dvojitým pláštěm a efektní rytinou I. cena. Paní Irma mu podala ručku a zase řekla:

„Gratuluji vám, pane.“

A usmála se na tatínka, ale on nějak nepochopil, že je to jen takový společenský úsměv, co má své odsad' až potad'. Povzbuzen vyhrál další zlaté hodinky MOVADO i s dvojitým pláštěm a vypadalo to, že se může stát neporazitelným mistrem celého světa u firmy

Elektrolux. A tak stoupal k závratným výšinám, kupředu ho hnala mezi jiným vidina krásné paní Irmy. Také naše maminka byla navýsost spokojená, dařilo se nám už skvěle. Zařídili jsme byt, oblékli se, naplnili spíž, lahůdky nakupovali u Lipperta. A když jsme měli všechno nejnnutnější, maminka nám řekla:

„Chlapci, tatínek teď asi začne vyvádět.“

A taky jo. Oblékl se jak dandy. Od Meindla-Mecelese na Příkopech si pořídil anglické šaty, od Poppra-Krásy ve Vodičkově ulici boty a od Knížete plášť z látky homespun. To byla tehdy moc drahá látka a měla tu vlastnost, že s ní dělal nenápadně před zákazníky a jednou také před paní Irmou malé výstupy: vrazil do ní tužku, takže koukala jen půlka, pak tužku vytáhl a látka se sama zatáhla. A stříhat a holiť - abych nezapomněl - se tou dobou nechával u jednoho z nejlepších holičů v Praze, pana Webera v pasáži Alfa. K dovršení všeho koupil americký vůz. Pravda, nejnovější bourák to nebyl, ale byl to přece jen americký automobil značky Buick s dvěma reflektory a plátěnou střechou, šestiválec, šestadvacet litrů na sto kilometrů. Maminka sepjala ruce a naříkala:

„Leoušku, co s takovým velkým autem budem dělat? A kdo s tím bude jezdit?“

„Já,“ odpověděl tatínek sebevědomě, ačkoli věděl, že to nemůže být pravda, neboť cokoli v životě řídil, vždycky to dopadlo katastrofálně. A že je auto velké, dobře věděl, ani pan generální ředitel Korálek tak ohromné neměl, ale to bylo právě ono. Uřídít tohle auto se ukázalo nesmírně těžké, a tak jsme si museli opatřit na neděle šoféra Tonda Valentu. Byl to vysoký blondák, sympaták, měl s tatínkem svatou trpělivost a vozil nás přes Lány na Krivoklát na ryby. Můj tatínek seděl vedle něho a neustále mu radil, jak má jet. Jiný by tatínka zabil, Tonda Valenta se pořád jen culil. Jednou ho tatínek přemluvil, aby mu to půjčil právě přes Lány:

„Toníku, ukaž, já to tady vezmu, chtěl bych si to jednou zašofirovat okolo zámku pana prezidenta.“

Maminka křičela ze zadního sedadla, že nikdy, ale marně. Tatínek se vrátil před zámkem do zatačky, samozřejmě ji nevytočil a strefil se panu prezidentovi akorát do zelených vrat. Odtáhly nás krávy a naše amerika opustila na čas české silnice.

Přirozeně, že generální ředitel pan Korálek se nějak dověděl o naší nedělní návštěvě u pana prezidenta a příští den se ptal s úsměvem tatínka:

„Jak vám jezdí buick?“

„Báječně," řekl tehdy stroze tatínek a dostal na svého šéfa poprvé velký vztek. Díval se na jeho bezvousou kulatou tvář za stolem, viděl jeho hlavu zarámovanou v obrazech, v každé kanceláři odevšad na něho křičelo: Korálek, Korálek, Korálek. Můj tatínek ho začal časem dokonce nenávidět. A čím víc rostla jeho zášť, tím víc zbožňoval a litoval zřejmě trpící paní Irmu.

Jenže můj tatínek zůstával pořád jenom cestákem, i když vlastnil plášť z homespunu a americký bourák buick. Ale on si to nějak neuvědomoval. A paní Irma si do své vily na Ořechovce dál kupovala psíky, nejdražší porcelán Rosenthal a Míšeň a originál holandská rádia Philips. Z nadměrné výšky shlížela na dráhu mého nebohého tatínka, o němž věděla, že na ni dělá zamilované oči.

Můj tatínek se však rozhodl, že dosáhne všeho, že půjde výš a dál a že se stane neporaženým mistrem třeba celého světa.

A taky to dokázal.

V prodeji vysavačů a ledniček přetrumfl svými rekordy cestáky v pětapadesáti zemích světa, jen v Japonsku měl Elektrolux dva tisíce zástupců a tím o tento hrdý titul bojovali. Získal ho tatínek před jedním cestujícím z Buenos Aires. Prodal největší počet vysavačů na světě a dokázal neuvěřitelné kousky. Prodal vysavače sedlákům v Nesuchyni, kde dosud neměli elektriku. Slíbil jim přirozeně, že jim pomůže elektriku zavést, ale nikdy to neudělal. Prodal vysavač svému třídnímu učiteli Lukešovi, po kterém v dětství hodil kalamář, a prodal vysavač i strážmistroví Králíčkovi; ten mu kdysi vzal pušku hamerlesku při pytláčení. Přesvědčil ministerského předsedu Malypetra, že si musí koupit ledničku, a dr. Edvardu Benešovi prodal ledničky hned dvě.

V hotelu Alcron ho korunovali na mistra světa. Zlatou medaili mu připíchl na klopou prezident společnosti Venegreen (přiletěl na tuto událost z Londýna). Celý průběh natáčel slavný americký Foxův žurnál (kameraman přiletěl ze Spojených států). Můj tatínek nepřiletěl odnikud, ale přijel tramvají s maminkou (náš buick stál dosud rozbitý).

Na banketu přinesli jako předkrm pečené kuře. Každý se tím lopotil, jenom tatínek nikoli. Vzal vidličku, maminka mu v tom už nemohla zabránit, zaklepal s ní na skleničku, zjednal si tak ticho a pronesl:

„A teď vám ukážu, jak se jí u nás v Buštěhradě."

Vzal kuře do rukou, zakousl se do něho a všichni ho následovali, cestáci, sešlo se jich tu tři sta, dokonce šeptali uznalá slova jako:

„To je ale fajn chlap, ten Popper."

Jenže v čele tabule zavládlo mrazivé ticho, pan prezident Venegreen a generální ředitelové píchali dál do kuřete vidličkou a nožem a pan Korálek s paní Irmou se po sobě významně podívali a tím vyřkli vše o mém tatínkovi. On to také poznal, když se zahleděl na paní Irmu a očekával od ní jako světový šampión zářivý pohled. Usmála se, ale její úsměv neříkal víc než dřív a byl ještě v očních panenkách navíc poznamenán tím pečeným kuřetem, co třimal v pravé ruce. A můj tatínek okamžitě uviděl mezi sebou a paní Irmou tu hráz, kterou nemůže jako obchodní cestující překročit, i kdyby prodal vysavač samotnému Pánu Bohu. A trochu zesmutněl a nerozveselili ho ani zmrzlinoví sloni na konci banketu, které měl k smrti rád.

Ale přihodilo se něco zvláštního a nečekaného, co vrátilo tatínkovi, řečeno sportovně, šance.

V Praze žil malíř Vratislav Nechleba. Tak slavný a věhlasný jako málokdo z žijících umělců. Znát ho znamenalo postoupit na společenském stupínku o kus výš, a sprátelit se s ním, ó ne, na to už nebylo ani pomýšlení pro normálního smrtelníka, zvláště proto, že pan Nechleba se choval tak trochu podivinsky a hned tak přátelství neuzavíral.

A tento pán, menší, s dlouhými vlasy, si to na Pražském vzorkovém veletrhu zamířil do stánku mého tatínka, prodávajícího ledničky, a představil se:

„Já jsem Nechleba.“

Tatínek přirozeně neměl tušení, o jakého pana Nechlebu běží, znal jenom mistry v boxu počínaje Heřmánkem a Nekolným, ale přikývl, že je mu všechno jasný. Pan Nechleba přimhouřil oči pod hustým obočím, usmál se, ukázal na ledničky a řekl:

„Měl bych zájem o takovýhle potvory. Přijďte za mnou, panáčku, do akademie.“

Tatínek se tedy vydal do akademie, vrátnému řekl:

„U vás je nějaký pan Nechleba.“

„Jó, to je náš pan profesor. Ateliér v prvním poschodí.“

Tatínek stoupal výš, zazvonil a přišel mu otevřít právě ten menší pán s dlouhými vlasy.

„To jste vy, panáčku. Musíte chvilku počkat. Dodělám něco.“

Tatínek usedl do koženého křesla a chvilku pozoroval, jak pan profesor vylepšuje štětcem tvář člověka, jenž vypadal jako blázen a měl rozčuchané vlasy. Ten člověk na obraze se mu zrovna nelíbil, vycházel z něho jakýsi vnitřní neklid, tatínka rušil, odvrátil se tedy od něho a rozhlédl se po ateliéru. Spatřil desítky obrazů na stojanech, stěnách a jen tak opřených na zemi, dívali se z nich

prezidenti, umělci, finančníci, biblické postavy. Tatínkovi se rázem otevřel nový svět, jaký nikdy nepoznal, ty obličejy v rámech ho přitahovaly neznámou magickou silou, všichni jako by byli tady s ním a chtěli si povídat. Vstal a chodil po ateliéru a spatřil u malíře blízký svět, kterému jako znalec lidí rozuměl. Každý z těch lidí se tvářil jako živý, jako by měl právě vystoupit z rámu, podat vám ruku a představit se. A tatínek se přistihl, že zkoumá, komu by z nich prodal vysavač, komu ledničku, na koho by jak šel, a protože se v lidech vyznal, četl v těch tvářích i štěstí i neštěstí, jež je potkalo na životní pouti. Vyrušil ho hlas:

„Líbí se vám to, panáčku?“

„Moc, pane profesore, nikdy bych nevěřil, že jdou lidi takhle opravdově namalovat,“ řekl upřímně tatínek, jenž nevěděl nic o existenci Leonarda da Vinci, Rubense, Rembrandta. A pak začal tatínek vyprávět o lidech, jak je znal on. O lidech, jaké mají oči, když umírají anebo někoho zabíjejí. O kulhavém maličkém človíčkovi, co v hamburském nočním podniku hodil po pasákoví stoličku a urazil mu půlku hlavy a mozek postříkal tatínka. O očích přítele Zubana, pijícího na útěku africkou pouští svou moč. A ještě mnoho takového vykládal tatínek panu profesorovi a ten poslouchal se stejným zájmem, s jakým si můj tatínek předtím prohlížel jeho obrazy.

Pak vzal pan profesor tatínka do svého bytu. Představil mu své obrovské psy. Zlatou štíhlou dogu:

„To je Helios.“

A anglického bručavého mastifa:

„Sam.“

A ukázal mu své papoušky, křičeli na tatínka: „Máš prdel? Prevíte!“ Otevřel mu všechny své pokoje a otevřel mu už také své srdce, protože můj tatínek byl vlastně zloděj srdcí. Za hodinu dobyl právě profesorovo srdce, měl ho jak na dlani a dýchal na ně hřejivými doušky z arzenálu zbraní obchodního cestujícího. Nakonec mu pan profesor řekl:

„Ty ledničky si vezmu dvě. Jednu sem a jednu pro ateliér. A přijďte se na mě někdy podívat.“

Můj tatínek by na pana profesora úplně zapomněl, kdyby za čas na ředitelství nad černou kávou nepadlo jméno Nechleba. A zaznělo velmi zvučně, neboť okamžitě polohlasně podotkl:

„To je můj přítel.“

Ve společnosti kolem něho to však zapůsobilo jako úder pěstí. Pan generální ředitel Korálek zalapal po dechu, ale ještě pochyboval, poněvadž od té doby, co jedl tatínek na tom

významném banketu kuře rukama, utekla teprve krátká doba, a on měl o kulturní úrovni mého tatínka své mínění a taky to vyjádřil větou:

„To si ho snad s někým pletete. Toto je pan Vratislav Nechleba, náš současný největší portrétista. Malíř, rozumíte!”

„Ale ano, pane generální, zrovna posledně jsme si u něho v ateliéru vykládali, co můžou říkat lidský oči a co nemůžou.”

A prokuristka Gutová se hned zeptala:

„A co můžou říkat lidský oči?”

Tatínek jí na to stroze řekl:

„To můžou pochopit jen umělci.”

A těmito větami se nad ně povznesl, poněvadž nikdo z nich, obchodníků, ani pan generální ředitel si nedovedli představit, co mohou všechno říkat lidské oči.

Pan generální Korálek mu na konci sezení pokynul, aby šel za ním do kanceláře, tvářil se blahosklonně a řekl přímo:

„Co říkáte, kdyby Nechleba namaloval mou ženu Irmu?”

Uděilo ho to jako blesk. Ježíšmarjá, že ho to hned nenapadlo! Proč to panu profesorovi neřekl, jak tam seděl, že zná nejpůsobivější ženu v Praze! Vždyť bude celý paf, až ji spatří, nalezne nejkrásnější model, jaký jde vůbec sehnat. A přitom Irma bude šťastná a bude vděčná jemu. Usměje se na něho zas tak krásně jako dřív a možná s ním půjde do kavárny a třeba i jinam. Ale byl příliš dobrý obchodník, aby vyjádřil své nadšení nad návrhem pana generálního. Naopak, bude otálet, couvat, činit fóry a dělat se vzácným. Tím líp dostane zapláceno. Seděl a mlčel.

„Vy jste neslyšel, co jsem říkal?” ptal se naléhavě pan generální ředitel Korálek.

„Vím, ale není to tak jednoduché.”

„To vím i bez vás. On ten Nechleba vzkázal Baťovi, že ševce nemaluje, a od prezidenta Masaryka si vzal za obraz tři sta tisíc. Ale mně, rozumíte, mně na penězích nezáleží. Já dám třeba půl miliónu.”

Můj tatínek zprvu vytřeštil zrak, protože znal lakotu pana Kořalka. Jelikož však chápal lidské oči, viděl v těch hnědých před sebou obrovskou touhu mít něco jiného, co nemohou jen tak pořídit ostatní pracháči. Tomuhle pánovi, co pořád mlel před svými podřízenými, nešlo o umění a zřejmě ani tak o krásný obraz jeho ženy, ale o to, aby mohl říkat donekonečna větu:

„Mou ženu maluje Nechleba.”

Abyste tu větu mohl říkat u oběda, u večeře, aby ji psal svým příbuzným do Anglie a Spojených států, aby ji pak mohl v čase

minulém říkat nad obrazem, aby ta věta vybuchovala na určených místech jako bomba.

A mého tatínka dokonce také napadla podivná myšlenka, že pan generální nemá o kráse své ženy Irmy moc vysoké mínění, jinak by nenabízel tak závratnou částku, a dostal na pana Kořalka zase hrozný vztek.

Irmu bude profesor Nechleba - vážený pane generální - malovat z jiných důvodů. Její obraz musí přetrvat věky. Musí být na něm krása a zároveň utrpení ženy žijící s vámi. Paní Irma by měla mít na sobě jasně modré šaty, aby hrály s jejima modrýma očima, a celý obraz by měl dostat zlatý těžký rám.

Když na tohle tatínek přišel, ulehčilo se mu v duši a řekl:

„Tak já se pana profesora zeptám.“

A hned příští den se vydal můj tatínek za panem Nechlebou. Stoupal po širokých schodech k ateliéru a sám si v duchu maloval, jak bude pro něj svět nádherný, až bude obraz paní Irmy vytvořen. Koneckonců skutečnost, že Korálek je jeho šéf, není také k zahození. Jak vycházel po těch schodech, začala ho trápit jediná myšlenka: zda vůbec dokáže profesor Nechleba krásnou Irmu zachytit. Sice namaloval prezidenty a ministry, ale zpodobnit takovou ženu je přece něco jiného. Její měkké vlasy, blankytné oči, plné rty. A jestli to nakonec dokáže, jaký to bude obraz!

Poslední schody tatínek přímo vyběhl a prudce zazvonil, jako by profesor nesměl zmeškat ani minutu. Otevřely se dveře a vykoukl pan Nechleba.

„Á, to jste vy, synáčku. Copak tak pospícháte?“

A tatínek, rozkurážený představami o nejkrásnějším obraze pana profesora, věděl, že nemůže vykřiknout:

„Namalujte mi rychle Irmu!“

Jenom takticky řekl:

„Jdu se na vás podívat, pane profesore.“

„Tak pojdte dál a posaďte se.“

Tatínek se usadil a rozhlédl se. Pan profesor tu měl modelem podivného muže s vousy a ten si četl při petrolejové lampě noviny. Profesor pracoval pomalu, před každým tahem štětce okamžik uvažoval. Tatínek ho chvílku sledoval a znovu se rozhlédl po ateliéru. Opět ho zaujaly tváře mužů, kteří jako by se před ním dali jak apoštolově na orloji na podivný pochod. Jeden se mračil, druhý usmíval, třetí šklebil. Jak se na některého podíval, tak ten vybraný mu hned hleděl do očí. Byla to hra, jaká ho bavila, ale neměla žádného konce. A náhle tatínka zamrazilo v celém těle. Prokristapána, tady není jediný obraz ženy. Polilo ho horko. Jestliže

tu není obraz ženy... Pan profesor ženy vůbec nemaluje, generální Korálek to věděl, a proto nabídl takovou sumu. A od té chvíle seděl v tom křesle jako na trní a už neměl takovou radost z okolních obrazů jako dřív. Jak pan profesor skončil, tatínek se ho rovnou zeptal:

„Vy nemalujete ženy, profesore?“

„Víte, panáčku, já nemám ty vaše ženský moc rád. Mně jdou strašně na nervy. Když sedí a já je maluju, tak jsou příšerně užvaněný, a když mlčí, tak zas na nich nic není.“

„A vůbec je nemalujete, pane profesore?“

„Ale ano. Tak jednou do roka. Nejraději mám ze všech žen Lukrécii.“

Tatínek si oddech, byla tu tedy naděje. Rozlilo se mu v duši zase blaho. Jedna za rok. Irma. Ale svou obchodnickou duší pochopil, že s tím nemůže hned vylézt, jak si představoval, musí na tom trpělivě pracovat jak sadař na záhoně. A bude to možná těžké, těžší než prodat deset ledniček. Nejdřív musí poznat tu Lukrécii, aby ji porovnal s Irmou. Ale zatím nevěděl o Lukrécii zhola nic, styděl se na ni zeptat a tak se odporoučel.

„Přijďte zas, Poppříčku," zval ho pan profesor už zdrobněným jménem, tatínek se mu zamlouval, nechtěl od něho obrazy ani peníze na dobročinné účely a bylo mu s ním zřejmě dobře.

Ke svému překvapení i potěšení tatínek zjistil, že urozená dáma Lukrécia si svůj konec uspišila dýkou vraženou do srdce. Tento fakt, že Lukrécia nemůže už soupeřit s paní Irmou, ho uspokojil natolik, že panu generálnímu řediteli Korálkovi oznámil:

„Půjde to, bude to chtít čas.“

Po těchto větách si žil můj tatínek u firmy Elektrolux jako baron. Neustále byl zván k panu generálnímu na brazilskou kávu a naše rodina včetně maminky dostávala pozvání na různé bankety. Událost s kuřetem se rychle zapoměla a paní Irma se na tatínka usmívala v jednom kuse. Korálkovi dokonce pozvali tatínka a maminku do své vily na Ořechovce, a když si tatínek prohlížel v akváriu pruhované skaláry a pan Korálek se někde jinde naši maminky zdvořile vyptával na nás, dětičky, přistoupila paní Irma k tatínkovi a velice tiše mu řekla:

„Až mě pan profesor Nechleba namaluje, tak to oslavíme. Jen my dva.“

To vlilo mému tatínkovi do žil energii, která málem přivedla naši rodinu na mizinu. Místo aby prodával vysavače a živil tak maminku, tři kluky a americký automobil buick, co byl už zase v provozu, chodil za panem profesorem Nechlebou, seděl s ním a pozoroval ho

celé hodiny při práci. Můj tatínek, jenž před časem neměl ještě ani tušení o existenci nějaké olejomalby a živého malíře, začínal teoreticky ovládat různé druhy malířské techniky a pan profesor ho seznámil s celou plejádou současných slavných malířů. Znal počet obrazů pana profesora, pamatoval si, co má který namalovaný člověk na sobě a jak se tváří. Věděl, že pan profesor namaloval redaktora Boučka v roce 1909 a herce Eduarda Vojana o dva roky později. Začal také rozumět perským kobercům, a když pan profesor nemohl, krmil za něho dogu Heliose, psa Sama a papoušky.

Naši maminku, která dobře věděla, že to všechno se děje kvůli paní Irmě, však přešla trpělivost a řekla důrazně tatínkovi:

„Už moc dlouho trvá ten tvůj zájem o umění. Do něčeho se řítíš. Děti pomalu nebudou mít co jíst.“

Jenže neuměl povolit. Kdepak. Už stál vlastně před cílem, chystal se panu profesorovi říci to nejdůležitější. A jednoho zimního dne, kdy byla Praha jak z cukrové vaty, nad Hradčany se usmívalo slunce a pan profesor měl náramnou náladu a pořád si cucal malíček, to dělal tuze rád, můj tatínek se odhodlal:

„Pane profesore, už vám chci dlouho říci, že vím o nejkrásnější ženě v Praze. Mohl byste ji namalovat. Mně byste tím udělal velikou radost.“

V tu ránu se pan profesor zakabonil:

„Nemám náladu.“

Ale když uviděl tatínka, jak zesmutněl, dodal:

„Až snad později.“

A bylo to.

Pan profesor v té době maloval svou Lukrécii. Ženu s černými vlasy a bledou tváří, ženu, která nemohla mluvit a nedokázala se bránit, když šiji pan profesor tvárnil dle svých představ. Byla krásná, ale ta krása byla nelidská a tatínek to věděl, ale neodvažoval se to panu profesorovi říci, protože pan profesor Lukrécii miloval snad právě proto, že byla mrtvá, ale byla to určitě jiná láska, než jakou cítil můj tatínek k naší mamince, anebo láska, s jakou vzhlížel k paní Irmě.

Minula zima, jaro a můj tatínek nepokročil dál. Ale jako rybář a obchodník uměl čekat.

Na začátku léta řekl pan profesor slibnou větu:

„Já se, Poppříčku, na tu vaši nejkrásnější ženu asi podívám.“

„Brzy, pane profesore?“ zajásal tatínek, jenž byl už finančně na mizině a v posuzování obrazů, perských koberců, psů a papoušků na konci svých sil.

„Zanedlouho, až dodělám..." a ukázal zbožně na bůhvíkolikátou verzi Lukrécie, jež si tentokrát pro změnu vrážela ozdobnou dýku do prsou z pravé strany. Můj tatínek už Lukrécii za ten rok nenáviděl. Ale v ten okamžik jí všechno odpustil, protože vítězství měl nablízku. Pan profesor spatří Irmu a Lukrécie zemře nadobro. Netrpělivému panu generálnímu řediteli Korálkovi, jemuž už rok pln zoufalství tvrdil:

„Bude to. Věřte tomu, pane generální," tentokrát vítězně oznámil:

„Pan profesor se na paní Irmu brzy podívá. On si každého nejdřív prohlídne, než ho maluje."

Pan generální nadšeně přikývl a pozval ho do Alcronu na oběd.

A můj tatínek kul železo, dokud bylo žhavé. Zasněžil do svého plánu naši ubohou maminku a slíbil jí, že brzy všechno skončí. Jenom ještě pozveme pana profesora Nechlebu do přírody, kam on se snad nikdy nedostane. Vezmeme ho na ryby k Rozvědčíku. Maminka upeče maso, koláče, buchty.

Pan profesor Nechleba nadšeně souhlasil.

Vyjeli jsme naším buickem s Tondou Valentou. Zatímco jsme bydleli v zájezdní restauraci U rozvědčíka, tatínek se utábořil s panem profesorem ve stanu přímo u řeky Berounky. Tenkrát ještě tekla krásná, čistá řeka plná ryb, byl červen a pod proudy kvetla snad nejkrásnější louka, kterou znám. Pan profesor, jenž viděl Londýn, Paříž, Amsterdam, nejvzácnější galerie celého světa, se nikdy nedostal do přírody, a tak byl nad tou Klabalovou loukou u vytržení. Poskakoval po bobku jak malé dítě, pozoroval koníky a broučky a kytičky a volal:

„Jé, Poppříčku, to je zázrak, ta krása, příroda vypadá jak samý kýč."

A tatínek horlivě kýval a richtoval pruty a v duchu se modlil, aby se zatáhla v noci obloha, poněvadž jak bude nebe zbavené hvězd a měsíce, budou žrát ryby jako divé a nadšení pana profesora bude stoupat a stoupat a stoupat a vyvrcholí zítra větou:

„Tak mi tu dámu přiveďte."

Můj tatínek udělal to, co nikdy předtím a co je proti rybářským předpisům. U svých známých rybářů si vypůjčil na dvacet prutů a zapíchal je podle celého břehu, na špičku každého prutu zavěsil jak na vánoční stromek rolničky, aby cinkaly, až ryba zabere.

Pana profesora usadil na zdobený polštářek před stan a maminka mu přinesla dršťkovou polévku, telecí ledvinu, ohřátou šunku, buchty, koláče, pivo. Pan profesor naší mamince políbil ruku a až po třiceti letech tatínkovi prozradil, že se mu naše

maminka tak líbila, že chtěl požádat tatínka, aby ji směl namalovat, ale nenašel odvahu, aby to tatínkovi oznámil.

Pak nadešel večer, jaký dobří rybáři milují. Vlahý, teploučký, dá se skoro krájet a dávat do turistického batohu. A židovský bůh na nebesích tatínka také vyslyšel, u řeky ležela tma tmoucí a v ní seděl pan profesor na polštářku a pln blaženosti si cucal prst. A najednou v tom božském tichu cink! cink! Pan profesor řekl:

„Poppříčku, někdo zvoní!“

„Já nic neslyším, pane profesore,“ dělal hloupého tatínek.

„Co mně budete povídat?! Mám uši jako sova.“

„Máte pravdu. Tak rychle pojdte.“

A můj tatínek ho vedl rovnou k prutu houpajícimu se a vyzvánějícimu nad vodou. Pan profesor vzal prut, táhl a vytáhl zmítající se bojovnou parmu dlouhou jako loket. Hořela stříbrem v trávě, jako by spadl dolů z oblohy sám měsíc. Pan profesor, jenž nikdy nepřemohl živého tvora, ucítil v sobě žár a vzrušení dávných lovcích předků a propadl tomu. A tatínkovi tu noc přišli na pomoc snad všichni jeho přátelé z řeky: svalovitě parmy, hadovitě úhoři, chytří tloušti, připlovali k jeho vypůjčeným prutům, tahali za žízaly a nastražené rybičky a zvonili na rolničky jak o Božím těle. Pan profesor běhal při tomhle koncertě kolem břehu a tatínek ho obsluhoval jako na pouti ve střelnici, navlékal mu návnady, sundával ryby a oba byli šťastní.

Ráno naše maminka, pan profesor se na ni zas tak hezky usmíval, přinesla opět dršťkovou polévku, ohřátou šunku, buchty, koláče a černé kafe.

A po této čarovné noci musela nutně přijít v pondělí očekávaná věta pana profesora:

„Tak mi tu dámu přiveďte ukázat.“

Můj tatínek se choval jak nepřičetný. Okamžitě si vzal taxi, jel k panu generálnímu řediteli, přikázal mu, ať si paní Irma vezme ty modré šaty, generální ředitel jel v americkém voze na Ořechovku pro paní Irmu, ta se hodinu oblékala a potom se jela dát učesat k mistrovi republiky kadeřníkovi Pohlovi. V té době tatínek jel domů, vzal si svůj nejlepší oblek z anglické látky a také on se jel dát učesat k svému holiči Weberovi do pasáže Alfa.

Prožíval svůj velký den.

Ve dvě hodiny odpoledne stál před slavnou firmou Elektrolux americký vůz pana generálního a před ním můj tatínek se vzhledem a výrazem anglického diplomata a paní Irma. Paní Irma měla na sobě blankytně modré šaty a hadí botičky. Můj tatínek na ní mohl oči nechat.

Šofér otevřel zadní dvířka a pan generální ředitel Korálek se s nimi loučil, jako by spolu odjížděli na svatební cestu.

Po cestě snažil se vzít tatínek paní Irmu za ruku, ale ta řekla:

„Až potom, můj milý.“

Vystoupili a kráčeli po schodech vzhůru k ateliéru pana profesora. Paní Irma šla pomalu, bledá, tatínek ji úsměvy povzbuzoval. U dveří ateliéru zazvonil, dlouho nikdo nepřicházel. Zazvonil znovu a objevil se pan profesor. Jak spatřil tatínka, zas si vzpomněl na tu krásnou louku a na tu kouzelnou noc a zašveholil:

„To jste vy, Poppříčku?“

A pak spatřil paní Irmu a připamatoval si svůj slib.

„A tady mi vedete tu dámu.“

Tatínek čekal, že je pan profesor pozve dál, ale nic takového se nestalo. Pan profesor jenom koukal a koukal, prohlížel si její obličej, vypadalo to, jako by nevěřil svým očím. A najednou skoro zašeptal:

„Paní, otočte se. Já se na vás podívám ještě z té druhý strany.“

Otočila se a bylo krásně vidět její oblý zadeček, vypinající se na plnoštíhlých nohou nad hadími botičkami s vysokými podpatky. S krásným účesem ze samých ruliček připomínala pestrého motýlka, který se chystá v temném schodišti nudné akademie vzlétnout a uletět.

A pak se ozvalo něco, co vybuchlo jako bomba a co připomínalo výkřik vzdorného dítěte:

„Takovouhle paničku já malovat nebudu! Za žádný peníze! Ne a ne!“

Můj tatínek podpíral plačící paní Irmu při sestupu po celém schodišti až k americkému automobilu značky Ford před stánek umění.

Ve voze se splnil tatínkovi jeho vytoužený sen. Měl paní Irmu v náručí. Ale byl to sen převrácený, než jak si ho představoval. Ona usedavě plakala, on ji utěšoval. Cítil její poddajná ňadra na své hrudi, dotýkal se jejich jemných vlasů, hladil jí ramena, slzy mu stékaly po ruku. Ale bylo to poprvé a naposledy, kdy ji takhle držel. Protože jak se vzpamatovala, nechtěla už mého milého tatínka vidět a vzpomněla si, jak jedl to kuře rukama. Všude vykládala, že ji to všechno nepřekvapilo, protože dávno měla o duševní úrovni mého tatínka svou představu a stejně tak ji má i ten vzácný pan profesor Nechleba, který prý mého tatínka nesnáší, a proto ji nepřijal. O tom, co dělal pan generální ředitel Korálek, bych nejraději pomlčel. Chtěl tatínka zastřelit, neboť už před časem všem příbuzným a známým v Evropě i ve Spojených státech oznámil, že pan profesor Nechleba maluje jeho ženu. Prostě mezi naší rodinou a rodinou generálního

ředitele Kořalka vypukl stav zvaný ve vojenské terminologii válka a tatínka před vyhazovem zachránilo, že byl v uplynulém roce světovým šampiónem. Můj tatínek se nešťastnou láskou k paní Irmě dlouho trápil, ale snad ho v tom bolu utěšovala skutečnost, že ji alespoň jedinkrát v životě držel v náručí.

Spokojenou bytostí byla naše maminka. Došlo na její slova, že tatínek nemůže dobýt Mount Everest. A naše spíž se opět plnila a začalo se nám dařit dobře. Můj tatínek nechal obrazů, perských koberců, psů a papoušků a věnoval se své branži, kterou bezvadně ovládal: vysavačům prachu a ledničkám.

A druhým spokojeným byl pan profesor Nechleba. Maloval si zase svou Lukrécii. Jednou, o pár let později, za ním tatínek přišel, řekl mu, jak je krásná, a rozradostněný pan profesor mu ji dal. Strhl nám ji za války ze zdi opilý esesák s modrýma očima a světlými vlasy, rozřízl ji dýkou, a tím ji vlastně podruhé usmrtil. Tatínek měl tenkrát slzy v očích, protože na paní Irmu už dávno zapomněl a Lukrécii tajně miloval.

Smrt krásných srnců

My tři kluci jsme do toho kraje za hrad Krivoklát ohromně rádi jezdili. Tenkrát jsem nevěděl proč, ale dnes to vím. Můj tatínek pochopil už tenkrát, že jednou můžu uvidět bulváry Paříže a mrakodrapy New Yorku, ale už nikdy nebudu moci týdný bydlet v chalupě, kde voní v peci chleba a v máselnici se tluče máslo, protože u těch chalup budou jednou zastavovat emběčka, uvnitř budou blikat televizory, podají vám špatnou černou kávu a vybledlý chleba.

Kdysi tatínek hledal ten kraj po čuchu. Ve třicátých letech minul s našim osobním šoférem Tondou Valentou hrad Krivoklát a stoupal strašnými serpentínami dále na západ podél řeky Berounky, ve které tenkrát plavaly štiky jak krokodýlové a na mělčinách se v řasách převalovali tloušti a parmy jak polena. Tatínek všechno pozoroval a mířil dál až k zájezdní hospůdce U rozvědčíka a tam jsme na dvě sezóny zůstali. Ale nebylo to ono. Přestože paní Fraňková byla krásná a příjemná žena a uměla báječný guláš a dršťkovou, v sobotu a v neděli tam byl kravál. Přijely spousty trempířů, čundráků, vandráků a kovbojíčků a z tiché hospůdky udělali peklo hodné Západu. Zpočátku posílala maminka tatínka za trempíři, aby je uprosil, ať tolik nehlučí, ale po několika pokusech se vzdala. Brzy totiž v znějících písních o tom, že život je pes a že nejkrásnější je žít na řece Yukonu bez ženy, vynikal tatínkův krásný hlas a k nám ubohým dětem zvláště pronikal ryk nástrojů, které tatínek jedině ovládal, což bylo koště a pokličky půjčené od paní Fraňkové. Ráno ho maminka našla sedět u studny podnapilého; hrál na hřeben sentimentální písničky o svém černém Kladnu.

Žili tam v tom kraji krásní lidé, jako tulák Bambas. Od jara do zimy nepracoval, chytal ryby u Čertovy skály. Na každý den měl v hadrovém sáčku připraveno pět kostiček cukru ze zimních časů, kdy pracoval málo. Jeho život mě okouzloval a ještě v pozdějších letech, kdy si jiní přáli být spisovatelem nebo letcem, přál jsem si být Bambasem. Spal v polozbořené chatce a přikrýval se opelichanou kůží z jelena. Uměl fantasticky chytat ryby, všemi dovolenými a hlavně nedovolenými způsoby. Maminka mě s Bambasem nerada viděla, bála se, že mě zkazí. Bohužel se mu to nepovedlo.

Ale abych se vrátil k tomu, co se dělo pak s mým tatínkem a s námi. Po jedné takové bouřlivé noci byl donucen tatínek najít selskou chalupu. A tak nás naložil na škuner a plul k domečku pod

Bránovem, kde se říkalo V luhu. A v chalupě u převozníka Karla Proška, knírek měl zrovna jako Adolf Hitler, jsme našli na dlouhá léta přístřeší. V chalupě byla právě pec na chleba, ve sklepě mlíko a máslo a pod ním podmáslí a v chlívě kráva a na stráni brambory a v lese hříby a ve vodě, na kterou jsme koukali z okna, mračna ryb. Byl to ráj, o němž zpíval dříve pan Werich a později pan Matuška, a i moře piva se kupilo v hospůdce na rozcestí dvou silnic, zvané Anamo.

Koumáctvím a drínou Karla Proška a penězi mého tatínka byla to rázem nejbohatší chalupa Luhu. Ve sklepě stály kamenné hrnce s naloženými rybami v octě a cibuli, a když je človíček vzal, tekla mu šťáva mezi prsty a padaly z toho hamťavé drobky, dělalo se mu mdlo před očima i za očima, jak to bylo dobrý. Pak tam stály kastroly s naloženým srnčím a visely pletence pražských buřtů od Macešky a stály tam bandasky se smetanou a konve s mlíkem. A pekl se chléb a koláče. Tatínek nám koupil originál žlutou anglickou merunu, hráli jsme na plácku fotbal a v okně našeho pokojíčku stál gramofon na kličku, a jak se natočil, vyhrával:

*Za volantem stále kupředu,
někde v dáli je náš cíl,
jenom pevné nervy zdolají
něbezpečí tisíc mil.*

Srnčí opatroval Karel Prošek záhadným způsobem v křivoklátských lesích, aspoň dlouhá léta to nikdo nevěděl. V Proškovi ovšem kolovala od narození pytlácká krev. Už jeho dědeček proslul uzavřením sázky, že proveze v poledne nejsilnějšího srnce z křivoklátských lesů kolem četnické stanice, a také to dokázal, v rakvi a pohřebním voze, a jindy jeho maminka, když četníci přišli na prohlídku, houpala srnce v kolíbce. Tyhle dvě potupy, když se roznesly, nemohli četníci Proškům zapomenout, a tak Karel věděl, že si nedá ani ránu, a flintičku hodil raději nad jezem do Berounky.

Ale můj nevlastní strejda Prošek, pro mě zajímavější než všichni vlastní, šel na to jinak. Opatřil si od sedláka Nováka štěně vlčáka a dal mu jméno Holan, podle slavné pražské špeditérské firmy. Však by taky Holan mohl stěhovat nábytek. Měl mohutnou hrud, silné nohy a obrovskou tlamu a nos mu ještě navíc koukal z čumáku ven a světla měl žlutá a přemýšlivá, jenže za tma očima bylo ještě něco schovaného. Byly to vlčí oči. Někde se prostě v kolejích jeho příbuzenských vztahů něco přihodilo a Holan byl v podstatě vlk. Valil se ještě jako štěněčí kulička s vypoulenými kukadly a už

zabíjel slepice. Haf a haf. Vrr a vrrr. A hlavně šklub a trh a SMRT. To později. A proto se ho sedlák Novák rád zbavil. Ale byl to přesně takový pes, jakého potřeboval strejda Prošek.

Přihnal husy domů a tu, na kterou mu strejda Prošek před posvícením ukázal, zakousl jako malinu. Vyháněl kravku a slepice z políček. Ráno našel Prošek na prahu chaty zabitou kunu nebo tchoře a zakousnuté němkyňě ležely vyrovnány v řadě jako slepice na hradě. Před námi svedl Holan rvačku se silným lišákem, nesoucím do lesa ukradenou kachničku. Holan ho dohonil ve stráni a skočil mu na krk. Ale lišák nebyl začátečník. Hodinu z nich litaly chlupy a kapala krev, zmítající se klubko se přesunulo o kilometr k řece, kde nakonec Holan, který uměl lovit pstruhy, držel lišáka tak dlouho pod vodou, až se utopil.

Někde uvnitř Proška a Holana rostlo přátelství, jaké jsem nikdy neviděl ani mezi lidmi. Holan pro Proška skákal z lásky do vody. Vždycky když ho Prošek nechtěl s sebou vzít s lodí na druhou stranu řeky, když tekla velká kalná voda anebo když pluly ledové námrazky, vrhal se Holan do řeky a plaval za pánem. Tam za řekou u toho bílého zděného domečku Anamo popíjel pán pivo a ještě radši rum a Holan čekal bez hnutí celé hodiny venku, hlavu a oči namířené na dveře. Prošek měl vždycky zlou opici. Jak vylezl, nadával psovi a házel po něm hroudami z pole a kamením ze silnice a Holan utíkal opodál. Prošek nadával na hypotéku na chalupě, nadával i mému tatínkovi. Pak ho jeho droboučká žena Karolína převezla i s naříkajícím psem do Luhu a on si lehl do trávy pod velký krásný akát, v jehož květech bzučely zjara včely a čmeláci, a spal jako v pohádce. A Holan, noční tulák, který nikdy neviděl svého pána spát v posteli, tomuto spánku nerozuměl a myslel vždycky, že jeho pán umírá, a tak vyl a kňučel a po dlouhé době se vždycky stulil pánovi do klína, dal si čenich k jeho nosu, a až uslyšel jeho dech, usnul taky. Když se probudili, řekl Prošek Holanovi „Ty potvoro“ a šel do sklepa na kyselé okurky v octě a kopru.

Druhý den už s motykou překopával kamenitá políčka a Karolína nosila celé kilometry těžké nůše trávy a klacků z louky Brtvy. A to byl jejich život. Ale ne celý...

Nad ostrůvkem u řeky stoupala do výšky stráň a byla to zvláštní stráň, nebylo v ní žádné kamení, jaké v takové stráni bývá, ale hebký vysoký pažit na plošinkách mezi mohutnými duby; sem se chodila pást zvěř a tudy klusala pít k řece. Byla to vlastně krásná zahrada anebo také zámecký park, ale jinak to byla zahrada smrti, mohla se jmenovat „smrt krásných srnců“.

Už před časem sem přišel Karel Prošek, vzal Holanovu hlavu do dlaní a nasměroval ji na hnědou tečku v té stráni:

„Holane, běž!“

A Holan, včera ještě štěně, vyrazil, jako by lovil odpradávná. Chytil vítr, aby ho srnec neucítil, a běžel lehce, podoben babímu létu. Nejdřív skákal, místo tlapek vzduchové polštáře, poslední desítky metrů utíkal příkrčen, a nakonec se plížil. Vyrazil a měl proti srnci letmý, tak důležitý start, a hlavně moment překvapení. Srnec bekl, odrazil se, a pozdě. Holan se řítíl pár metrů po jeho boku, skočil mu na krk a dvojnásobnou vahou ho srazil k zemi a obvykle mu zlomil vaz. Mohutnou mordou mu ještě prokousl tepnu na krku. Než došel Prošek k srnci, byl konec. Odehrálo se to tiše, duby mlčely a nahoře nad strání po planině přecházeli hajní a počítali stromy k odvozu a ve slunci se koupala myslivna.

Prošek naložil srnce do ohromného batohu, ve stodole ho stáhl a všechno kromě masa spálil. Měli měsíc maso, tak jako pak měli zase malé brambory z kamenitého polička, kde je museli dobývat motykou. Jinak se na to ti lidé nedívali a byla v tom i touha po dobrodružství, i když to tak nenazývali jako lidé z města.

A jak to bylo dál? Dál to bylo tak, že lesní a hajní kromě stromů začali počítat časem i srnčí a nemohli se dopočítat. Vzpomněli si na pytláka Proška, zamířili do Luhu, a když spatřili Holana, napadlo je to. Prošek převážel lesníka Novotného a jeho adjutanta přes řeku, Holan se hnal za čímsi právě ve stráni. Novotný udeřil přímo:

„Ten pes je pytlák, Prošku.“

„Není, pane lesní. Jenom si hraje.“

„Já vám dám, že si hraje. Sleduje zvěř. Nepustí stopu.“

„Písknu, a než dorazíme, bude u lodi.“

Prošek pustil bidlo, zapískal na prsty a hnal loď bezstarostně dál. Přistával pod tím krásným akátem a Holan stál už na břehu a vrtěl ohonem. Prošek mu povídal:

„Kdepak máš kravičku? Přižeň ji domů!“

Holan potřásl hlavou a běžel do stráně a pak dál na pole. Novotný se za ním díval:

„Ne, není pytlák. Je to dobrý pes, Prošku.“

A od toho dne tam byl po této stránce bezstarostný ráj, gramofon ODEON vyhrával TISÍC MIL a dělalo se srnčí na smetaně s knedlíky a všechna ta místní bránovská jídla, jako brambory a knedlíky zvané uhlíř nebo vdolečky maštěné máslovou kaší kalinkou či cmunda pečená v pekáči, řečená „bác“. Ježišmarjá, to byly dobroty. A najednou to skončilo, protože přišel bývalý svobodník pan Adolf

Hitler, který měl pod nosem knírek jako můj milovaný strejda Karel Prošek.

Luh neměl tenkrát místní rozhlas a tak sem chodil bubnovat nad chalupy obecní policajt Karel Kovařík s nasazenou rakouskou čepicí, bývalý švec, nahluchlý jak dvě polena, celý ošuntělý. Měl červený bubínek a modré paličky, a když skončil bubnování, žebral na nás klucích:

„Dej mi korunu!“

Můj tatínek mi ji pro něho obvykle dal a on měl takovou radost, že šel lesem na vzdálený Kouřimec a na Emilovnu a po cestě si bubnoval paličkami na ten červený bubínek a srnci i jeleni už ho znali a sbíhali se podél cest na něj podívat, poněvadž věděli, že z tohohle rámusu kyne jenom dobro. A on se až ke konci nějak pomátl, protože prý chodil tím lesem a volal na zvěř, aby mu taky dala korunu.

A jak přišel ten Adolf Hitler, pan Kovařík vybubnoval a vykřičel:

„Na vědomost se dává, že se v této zemi zřizuje Protektorát Böhmen und Mähren.“

Můj tatínek těžce nesl, že nesměl na Křivoklát, a nebýt naší maminky, které se bál jen o trošku míň než Adolfa Hitlera, už dávno by tam zajel. V třetím roce války povolali můj brácha Huga a Jirku do koncentráku a on povídal doma:

„Ti kluci se potřebujou před odjezdem najíst. Masa. Přivezu nějaké ryby.“

Tatínek nesměl jezdit na kole jinam než do práce, nesměl opustit bez povolení bydliště, a ryby už vůbec nesměl lovit, neboť nežil na Riviéře, ale v protektorátě, obklopen pozorností četníků a gestapa. Šel za svým buštěhradským výborným kamarádem doktorem Quido Jeřábkem a ten mu napsal, že nemůže pro nemoc na šachtu. Quido vůbec netušil, že se tatínek chystá na víkend za hrad Křivoklát.

Tatínek opustil náš buštěhradský dům čp. 54 bez hvězdy, odpáral si ji a strčil do kapsy, na tandem dal batoh, pytle a skládací haltýř na úhoře. Maminka nadávala, dost.

Tatínek šlapal ještě za noci přes Žehrovice a Lány, na cestu mu svítily hvězdy jiné než ta v kapse, na níž stálo JUDE. Myslel pak na všechno možný, i na to, jak je svět zamotanější a podělanější, že před časem tu jel jako pán ve svém americkém buicku a teď se tu plouží podél škarpy na rozvrzaném kole jako chudý žid. Pak sjel serpentínami na Křivoklát a tlačil kolo do vršku nad Višňovku a potom šlapal podél řeky Berounky, kde se pěna kupila na štítech tůňích jako před lety a stejně hučela jako tenkrát a přes silnici lezly už v horku zmije. Objevila se krásná Čechova vila a mlýn a

Proškova nabílená chalupa s dvěma okny a červenou střechou a můj tatínek k ní jel přitahován jak magnetem a dojel by až k ní a k tomu právě kvetoucímu akátu, kdyby mezi ním a tou chalupou netekla řeka. Přijel sem takhle stokrát a tentokrát se mu zdála nejkrásnější, jako zámek anebo jako hrad či jako něco, co se vůbec nedá vypovědět. Nevěděl, čím to je, ale bylo to přece tím, že ji dlouho neviděl a že si ji zasloužil, vyšlapal si ji na tom kole a celá léta překonával strach, aby sem jel. Bylo to prostě jiné než sem přijet na zadku v pohodlném buicku. A pak vidět tu chalupu znamenalo vědět, že ještě stojí a bude asi stát, až tu Němci nebudou, a že tu bude pak i Karel Prošek a možná také my, židi, polozidi a čtvrtžidi.

Seděl na mezi, díval se na chalupu a křikl:

„Přívoz!“

Jindy jsme se vyhrnuli všichni ven, na gramec jsme dali TISÍČ MIL a naše máma se obvykle rozeběhla a skočila, jak byla v šatech, do Berounky, aby byla nějaká legrace. Jirka, který z nás kopal nejlíp, vykopl na počest tátova příjezdu do luftu tu žlutoučkou anglickou merunu a my začali hulákat a Holan štékal jak pominutý. Prostě maglajs.

Ale tentokrát byla chalupa tichá, jak když se někde opodál už střílí, a jen ze dveří vyšel po chvílce pán v klobouku a k němu se připojil velký pes. Prošek se blížil na lodi na druhou stranu, a jak poznával tátu, rozehříval se jak sluníčko. Poprvé v životě se políbil.

U Proška táta nespál. Jen kolo si dal do stodoly a vzal si v nůši na ostrov žitnou slámu, lehl si v noci na ni a přikrýval se gumákem. Karel mu přinesl k snídani mlíko, máslo, chleba a čerstvé makové buchty od paní Karolíny. Táta kalil vodu a chytal maličké řízky na velké úhoře, připravoval šňůry a skládací haltýř. V Buštěhradě měl od sedláků slíbeno za úhoře maso a sádlo ze zabijaček. Ale byly krásné světlé a tudíž špatné noci. Měsíc svítil naplno, tak pro básníky, a úhoři, noční dravci, se asi báli a nežrali. Tatínek už si zoufal, celé noci nespál a napichoval rybičky a žížaly na háčky. Ráno šňůry zely prázdnotou a on se tloukl do hlavy a proklínal zsranej svět. Karel ho pozoroval, jak si vaří v kotlíku malinové knedlíky, a povídal:

„Nebud'zte smutný, povezete mouku a máslo!“

„Karle, já potřebuju pro svý kluky maso. Potřebujou se ještě jednou pořádně najíst masa.“

„Pane Leo, maso nemám, musel bych pro vás zabít krávu. Jestli chcete, já tu Stračenu dneska zabiju.“

A pak řekl táta větu, na kterou už zřejmě myslel doma a kterou neřekl mamince, ale kvůli které sem hlavně jel.

„Karle, přines mi srnce.“

Byla to prosba a příkaz zároveň. Karel na to řekl:

„Od tý doby, co přišli skopčáci, jsem s Holanem v lese nebyl. Myslete si, že nejsem chlap, ale mám šest dětí. Teď za to dávají trest smrti.“

„Dobře, Karle. Půjčíš mi Holana?“

„Nevím, jestli s vámi půjde. Ještě s nikým nešel.“

„Se mnou půjde.“

„Když půjde, tedy půjčím.“

„Přijdu si pro něho, Karle, až přijde ta chvíle.“

Karel Prošek odcházel se shrbenými rameny, bylo to pro něho strašně krutý.

Můj tatínek si rozprostřel v rákosí gumák, lehl si na něj a pozoroval babiččiným divadelním kukátkem stráž. Utekl den, dva. Srnec nešel. Táta pil z bandasky mlíko, co mu nosil Prošek. S Proškem nemluvil, jako by mezi nimi vyrostla hráz.

„Přišel?“

„Nepřišel.“

A to bylo všechno.

Nastal poslední den, kdy mohl přijít, a pak už musel tatínek odjet. Ležel v rákosí a malé kukátko tlačil do očí, ze zarudlých očí mu vytékaly slzy únavy a vzteku. Příroda se proti židovi spikla, ty jasně, měsíčné noci, ti noční vodní hadi a nyní les s tichými duby, ve kterých se neukáže ani veverka. Odpoledne usnul, čepice se mu posunula do týla, dalekohled babičky Malvíny spadl do rákosí. Když se probudil, bylo odpoledne, takové pozdní odpoledne, kdy hmyz někam odlétá, krávy se ženou z luk domů a ryby začínají žrát. Tatínek protřel oči. Naproti ve stráni docela blízko se pásł srnec, na poslední chvíli ho sem zřejmě poslal židovský pánbůh. Táta uchopil dalekohled a prohlížel si ho. Krásné paroží, krásnější než všechna, která viděl před válkou na hradě Křivoklátě. Byl to přímo božský srnec. Mohutnou hlavu nesl silný, skoro až jelení krk, a celý hořel zvláštní zrzavou a zlatou barvou, jako by vystoupil ze žhavého pekla a ne od samého pánaboha.

Tatínek se v bahnitě zátoce, když se brodil na druhou stranu, málem utopil, na přívoz přiběhl celý udýchaný a černý. Prošek ho přivítal:

„Co jste vyváděl?“

„Karle, kde je Holan? Je tam kapitální kus, srnec jako tele.“

„Já bych to, pane, nedělal. Odpoledne tady šli Němci někam na hájovny. Celá skupina. Měli na krku malé kulometry.“

„Říkal jsi, že mi půjčíš toho svýho psa.“

„Když s vámi půjde. Holane!“

Holan vylezl zpod dříví. Stoupl si a díval se na Proška.

„Půjdeš s ním a budeš dělat, co ti řekne! Rozumíš?“ A k tatínkovi:

„Nakonec mu vezmete hlavu do dlaní a řeknete: Holane, běž! O víc se už starat nemusíte.“

Prošek šel k chalupě a zavřel za sebou dveře, aby Holan pochopil, že má teď jiného pána.

Holan si sedl a prohlížel si tatínka obaleného bahnem, ve svém životě takové strašidlo neviděl. Pak ho poznal, zavrtěl ocasem, vstal a tatínek myslel, že má vyhráno. Ale mýlil se. Holan si zase sedl a čekal, že mu tatínek hodí jako obvykle pár pražských buřtů.

„Holane, pojď se mnou. Ty se přece pamatuješ na ty buřtíky, co jsem ti vozil. Pojď, kamaráde.“

Holan seděl, jenom mrkal očima a prohlížel si dál mého tátu. Bylo jasné, že s ním nepůjde, nešel nikdy s nikým. Můj tatínek ho znovu prosil, jako neprosil nikdy nikoho, ale marně. Říkal mu Holane, Holanečku, ale bylo to zbytečné. Pak už začínal být zoufalý a byl na pokraji toho stavu, kterému se říká šílenství. Vyndal z kapsy tu malou plátěnou hvězdu JUDE a ukazoval ji Holanovi a křičel:

„Já jsem teďka žid a žádný buřty nemám. Sám bych nějaký potřeboval. Jsem žid a potřebuju pro mý báječný kluky maso a ty mi ho musíš opatřit!“

Pak mu tekly slzy, otočil se a šel k pěšince, vedla na ostrov. A posílal Proška i Holana ke všem čertům. Rozhodl se jít dál, už nikdy se nepodívat na tu bílou chalupu, sbalit celtu, náradí a jet domů beze všeho. Ale na začátku cestičky to přece jen nevydržel a otočil se.

Oči psa a člověka se střetly. Dívaly se na sebe dlouho, snad celý věk, světla v nich zhasínala a rozsvěcovala se, a co si říkaly, to se nikdo nedoví, protože jsou oba mrtví, a i kdyby byli živi, nikdo by se to nedověděl, protože oni sami to stejně nevěděli. Snad nadávali na psí život, snad na židovský, ale to je všechno snad. Holan vstal, protáhl se a šel líně jako obyčejný převoznický pes za svým tatínkem, jako by mu odjakživa patřil. Na pěšince se změnil v toho vlka.

Můj tatínek šel po té uzounké stezce nad řekou ke stráni, kde byl na paše srnec, a před ním tři kroky kráčel Holan. Můj táta už

podnikl různé hony, ale to bylo něco docela jiného, když střílel na honech a dával koncerty, neboť střílet se naučil v Africe, kde neměli co dělat a stříleli pořád. Jednou u Bakova střelil dvěma ranami z dvojky dvě sluky, které lítávají nízko nad zemí cik - cak. Přistoupil k němu mistr republiky ve střelbě architekt Kostrba, vyndal z klobouku sojčí pérko a dal mu je. Šel strání a viděl v duchu na planině Němce. Seděli na kládách před sněhobilou hájovnou, krájeli dýkami špek a popíjeli šnaps. Smáli se a na kolenou měli železné rychlopalné pušky a trhali židům z hlavy vlasy a z brady vousy. Tatínek věděl, že když ho chytanou, že ho ubijou a pak rozstřílejí a shodí do řeky a on popluje těmi místy, která byla pro něho nejkrásnější na světě a zastaví se u Šimovic skály o velký černý balvan a tam do něho nalezou úhoři, kteří mu sežerou vnitřnosti, srdce a mozek a oplatí mu tak, že je tahal z té jejich nejkrásnější řeky na světě.

Na ostrov už nebylo daleko. Skupina habrů, pak chomáček slabých bříz s močálovitou barvou listů a potom už duby. Pes se zastavil. Spatřil srnce.

Ještě byla možnost vrátit se, Holan by to udělal. Ale tatínek vzal jeho hlavu do dlaní a zašeptal tu zabijáckou větu:

„Holane, běž!“

A Holan vyběhl. Nabral si směr a letěl téměř ve vzduchu mezi duby. Pak už uháněl příkrčen a poslední metry se ztratil tatínkovi z očí, plížil se ve vysoké trávě. Tatínek zapomněl na opatrnost i na to, že může srnce poplašit, a kráčel fascinován dál a dál. A pak spatřil psa, jak vyrazil, a uslyšel srnce, jak bekl. Holan už několik let takhle nelovil a srnce prostě minul. Skočil mu na hřbet a svezl se z něho po zadku dolů. Můj tatínek se opřel o dub, už neměl sílu někam jít a něco dělat. Viděl tiché divadlo, ale na les příliš hlučné. Sípala zvířata, sypala se stráž, praskaly staré větve, v korunách dubů volali ptáci. Srnec byl ještě mohutnější, než se zdál z ostrova. Skákal k řece, jakoby vymršťován pružným pérem. Snad dvacet metrů nad řekou Holan skočil podruhé a naposled. Srnec udělal překot jak zajíc po plném zásahu broky. Ale mrtev nebyl. Ještě se cosi odehrávalo, obě těla se válela v kotoučích ze strážě a zelená tráva pozdního jara se barvila krví. U řeky srnec zůstal ležet a Holan nad ním stál.

Můj tatínek byl zpocený odshora dolů. Opustil dub a chtěl sestoupit k řece. V tom spatřil dva chlapy, jak odhánějí psa. Dostal třesavku, vzpomněl si zase na ty německé samopalníky, kteří už asi nejsou před sněhobílou hájovnou. Ale ti dva chlapi byli rybáři, měli na zádech pruty, jako jiní mají pušky. Zahnali psa, vyndali dýky a začali s nějakou zvláštní samozřejmostí stahovat srnce, jako by jim patřil. Holan se vrátil a měl sklopené uši jak po výprasku a provinilé oči.

Přišli smutní na přívoz, Karel Prošek uviděl tátův prázdný batoh a přijal je téměř s radostí:

„Tak rohatec už tam nebyl? Uplách?“

Můj tatínek mu vyprávěl, co se stalo. Strejda Prošek nikdy nesnesl, když mu někdo vyfoukl z nalíčeného prutu rybu, natož srnce. A pak také viděl, že je už v přílišném běhu něco, u čeho zpočátku nechtěl být, ale nakonec do toho také spadnul. Povídal:

„Dobře mě poslouchejte! Vy půjdete po pěšince a já pod vámi, jako když něco hledáme. Ale rychle! Psa tu necháme.“

Šli, takřka utíkali, a u té stráně mrtvých srnců začal Prošek volat:

„Pane nadlesní, tady to bylo!“

A táta odpovídal jako špatný ochotník:

„Jo, tady by to snad mohlo být.“

Potom uslyšeli velký dupot a zabláhli oba rybáře, jak peláší podle řeky nahoru k Rozvědčíku a k proudům, kde obvykle žrávaly parmy a kde se dalo přebrodit a utíkat strachy dál až do země Tramtárie.

Prošek sešel k srnci. Byl už vykuchaný, stažený, vystlaný smrkovými větvičkami jak v obchodě ZVĚŘINA, dělali to zřejmě odborníci. Opodál ležela hlava se zavřenýma očima a nádhernými velkými parůžky. Prošek se ještě podíval za rybáři a řekl:

„Tak vám pěkně děkujem, mládenci.“

Nacpali srnce do batohu, a vtom se v lese ozvaly první rány. Němci zahájili lov. Po pěšince už utíkali, střídavě nesli batoh. Na přívoze ho uložili na půdu a táta spal poslední noc na ostrově. Nespál, stále pozoroval mlčící hvězdy a jasný měsíc a podle ostrova tekla řeka a někde lovila vydra a bylo mu tak krásně, že tady byl a že se všechno povedlo, jak si přál.

Za tmy vyrazil od přívozu, chudák Prošek mu někde sehnal na cestu stovku cigár. Na tandemu měl mouku, máslo, koláče a v batohu srnce, hlavu s parůžky nechal Proškovi. Vyšlapal kopec a jel serpentínami dolů do městečka Křivoklátu. V městečku se to

hemžilo Němci. Ztratil nervy a chtěl od kola utéci, jedna paní mu však povídala:

„Pane, máte všechno od krve.“

Tahle česká paní, kterou neznal jménem, ho vzala domů, s mužem mu srnce přebalili, uvařili mu kafe, aby se posilnil na cestu, a fleky na kabátě mu zatím vyprala. A potom už můj povedený tatínek frčel dál a byl už nějaký klidný, protože po tom, co prožil v křivoklátských lesích a teď, věděl, že má dnes a také zítra kliku a že se nic nestane. Jel jak z výletu, a když se rozednilo a minulo ho obrněné auto wehrmachtu bez povšimnutí, začal si broukat písničky z legii a taky tu neslušnou německou:

*Der Elefant von Indien,
der kann Loch nicht findien.*

Začínalo léto a bylo krásně, květy z třešní už opadaly a padaly květy z hrušek a jabloní a začaly se tvořit plody v tom třetím roce války.

Na Buštěhrad přijel odpoledne a srnec byl spravedlivě rozdělen. Jednu kýtou jsme dali pekaři Bláhovi, byl k nám za války moc hodný, jednu do statku Burgovým, ti k nám byli ještě hodnější, a ostatní máma naložila do takové krásné kamenné štoudve a dělala mým bráškům Hugovi a Jirkovi omáčky a bifteky, což byla její veliká specialita. Kluci se cpali na příští léta, aby vydrželi Terezín, Osvětim, Mauthausen a pochody smrti v třicetistupňových mrazech a nošení kamenů do mauthausenských schodů v třicetistupňových vedrech a všechny ty krásné věcičky, které pro ně připravili Němci. Hugo se vrátil celkem dobrý. Jirka se vrátil z Mauthausenu a měl čtyřicet kilo a půl roku umíral od hladu a utrpení, než začal znovu žít. Nikdy mi o tom moc nevyprávěl, jenom jednou, a když jsme mluvili o tom srnci, řekl:

„Možná že ten srnec mi zachránil zrovna život. Možná že ty poslední kusy pořádného masa mi vystačily akorát do konce.“

Strejda Prošek tu hlavu srnce vypeparoval a pověsil si ji nad dveře své sněhobílé chalupy. Udělal to, ačkoliv to bylo proti jeho zásadám, a lesníkům tvrdil, že to krásné paroží dostal z Alp. A svým dětem a vnoučatům vyprávěl, že když se to vezme kolem a kolem, tak lov na toho srnce byl daleko nebezpečnější než lovy na dravou zvěř v Africe. A taky sliboval, že jim to jednou poví. Ale už se k tomu nedostal. A také parůžky ze srnce neodnesl na můj milej hrad Křivoklát, jak sliboval, někdo je ukrad, protože Holan už nežil. Strýček zemřel po válce krátce po něm a neměl už na nic čas. Když

jsem mu přijel na pohřeb a na břehu vyhrávala kapela píseň o věrném převozníku a jeho dávali ve velké černé rakvi na jeho nejstarší loď, na které převezl na nezabudickou stranu desítky mrtvých kamarádů, měl jsem už ze všeho rozum a brečel jsem jak nikdy v životě. Ležel v té rakvi s krásnými knírky pod nosem, bledý jak sama tetička smrt. Vezli ho na druhou stranu a řeka pod námi plynula, jako plyne milióny let, a mě nemohli utišit. Byl jsem už tak starý, že jsem věděl, že nepohřbívám jenom strejdu Proška, ale celé své dětství a všechno, co s ním souviselo. V té rakvi byla i pravá anglická meruna, studené podmásli, nakládáné ryby a srnčí, pes Holan, pražské buřty a gramofonová deska TISÍC MIL.

* * *

Kapři pro vérmacht

Hned na začátku okupace vzali mému tatínkovi buštěhradský rybník. „Copak může žid chovat kapry?“ domlouval mu starosta. Buštěhradský dolní rybník se stal už dřív tatínkovou láskou, byl do něho zamilován jak do slečny (slečny měl, jen tak mimochodem, taky občas rád). Přitom tenhle rybník nevyhlížel báječně jako jihočeský rybník, kde stoupá pára, třepotá se rákosí a křičí rackové, ale šlo o slušnější rybník uprostřed města, z jedny strany pivovar, z druhý topoly, a jinak domky a chalupy. Ale tatínek se vozil po tomhle rybníce už jako kluk na neckách, plul po něm na neckách i jeho tatínek, dědeček i pradědeček, a tak ho k rybníku vázalo jakési pouto předků (mezi námi, taky to, že v tomhle rybníku rostli rychle chutní kapři, nesmrděli bahnem a on si na nich mohl přivydělat k svému platu cestáka s ledničkami a vysavači u té slavné firmy Elektrolux).

Tatínek chodil v dobách míru podle rybníka, v papírovém pytlíku míval žemle a krmil své kapry jak slepice:

„Tu máte, kluci. Na. Na.“

Kapři připlavali, otevřeli vždycky tlamu, slupli žemli a šups! ladným obratem zpátky pod vodu. Dával je také přikrmovat mlátem z toho blízkého pivovaru a kapřici vypadali jak buchtíčky. Rostli, no zrovna jako z vody. Když přišli Němci, vzali je jako mnoho jiných věcí do zajetí. Jinak nám Němci neměli co sebrat, protože tatínek byl chytřej a už dlouho před válkou říkal, že se v naší rodině všechno projí, propije a užije (maminka mu občas vyčítala, že užíval hlavně sám). Ale přesně to tak nebylo, pamatuji se na doby, kdy vydělal dost peněz a dal nám všechno, co mohl, a ve špajzu viseli nádherní bažanti s krásnými dlouhatánskými ocasy a šunka, z který jsme si mohli každý jak chtěl ukrajovat. Byly však taky časy, kdy k nám chodili exekutoři zabavovat nábytek a my jsme stávali v pozoru. My tři kluci jsme stáli v pozoru ještě při jedny příležitosti, a to jak se někdy z rádia linula hymna Kde domov můj. Jednou hymna zazněla, když už jsme leželi, my vyskočili a stáli jsme na postelích v nočních košilkách a tatínek nás pyšně ukazoval hostům, jak jsme vlastenecky vychovaní.

Můj tatínek měl vůbec tuhle zemi rád a asi víc než maminka, která byla křesťanka; ale pro ni to bylo jaksi samozřejmý, že má domov, kdežto můj táta ho hledal za pomoci předků stovky let, než ho našel. A taky za poslední velký předválečný peníze, místo aby

sehnal do zásoby jídlo, koupil originál krásnou českou bystu. A to byl náš celej majetek při příchodu Němců. Se zabalenou bystou a nábytkem jsme se na začátku války stěhovali z Prahy na Buštěhrad, kde měl tatínek svý rodný hnízdo a svúj jediný rybník.

Když mu tenkrát pan starosta před námi oznámil: „Bereme si ten rybník,“ nespěl ramena, neshrbil se, jenom odsekl:

„Kdybyste se tak chtěli kostmi z mých kaprů udusit.“

Pan starosta vyvalil oči, ale nic nedělal, nechtěl si brát tatínka na svědomí.

Pak tatínek a bráškové pracovali na kladenský šachtě, tatínek jezdil na kole, kolo mu po cestě vrzalo a zpívalo takovou zvláštní písničku, nebylo jí rozumět, ale byla opravdu moc zvláštní. Možná že v ní bylo něco o potupě a zase o vzpouře člověka, snad to kolo zpívalo, co se odehrávalo v tatínkově duši.

A pak na něho začala dopadat rána za ranou.

Věděli jsme, že chodí pořád k svému rybníku a za svými kapry. Přestože jsme měli málo chleba, stále je krmil a snad doufal, že mu je nikdo během války nevyloví a kapři se dočkají šťastného konce. Chodil k rybníku za světla i za tmy, byl tím posedlej.

Jednou přišel na hráz mezi topoly a strnul. Na bahnitým břehu stáli čtyři chlapi v napucovaných zelených uniformách, v rukou pruty. A tatínek jak fascinován šel krok za krokem k nim, jako by se chtěl zeptat, cože si to dovolují v jeho rybníce. Jak se k němu ten první štíhlý v jezdeckých holínkách pootočil, spatřil umrlčí lebku esesmanů a rozesmátý obličej:

„Co chceš, žide? Nemáš chuť na kapra?“

Tatínek mlčel a umrlčí lebka rozkázala:

„Pojď si pro něj!“

Důstojník vytáhl ze škopku kapra a hodil ho mezi sebe a tatínka do bahna, kde se kapr propadal do smrti. Všechny čtyři umrlčí lebky se rozchechtaly. Pak jeden z nich zmlkl a vykřikl:

„Táhni, žide!“

Můj tatínek se otočil a šel zas tak vzpřímeně jako vždycky, nikdy se nikoho nebál a ani Němci ho ještě nenaučili plazit se.

Okupace byla všude zlá, ale v Buštěhradě snad o kousek horší. Zkáza Lidic zasáhla celý svět. Ale Buštěhrad, můj tatínek, maminka, bratři, já, my jsme viděli Lidice hořet, my jsme slyšeli Lidice přes kopec křičet, já chodil s Příhodou do školy a najednou bylo jeho místo v lavici zoufale prázdný, my tam hrávali fotbal, tatínek tam měl kamarády, k nám vbíhali Němci na prohlídky s nasazenými bodáky. A maminka, drobounká, světlovlasá, musela chodit pracovat na lidický pole a vracela se často uplakaná, protože

na hrobech rostla z krve a těl zabitých veliká, hustá tráva. My na zkázu Lidic nemůžeme nikdy zapomenout, nám zůstaly zakousnutý v srdci jak v kůži klíště, který má místo kusadel a nožiček černej hákovéj kříž.

Tatínka to tehdy sebralo, měl už v očích ten prokletej staletej smutek.

A přestal chodit k rybníku, už nevěřil, že kapři budou zase jednou jeho.

Pak nás postihla strašná rána. Bráškové museli do koncentráku. Zbyli jsme jen tři a my jim občas posílali na terezínský známky dvacetikilový balíky. Tatínek sháněl na balíky peníze a já chodil k sedlákům v Buštěhradě a do vesnic obstarávat jídlo. Vypadal jsem nenápadně, slabý a útlý, vždyť mi bylo dvanáct let, nikdo si mě nevšiml. Našli se skvělí lidé jako Burgrovi anebo pekař Bláha, ale byli i jiní. V zimě jsem šel od vesnice k vesnici s ranečkem na zádech, klepal na veliká vrata, byla mi zima, v jednom statku jsem čekal na dvoře dvě hodiny, než mi panímáma přinesla maličký sáček mouky. Nikdy jsem toho dost nepřinesl, ale maminka mě vždycky pochválila, pohladila po vlasech a říkala: „Ty můj obchodníčku.“ A mým největším štěstím bylo, když jsem jim někde vyžebbral cigaretu, to seděli s tatínkem proti sobě, půjčovali si ji, hulili a vyprávěli si, jaké to bude, až skončí válka.

Tatínka těsně před Vánocemi povolali do koncentračního tábora.

Nám se tehdy už dost špatně vedlo, maminka naříkala, že mu nebude moct dát nic s sebou.

Tatínek dva dny před odjezdem prohazoval sníh před barákem. Tehdy jsme dlužili nějaký daně židovský obci a čekali jsme z tý obce návštěvu. Před domem zastavilo auto a z něho vylezli tři civilní páni, a ten první hned spustil:

„Podívejte se na ten zázrak, žid něco dělá.“

A tatínek na to:

„Zato vy se flákáte.“

A ten pán:

„Za koho nás máte?“

Tatínek si je prohlídl, jeden vyhlížel moc židovsky, a tak usoudil:

„Vypadáte jak celá židovská obec dohromady.“

Ten pán zas usoudil, že je toho dost, vytáhl odznak a řekl:

„Geheime Staatspolizei.“

Tak tedy gestapo - pomyslel si tatínek a pronesl nahlas:

„No servus Kaiser.“

Těm gestapákům se nějak zalíbil, protože jeden z nich, s knírkem, řekl:

„Nejste zřejmě posera a tak pojdte a ukažte nám ty schovaný pušky a kulometry.“

A pak nám prohlíželi barák odzdola až nahoru. V pokoji zůstali překvapeně stát, spatřili v židovský domácnosti vánoční stromeček ověšený staniolem a ten s knírkem se dokonce trošinku usmál na maminku. Pak vlezli až na půdu a úplně v rohu objevili zabalený balík a v něm tu bystu.

A už s tatínkem nežertovali a ten s knírkem se už na maminku neusmál. Tatínek sám musel vzít bystu a z výšky ji hodit na betonový dvorek a pak ji ještě kousek po kousku rozbít sekýrou. Odešli a maminka, která už s tím měla zkušenosti, prohlásila, že se najdou ještě slušní Němci. Ale tatínek si jen odplívl. Druhý den jsme se dověděli, že tihle slušní Němci vystříleli v okolí ten den, kdy byli u nás, dvě židovský rodiny.

Potom jsme si udělali předčasně Štědrý večer, ráno měl tatínek odjet. Na stromku plápolaly svíčky, staniol hořel stříbrem a pokoj voněl lesem. Tatínek mi bůhvíckde sehnal staré boty s bruslemi, měl dávný přání, aby byl ze mě slavný hokejový hráč. A já mu zase opatřil od kluků ve škole dvě škatulky cigaret na cestu do koncentráku. Maminka s tatínkem se tvářili vesele, pobrukovali si, ale asi to dělali kvůli mně, abych měl na ten večer hezký vzpomínky. Muselo jim být mizerně, vždyť to mohl být jejich poslední společný večer v celým životě.

V noci se mnou někdo ve tmě zatřepal:

„Vstávej, kamaráde, vstávej.“

Třásl se mnou tatínek, občas mi říkal kamaráde. Mně se ven nechtělo, v pokoji byla ukrutná zima. Klepaly se mi zuby, třásl jsem se po celým těle. Oblékl jsem se, ve vedlejší místnosti stála maminka, dala mi zimníček a čepici. Něco se dělo, a já neměl tušení, co. Maminka mi řekla:

„Táta na tebe čeká na dvoře.“

Sešel jsem se schodů, tatínek tam stál a v ruce měl sekýru a balík pytlů. Dostal jsem strach. Kývl na mě. Šlapal jsem za ním po ztvrdlým sněhu, křupal nám pod nohama a dělalo to řachy - řach. Tatínek nemluvil a mířil k rybníku. Za topoly se objevil ten jeho rybník, vypadal jak v pohádce, celý zamrzlý a nad ním rozsvícený měsíc. Všude ticho, náramný ticho.

Tatínek začal pod Hudečkovíc oťukávat led. Šel kus do rybníka, led mu zněl pod sekýrou jak varhany v kostele. Pak se ke mně otočil:

„Kapři se dusí. Nevysekali jim díry.“

Rozkročil se a udeřil do ledu. Zadunělo to noci a já se zachvěl. Řekl:

„Tady to uděláme!“

Stál a sekal do ledu. Ledová sprška mu třísnila šaty a obličej. Vysekal čtverec ledu a vytáhl ho z vody. Obrátil se ke mně:

„Musíme počkat, kamaráde. Za pár minut připlavou.“

Díval jsem se jak očarován do průsvitné vody, kde se rýsoval každý záhyb dna a každý kamínek. Voda se chvěla a prostupovaly ji ze vzduchu životodárné bublinky, ten čtverec vody vypadal jak studánka pro kapři pocestné.

Tatínek tomu rozuměl, najednou se v tý křišťálové vodě objevil tmavý oválovitý stín a proplul pod námi. Vrátil se. Kapr. A jaký kapr! Vystrčil ven kulatou hubičku a lapal při hladině po vzduchu. Vtom připlul další. Chovali se jak omámení, vůbec jim nevadilo, že tam stojíme a koukáme na ně. V několika vteřinách se jimi hladina zaplnila a stále jich přibývalo. V té chvíli propadl tatínek čemusi hlubokému, neznámému, klekl si na led, vyhrnul rukávy a začal je hladit po hlavách a hřbetech, laskal se s nimi a mumlal:

„Kapříci moji. Kapříci.“

Hrál si s nimi a oni se mu sjížděli k rukám jak jeho děti, v tom svitu měsíce zlatí a stříbrní, zářili jako svatí, nikdy později jsem podobné kapry neviděl. Převaloval je na rukou, zdvíhal je a pouštěl a přitom si něco broukal.

Pak vstal, měsíc mu zrovna svítil do obličej, a měl ve tváři takový spokojený výraz. Šel k pytlům a vytáhl schovaný podběrák. Vzal jeden pytel, přistoupil k díře a nabral prvního kapra. Teď teprve jsem to pochopil a dostal pořádný strach. Zatahal jsem ho za rukáv:

„Tatínku, pojď pryč. Jestli nás chytí, tak nás zabijou.“

Podíval se na mě nepřítomným pohledem a dneska vím, že by mu tenkrát bylo jedno, kdyby ho chytili a na místě ubili. Nemohl odejít a nechat Němcům své kapry.

Už se s kapry nemazlil. Nandával je do pytlů, nosili jsme je domů a maminka je rozdělovala do nádob. Náš barák se plnil odshora dolů vodou. Kapři plavali v kbelících, ve vaně, v kádích, ve starých koňských žlabech v maštali.

K ránu, kdy už měsíc přestával svítit a mráz přituhoval, byli jsme promrzlí na kost, a jak jsme nosili na zádech mokré pytle, maminka z nás škrábala led. Ale rybník byl už prázdný, kapři se přestěhovali ke svému majiteli, tatínek vlastně ukradl své vlastní kapry.

Ráno jsme doprovodili tatínka na autobus do Prahy. Měl v rukou kufríček a poprvé svěšený ramena. Ale v mých očích vyrostl za tu noc o ohromný kus.

Ještě ten den jsme začali s maminkou vyměňovat kapry kupcům a sedlákům za jídlo. Kapři mně před Vánoce otevřeli brány a vrata do těch nejzátvrzelejších pevností, jak jsem ukázal v tašce velké buclaté macky, panimámy jásalý a můj studený pokojíček se plnil sádlem, uzeným, moukou, pecny bílého chleba, cukrem, balíky cigaret. Byl jsem taky několikrát pozván za stůl s bílým kafem a vánočkou, už jsem nečekal dlouho u vrat, ale byl jsem vítán jako král, jemuž otevřeli kapři cestu do světa. Prostě můj nejšťedřejší válečný Vánoce.

Nu a příští rok přijeli ten spodní buštěhradský rybník lovit sítěmi. Mezi rybáři se míhaly uniformy wehrmachtu, kapry zabavuje německá branná moc.

Stál jsem mezi kluky na hrázi a čekal, jak to dopadne.

Zpočátku velká sláva, na hrázi vyhrávala kutálka a všecko vyhlíželo slibně. Ale v rybníce nic nebylo a nikdo si to nedovedl vysvětlit. A já tenkrát myslel na to, že ta muzika vlastně hraje už jenom na počest mému tátovi, který s Davidovou hvězdou na kabátě vypálil Němcům rybník.

PŘIJEĎ,
BÁJEČNĚ SI ZACHYTÁŠ

Králíci s moudrýma očima

Naši prodali chatu a koupili si domeček u Radotína, nad jeho střechou kvetla jabloň. Byla to jejich poslední štace tady na zemi a byla to štace šťastná. Pracovali a žili v bláhovém snu o Mesiáši, že se jednou vzdají. Ale protože víc pracovali než snili, nebylo to tak špatné. Tatínek už nechodil za ženskými, bouře přešla, nastal klid. Jenom peněz bylo málo.

Rozhodl se znovu, že zase nadělá majlant, tentokrát za pomoci králíků. Králíky zpočátku kupoval, pak je rozdával anebo prodával. Pracoval jako nikdy v životě. Postavil pro králíky desítky kotců, ozdobil je závěsy, vypadaly jako hrady pro ušaté panstvo. Zavedl si zvláštní chov králíků šampanů, měli barvu jak americké rakety startující na Měsíc, někdy byli víc stříbrní a někdy víc šedí a oči měli na králíky krásné a moudré, jako by všechno věděli. Vyprávěl si s nimi celé hodiny a drbal je pod bradou. Mám dojem, že ho králíci milovali.

Ráno a večer jim chodil na trávu, aby měli pořád čerstvou. Vstával brzy, kdy ještě spal celý kraj a tráva nebyla zvadlá. Byl to úplný obřad. Rozednívalo se, na zelených stonkách se trpytila rosa a kolem skotačili divocí králíci, kterých tu bylo v haldách vždycky dost, a opodál pokřikovali bažanti, všichni už tatínka znali. Klečel na koleně. Měl vždycky správně naklepaný ostrý srp, ten trávu neškubal. Položil ho, srp syčel: „Pššš!“ a „Pššš!“ a tráva se skládala rovnou do kytic. Pro každého králíka, jak pro jednu dámu z první lóže, jedna kytice. Pak jel s vozíkem, zapřáhl se do opratí a hvízdal si. Králíkům cpal trávu do kotců, ještě pomžourávali a on je budil:

„Kluci. Dobrýtro. Tady máte papání.“

Králíky pochopitelně překrmoval, vyvážel od nich tuny hnoje, skoro tolik jako přivážel krmiva. Králíci však měli ohromně čisto, přátelům říkal:

„To koukáš, co? Jíst tady můžeš, bambulo.“

Maminka zatím úspěšně pěstovala krocany, slepice, prodávala vajíčka. Brzy se začal uskutečňovat malý zázrak jako v té slavné americké knize od Betty MacDonaldové VEJCE A JÁ.

Takhle to táhli skoro deset let.

Tatínek se přátelil se zahradníky z blízké Waltrovky, a tak si přinášel nejkrásnější růže z těch krásných. Po cestě zapomněl, jak se jmenují, a tak jim dal názvy prezidentů - a také názvy svých nejlepších kamarádů, jako Běda Peroutka a Karel Prošek. A ty růže rostly rovně k nebi, měly silné stonky a lístky a květy jako z vosku. Sám ty růže nikdy nestříhal, nesnesl, jak padá květ k zemi, musela je stříhat maminka. A vzadu na zahrádce, kde byl výhled na zbraslavský zámek, měl záhony gladiol. Rostly tu také jahody, rybíz, angrešt. Uprostřed chládku měl schovaný před sluncem betonový bazén a v něm plavali zelení úhoři se zdánlivě zlýma očima, které chytil v Berounce.

V zimě, když napadl před okny sníh, líčil železa na havrany. Jak se havran chytil a třepal křídly, běžel pro něj třebaš v bačkorách. Jezdili tam k němu z Prahy v té době mnozí moudří lidé a on jim dělal polévku z moudrých havranů. Vyprávěl o svých bohatých příbuzných, sedlácích Popprech a Abelesech z Horšovského Týna, kteří před válkou odešli před Hitlerem do Kanady. A byli tak bohatí - říkal tatínek - že si vezli s sebou nejen švýcarské pastevice, ale i švýcarské krávy. V našich snech to byly nejkrásnější obrazy jak od Alše a představovali jsme si, jak naši strýcové Hugové a Aloisové jedou v osobním vlaku a na dalším nákladním jsou nápisy, jak bývaly na cirkusu BUSCH nebo HUMBERTO, a z oken koukají švýcarští pastevcí v tralalácích a švýcarské krávy s rohama, jaké byly namalovány na švýcarských čokoládách. Jak se později ukázalo, bylo to trochu jinak. Švýcarského pastevce pana Schmockera si vezli jenom jednoho a krávu vůbec žádnou. Farmy si pořídili, ale tvrdě pracovali, vlastně až do dneška. Z jejich dětí vyrostli profesori a profesorky, jako z Vilmy Iggersové, která nejdřív dojila krávy, potom pracovala v továrně na cukrovinky, vystudovala a nakonec přednášela na univerzitě. Měli proti nám jednu velkou výhodu. Nikdo z nich nevyletěl plynovým komínem.

Můj tatínek se nikdy nedověděl, jak to bylo ve skutečnosti. A to bylo krásné, protože vždycky, když vykládal o kanadských Abelesech a Popprech, zářily mu oči, říkal, že teď už jim určitě patří půl Kanady i s jezery a jednou ho tam pozvou na lososy. Tatínek vyprávěl o všem možném. Nejsmutnější bylo, jak za války vezl našeho psa Tamíka a kočku staré paní Löwyové autobusem do Prahy k odevzdání, protože židi je nesměli mít. Kočka se mu v autobuse strachy podělala a on musel vystoupit, nechat ujet autobus a umýt ji ve sněhu. Nosil je celé dopoledne po Praze a vyndával je z bedýnky a ukazoval jim Hrad a místo na

Staroměstském náměstí, kde bylo popraveno sedmadvacet českých pánů. Dal také Tamíkovi a té kočce svou svačinu a měl potom hlad.

Těch deset let uplynulo, jako by kamínkem člověk hodil do jeho zamilovaného buštěhradského rybníka.

Pak mu někdo z králíkářského spolku namluvil, že kdyby dal své šampaňské králíky tetovat, mohl by dostat hromadu cen a peněz. To ho povzbudilo.

Pozval si odborníka na tetování králíků. U stovky králíků to byla strašná práce, králíkům se musí píchat do uší taková čísla. Králíci teprve tím se stali čistokrevní a ušlechtilí, je to, jako když si šlechtic opatří konečně rodokmen. Tatínek je pak pozoroval celé dny, snil o tom, že jich většinu na nejbližší výstavě prodá a králíkáři v celém kraji je budou chovat a říkat, že jsou od starýho Poppra.

Prátelé Novákovi z JZD mu půjčili bedýnky, objednal si za poslední peníze nákladák. Králíky včas naložil, a než odjel, vzal maminku za ruku a zavedl ji do špajzu. Ve špajzu toho moc poslední léta neměli, trochu mouky, rýže, krup, láhev oleje, svíčky, sirky, a to bylo všecko. Mrzelo ho to, před válkou byl vždycky hrdý, že se náš špajz pod jídlem prohýbal. Otevřel dveře špajzky a rozkázal:

„Hermo, dej to drůbeži! Přivezu plnej špajz. Vyklid' to a dej sem čistý papír!“

Pak jí dal slavnostní pusu, jako když jede do války, kterou určitě vyhraje. Potom odjel tím nákladákem do Karlštejna, myslím, že to bylo do Karlštejna. Poslal ten nákladák domů, králíky prodá, domů jich poveze jen pár na další chov, především krásného samce Michaela.

Když vzal sbor rozhodčích na řadu jeho králíky, svíralo se mu srdce, jako by posuzovali jeho vlastní děti. Vážili je, foukali jim do srsti, prohlíželi je.

A pak mu oznámili, že jim neudělal řádně jakousi rozšířenou manikúru a pedikúru, neostříhal jim nehty a neumyl ptáčky, což byl tak vážný nedostatek, že mu žádné ceny nemohly být uděleny. Taky bylo tím pádem jasné, že králíky nikdo nekoupí.

Tatínek zbledl a pak začal křičet:

„Vy rošťáci!“

To je ono. Nemají rádi židy. Výstava po tomto výkřiku ztichla, šum ustal, i králíci jako by dali slechy dolů. Králíkáři šli tatínka utěšovat a ten první ho oslovil přátelsky, tak jak se chovatelé nazývají:

„Příteli Pavle!“

To už jsme se dlouho jmenovali Pavlovi. Tenkrát jsme si říkali, že když žijem v české zemi, že bychom měli mít správně české jméno namísto toho Popper, a snad jsme byli také trochu víc podělaní, než bylo třeba.

Tatínek na toho králíkáře zařval:

„Já jsem ti hovno přítel!“

Seděl dál a čekal na něco, co by ho mohlo zachránit. Mohl by to být jeho syn Jirka, který mu tak často pomáhal se svým fiatem, anebo další syn Hugo, který zas uměl výborně makat rukama. Anebo strýcové Hugo a Alois by mohli přiletět z Kanady na aeroplánu a přivést ty největší kanadské králíky, aby dal všem tady trumf. Nebo by se mohl objevit strýček Ota, který po válce pracoval na severu Čech a kterého jsme měli rádi stejně jako pražskou tetu Helenku.

Ale nic se nestalo. Smrákalo se. Králíkáři odešli a zůstal tam sám. Protáhl plotem bedny s králíky do blízké zeleně a otevřel všechna dvířka. Lezli překvapení pomalu ven, nikdy neviděli nad sebou nebe a nikdy neměli pod bříškem vojtěšku. Řekl jim:

„Kluci, běžte!“

Jenže neběželi, byli na něho zvyklí, lezli mu k nohám a třeli se o ně jak kocouři. Zaháněl je pryč, ale oni chtěli pořád k němu, protože věděli, že se tak mít nikdy nebudou, jako se měli u něho, už nikdy nebude travička tak křupavá, jako byla tam v těch krásných kotcích, kde se měli jako na zámku. Chtěli pořád k němu, i když jim nevybojoval svou neznalostí ty první ceny.

Nakonec jim utekl, nejděle se ho držel jeho miláček, krásný Michael. Utekl i jemu. Když uviděl nádraží, sáhnul si do kapes, ale našel jen hrst zmuchlaných cigaret.

Spatřil řeku. Řeka byla pro něho v životě vším. A tak k ní šel, podle řeky musel také dojít do svého domku a ke své ženě. Šel při měsíci, který z řeky udělal stříbrnou silnici. Místy se natáhl do trávy, všechno ho bolelo. Srdce jako by mělo puknout a nohy jako by se měly zastavit. Poprvé v životě šel takovou dlouhou štreku bez hvízdání a bez zpěvu, nezpíval si ani tu z legií o slonech, ani tu o červeném šátečku. Jako by prasklo péro u gramofonu, jako by dohrál hrací obraz s veselým poutníkem a rybářem. Šel a jenom na nebi jako by občas spatřil špajzku vystlanou čistými papíry přesně tak, jak rozkázal. Pak prý spatřil u břehu rybu. Byla to dlouhá ryba s velkýma vypoulenýma očima. Dívala se na něho a on se díval na ni. Byla to taková ryba, která byla tak chytrá, že ji po celý život žádná jiná ryba nezabila a žádný chytrý rybář nechytil. Jen proto mohla být tak velká a tak stará. Tvrdil pak, že se na něj přišla

podívat, jak umírá, protože zabil za svůj život tisíce ryb. Ryba zavrtěla ploutvemi a odplula. Dal se znovu na cestu. Ráno se dobelhal k vrátkům. Podlamovaly se pod ním nohy a držel se za srdce. Maminka se lekla a vedla ho do světnice. Když šel kolem špajzu, odvrátil hlavu, bál se, že tam dala ty čisté papíry. Pak se přece jen podíval, špajz měl ty papíry špinavé a byl zřejmě schválně pootevřený. Bylo tam trochu mouky, rýže, krup a láhev oleje. Usedl do židle a usmál se na maminku:

„Ty můj nejlepší kamaráde.“

Maminka zavolala sanitku. Přijeli, vedli ho ven, že ho povezou do nemocnice. Nadával jim, u vrátek se jim vytrhl, něco si zapomněl. Nevracel se pro malý tranzistor, jak si ho lidi berou. Dal si jednou namalovat krásnou cedulku, na kterou byl pyšný. Teď ji pověsil na vrátka, aby si to mohl každý přečíst. Stálo na ní:

PŘIJDU HNED

A už nikdy nepřišel.

* * *

Přijed', báječně si zachytáš

Bratr Hugo mi telefonoval: „Přijed', báječně si zachytáš!" Přestože pršelo, přemluvil jsem ženu, abychom za ním jeli do Zbečna na Berouнку, i když jsem věděl, že je tam ryb málo. Mým hlavním argumentem proti ženě, proti větru a proti dešti bylo, že si konečně skvěle zachytáme a k večěři budou čerstvé ryby.

„Možná kapříček, snad štika, dokonce candát!"

Znělo to ohromně. Na Berouнку je z Vinohrad pořádný kus a my navíc s emběčkem bloudili. To je u nás pravidlem. Taky jsme vjeli do škarpy a za Lány do Myši díry, která v mlze a dešti vypadala, jako když se jede ze špičky Grossglockneru.

Chatu jsme našli po dlouhém hledání. Bratr v ní pochopitelně nebyl. Zřejmě už tahá beze mne rybu za rybou. Když jsme ho našel, myslel jsem, že mu jednu vrazím. Seděl na židličce a s takovými barevnými cingrlátky na prutech chytal na těžko. Nikoliv kapry, ale řízky. Řízky! Ty malé rybky, které se vejdou do akvária. Jíst se nedají, nakládat se nedají, olejovky se z nich také dělat nedají, a řízky se z nich smažit už vůbec nedají. Tak tohle je ta skvělá rybařina, kvůli které jsi mě sem táh a kvůli které jsme málem zahynuli i se ženou a se syny Janem, Petrem a Jirkou v mlze a dešti za Lánama. Mlčím a mám strašlivý vztek. U bráchy sedí nějaký potulný pes, takový voříšek, co zřejmě neumí ani udělat haf!, ani baf, a směje se zrovna jako brácha. Jak rybička zavrtí imitací na prutu, pes zavrtí ocasem. Poznává, potvora, kdy rybička třepe vlascem. V životě jsem takového psa neviděl. Kočku jo, to jo, ale psa ne. Brácha vytáhne z vody rybičku a každou desátou mu hodí. Pes má ohromnou radost, vyhodí ji ještě jednou do vzduchu a slupne ji syrovou. Jako v cirkuse! Povedená dvojice. Mám pořád strašný vztek a můj brácha mě vůbec nebere na vědomí a dokonce si šeptá:

„Báječně si rybařím. Báječně si chytám!"

Směje se pokaždé, když vytáhne rybičku, je veselý a šťastný, i pes je šťastný. Dlouho je pozoruji a najednou začínám chápat. Je spokojený, že mu to pořád bere, je u vody a kolem teče řeka a za řekou je les a v něm křičí bažanti taky blahem a sbírají v mokré hlině žízaly.

Sedám si na volnou židličku, začnu se smát a volám na něho:

„Tys nám dal! Tys nás doběhl!"

Pak mu povídám:

„Půjč mi prut!“

A sednu si vedle něho a začínám chytat. Řízky: Jíst se nedají, nakládat se nedají, olejovky se z nich také dělat nedají, řízky se z nich už vůbec nedají smažit. A také synové Jan, Petr a Jirka si sednou vedle mě a chytají řízky. Nějak nám už nevadí, že to nejsou velké ryby.

Jediný, komu to bude vadit, je má žena. Jí ráda ryby vařené po francouzsku. Štiku pečenou v pergamenu anebo kapra protkaného špekem. Každou chvilku vykoukne na verandě chaty a dychtivě, s nadějí mává bílým kapesníkem. Ale to se ukrutně mýlí, že dneska budou ryby. Ostatně se už zmýlila víckrát, co mě má za muže. Sedíme na židličkách, chytáme řízky a chechtáme se, bavíme se líp než v parku oddechu i kultury. Rybičky zas pouštíme zpátky do řeky, aby žily a radovaly se, a jen občas tu větší, která si toho v mokřím světě dost naplavala, hodíme pro potěšení voříškovi, který se vlastně jmenuje Carda. A Carda se taky usmívá. Kdyby sem teď někdo přišel, řekl by, že jsme blázni. A vůbec by se nemýlil.

* * *

Jak jsme zahynuli na rybách

Při mnohem pozdější naší pánské jízdě jsme mířili do jižních Čech a tam je, jak víte, velká a modrá obloha a navlhlý vzduch. Nebyl jsem tam léta, jenom jsem o Lužnici a jižních Čechách snil, když jsem těžce onemocněl. Tehdy se mi Lužnice a jižní Čechy zdály vzdálené a nedostupné jako třeba Honolulu. Přitom jsem nikdy po Honolulu tak netoužil jako po jižních Čechách, protože mi v nich bylo vždycky náramně a připadalo mi to, že jsem u českýho moře, od kterého mám blízko k obloze.

Všichni tři jsme tvrdili, že každý z nás musí chytit největší životní rybu.

Měl jsem navíc touhu spatřit ještě jednou v životě Lužnici pod Tábořem, kde teče řeka obloukem Příběnic. Když člověk zamhouří oči, vidí tam běhat nejdovnější Čechy, husity, kteří kdekomu dali přes hubu anebo přes něco spodnějšího. Taky jsem měl pořád v palici jeden mlýn, kde mi bylo taky jednou náramně dobře a kde jsem chytil hodně ryb.

Jmenoval se nějak jako Mlýnomel. Na louce tam měl tenkrát chaloupku pan Kotalík, co v Praze řídil tramvaje. Když jsme tu pluli s Dlouhým Honzou, měl tehdy bílou kozu a my mu ji podojili, aby o tom nevěděl.

A tyhle krásný vzpomínky jsem si chtěl oživit, když jsem tam jel s kombíkem a bráškama.

Jeli jsme k panu Zemanovi, který znal dobře kraj. Naložili jsme pana Zemana v jednom stavení a jeli k nějakému mlýnu. Byl to ten mlýn, na který jsem občas myslil při svém umírání, nestálo na něm Mlýnomel, což byla blbost, ale Suchomel. Jako že mele, i když neteče voda. Bráškové mě volali, abych pospíchal, že jedem už jen kousek, ale já nemohl odlepit nohy od země, zvláštním lepidlem jsem je tam měl přiklížený a chtělo se mi brečet, protože jsem spatřil to svý Honolulu, o kterém jsem si myslel, že už je nikdy nespatřím.

Ráno jsem šel chytat do toho rybářského ráje. Měl jsem tentokrát povolenku. Ale na povolenku ryby neberou. Berou na červa anebo na řízka. Nahodil jsem řízka do vody a nic po něm nechňaplo, plaval by do Prahy a možná až do Severního moře. Seděl jsem pak na břehu a pozoroval břeh protější, chodil tam na ryby tu a tam tramvaják Kotalík ve vestě a kšandách. A čerem měl přes rameno. A

nadával tiše, jako když věje větrík. Nikdy nic nechytil a chodil jen říkat své stařence:

„Ryby zase neberou.“

Nechytil už ani mřenku, ruce se mu trásly. A přitom býval dobrý rybář. I koza mu chcipla a zbyly jen slunečnice kolem chaloupky.

Kdyby chytil zlatou rybkou a mohl si tak ve třech přáních pořídít novou loď, novou chaloupku a novou kozu! Ale to bylo jen v pohádkách a zlatou rybkou v Lužnici nechytili ani nejlepší rybáři.

Slunce svítilo zamženě a opuštěně, jako svítívá na podzim, a u protějšiho domku prala prádlo mladá krásná žena v bílé podprsence. Roztáhl jsem se na rozehřátém kameni, vzrušovalo mě to, představoval jsem si, jak přebrodim řeku, přijdu k ní zmáčen a strhnu jí tu podprsenu a řeknu jí, že je to blbost, aby teď prala, když je takový den a já přijel na Suchomel. Ale neudělal jsem to. Nemám na to odvalu ani postavu. Mohla by mi dát i pár facek. A navíc začalo být chladno. Nic nezabralo. Pradlena zmizela. Kotalík šel zas říct stařence, že ryby neberou. Dřímám a pak se dívám do oken mlýna, okna jsou tmavá, každé okno jedno oko. Mám strach a chápu proč.

Mlýn:

Kde jsou ryby, které tu byly?

Kdo strhl krásný jez?

Kdo sem dovolil dát tolik chat?

Mlčím, ty ryby mám také na svědomí. Dívám se do oken, a jako bych slyšel:

„Táhni k čertu!“

V každém okně by mohl být čert, z každého okna by na mě mohl vyplazovat ohnivý jazyk. Pospíchám k autu, které na mě stále čeká, a ujíždíme dál, hledat jiné mlýny, které ještě klapají. Až na Nežárce najdeme takový mlýn.

Mlynář nám půjčí jednu světnici bez kamen a bez postelí, ve které budeme týden nevýslovně šťastni.

Vrháme se na řeku, ryb tu bude zřejmě moře.

Řeka protéká skoro dvorem, mlíka od koz a krav je tu hojnost a podává se přímo od struků. Voda je hluboká, tajemná, zespoda stoupají bublinky a vítěz všech našich rybářských soutěží Hugo tvrdí jako vždycky, že jsou tam kapři jak malá prasata. Sedíme na hrázi, padá listí a vyhýbá se vlascům, které řezou vodu. Bráskové občas chytanou cejna lopatáče, vytáhnou ho z vody na světlo. Je stříbrný a jakoby roztavený. Když se cejn tahá z vody, není to většinou bitva, ale je to krásné, protože to je elegantní jak modes

robes, jako když jde dáma na bál. Nevzpírá se, nechce dělat rámus a rušit klid.

Příští den mě už nebaví sedět na mlýnském dvoře s bratry a slepicemi a jdu do Hamru na štiky. Je tam prý veliký jez a pod tím jezem je tůň a v té tůni jsou štiky. Ale je to veliká dálka. Jirka mě pověří, abych mu koupil cigára.

Jdu proti řece, v řece je stříbro a zlaté listí. Jdu sám a najednou si uvědomuji, že tu nehoukají auta, abych uhnul, a nedrnčí tramvaje, abych couvnul. A to je vlastně ten hlavní důvod, proč jdu na štiky. Nevidím brášky tahající cejny, nevidím nikoho, spatřím jen bažanty, u lesa srnky a ve vzduchu ptáka, co tiše lítá. Hodnotím řeku, kde by mohl ležet tloušť, a kde by mohla číhat štika. Ale ani jednou nenahodím udici. Jdu celé hodiny.

Klopýtám únavou, když přicházím k Hamru. Hostinec je zavřený, cigarety, bráško, nebudou, žízeň neuhasím. A tak jdu ještě k té tůni. Je to o dobré dva kilometry dál, když k ní dojdu, zdá se mi, že snad umírám. Sednu si u té tůně a jsem únavou tak vyčerpaný, že nemám sílu sestavit prut. A tak si odpočinu a vydám se na zpáteční cestu, která, jak známo, je o moc delší.

U cesty stojí krásná kaplička a v ní Panna Maria z porcelánu a pod ní studánka. Jeden sedlák mi řekl, že je tu nejlepší voda v kraji. Ale kdo prý moc lže, tomu ruka upadne, jak tu vodu nabírá. Já občas lžu, nechtěl bych být bez ruky. Pro jistotu nabírám levou, tu miň potřebuju. Ruka se mi chvěje. Nestalo se nic, zřejmě ještě nelžu tak moc. Házím do sebe skleničku za skleničkou, voda mi kape po svetru a košili. Je to voda báječná, až závratná, nejlepší v kraji. Vypiju rovných deset skleniček, poděkuju aspoň pohledem porcelánové panence, že mi tu ruku ponechala, a vydávám se zpět. Prozpěvuju si vodácké a rybářské písničky a navečer docházím k mlýnu. Bráškové sedí pořád jak cvoci na mlýnském pobřeží, mají plné sáčky cejnů a ptají se sebevdomě:

„Co jsi chytil?“

„Nic. Štiky nebraly.“

Zase tedy lžu, neřeknu, že jsem vůbec nechytil. A večer myslím na to, jaký to byl zvláštní a krásný den.

Už pojedeme domů. Houbařím v háječku nad mlýnem, sbírám žluté lištičky, když slyším křik. Sbíhám k mlýnu a příběhnu pozdě. Na mlýnském nábřeží leží kapr velký jak malé prase. Bublínky nelhaly. Chytil ho Jirka.

Vždycky když táhne velkou rybu, křičí o pomoc. Tentokrát mu vyplul pomáhat s loďkou mlynář se synem Emanem. Zmáčeli se, málem se utopili, nechali ve světnici otevřeno, kozy tam vběhly,

sežraly prasatům šrot, mlynářka řádí a Jirka běhá po mlýně, aby kapra zvážil. Když nesežene váhu, nabízí všem slivovici. Velice silně sexuálně založený obecní kozel utekl z chlívků. Jirka nás celý šťastný líbá, my se trpce usmíváme, ale jeho radost nesdílíme, někde ve skrytu podvědomí mu závidíme, že chytil takového kapra. Dává ho živého do haltýře, a aby se mu tam vešel, musí pustit cejny.

Je jasné, že ho chce dovézt do Prahy živého. Všechno má promyšleno. Přiveze kapra do Prahy a rozvrhne u něho návštěvní hodiny tak jako u doktora, aby se všichni přátelé a hlavně nepřátelé mohli přijít podívat. Nejdřív přijdou na řadu rybáři, pak nerybáři, bude to program aspoň na tři dny. Vezme si na těch pár dní dovolenou. Hugo musí zajistit, aby byl kapr dopraven do Prahy živý. Je to přes sto kilometrů. Jirka slíbí Hugovi sto korun, když kapr nelekne.

Příští ráno je všechno připraveno.

Mlynář, mlynářka a Eman stojí ve špalíru. Mlynářka už zapoměla na šrot, který sežraly mlsné kozy. Při fotografování musí být kapr co nejbliž objektivu, aby byl větší než ve skutečnosti, což se nezdařilo a Jirka nám později vynadal.

Už máme naloženo, poslední nastoupí kapr. Hugo s ním kvůli té slíbené stovce dělá zvláštní proceduru, dává mu do tlamičky cukr namočený ve slivovici. Kapr pomlaskává, slivovice je pravá vizovická. Je to prý výborné, aby kapr vydržel bez vody. Když se nekoukáme, Hugo ho zdvihne do náruči jak nemluvně a leje do něho z flašky rum. A konejší ho před cestou slovy:

„Ty náš drobečku.“

Kapr je zabalen do mokrého hadru a obtočen povijanem, který nám půjčila selka. Mně se zdá, že je už úplně ožralý a že by nejraději tancoval po mlýnském dvoře po ocase a zpíval:

„*Já jsem ten kapr ze řeky Nežárky.*“

Zatím nic takového. Je položen vedle mě na zadní sedadlo. Jsem pověřen, abych ho hlídal a občas ho polil říční vodou. Všechno je promyšleno do nejmenších detailů. Podle jízdního řádu vlaků jsou propočteny časy, aby nikde nebyly staženy závory. Jíst a pít budeme za cesty. Čůrat budeme také za jízdy do plechovky od okurek. Jirka jako řidič to bude muset vydržet až do Prahy bez čůrání.

Vyrážíme.

Je to veliké slovo a není to vlastně jízda, ale závod Grand Prix. Jirka nemluví, hledí upřeně vpřed, nasadil si bílé kožené rukavice závodníků. Vedle něho sedí Hugo, na jednom z nejsilnějších

rybářských prutů má uvázaný bílý šátek a občas s ním mává pootevřeným oknem. Já občas kápnu na kapra vodu, ale mám dojem, že by měl raději alkohol. Jirka troubí, zatím jede skvěle, předháníme vůz za vozem. Míjíme i vozy zahraničních značek.

Když jsme škrtli o nákladní vůz a trefili se do silného telegrafního sloupu, byli jsme na maděru. Během několika desítek vteřin jsme zahynuli.

Když k nám přijelo modré vozidlo, spatřili příslušníci jenom změť karosérie, drátů a rybářských prutů. Nad tím vším vlála bílá vlajka poražených.

Potom přijeli ti s autogeny na plynové bomby a vyndali nás z kombíka. Byla to marná práce. Když už se tak mordovali asi půl hodiny, naklonil se praporčík k sedadlu a radostně zvolal:

„Pojďte sem. Přece jen to nebylo zbytečný. Tady jeden dech.“

Zvedl pokrývku a uviděl tam drobečka. Vzal ho do náručí a málem padnul do mdlob.

Povídal:

„Vždyť ten kapr je namazanej. Když byl takhle zlinkovanej kapr, jak museli vypadat tihleti.“

A pak se zeptal přítomných pánů od autogenů:

„Chce ho někdo?“

Ožralýho kapra nikdo nechtěl. Připomínal by jim tuhle katastrofu, která se udála poblíže řeky Lužnice, do které vtéká Nežárka. A tak ho praporčík vzal, nesl ho k řece a položil ho do vody. Kapr chvilku otálel a pak plul. Ještě se motal po chlastu a pak se vydal proti proudu k tomu krásnému mlýnu Krkavci, kde měl domov. Protože to byla cesta dlouhá, prozpěvoval si:

„*Já jsem ten kapr ze řeky Nežárky.*“

Když tam doplul, vyprávěl ostatním kaprům, že byl v prima pojízdné hospodě, kde se čepovala zadarmo slivovice a taky rum.

* * *

Jak jsme nezahynuli na rybách

Jenže tak ten konec nebyl, jak ho líčí předešlá kapitola. Byl bych úplně mrtvej a tuhle knížku bych nedopsal. Konec byl jiný. Ten telegrafní sloup jsme minuli o fous. Jeli jsme ku Praze, mávali bílým praporem a občas jsme čůrali do plechovky od okurek. Z okraje Prahy zavolal telefonem Jirka své ženě, aby umyla vanu speciálem a napustila ji plnou vody, že veze kapra jak tele.

Před dům jsme dorazili tak akorát, kapr už dodělával a Hugo, který se bál o slíbenou stovku, mu dával jakési umělé dýchání, otvíral a zavíral mu žábry a dejchal mu z úst do úst.

Potom ho pustili do vydrhnuté vany. Kapr se obrátil břichem vzhůru, nikdo nevěděl, jestli dodělává, nebo jestli je ožralý. Dana s Jirkou se střídali a drželi ho, aby stál rovně. Když se narovnal sám a maličko plul, protože vana pro něho byla krátká, vyndal Jirka stovku a podal ji Hugovi.

Jirka namaloval na vanu ceduli:

BYL CHYCEN NA BIČ S NAVIJÁKEM
PŘI CHYTÁNÍ CEJNŮ
NA PATNÁCTKU VLASEC. NA KRYSTALKU.

Jen opravdový rybář ví, že takový kapr má tu správnou cenu. A potom se jal telefonovat Tondovi, Jardovi, Petrovi. Telefonoval všem tutovým přátelům, i přátelům, o kterých věděl, že jsou vlastně nepřátelé. Zavolal souseda v domě Jardu Mirka:

„Chytil jsem kapříka, pojď se podívat.“

Všichni ho nahlas obdivovali a všichni mu v skrytu záviděli. Ale ještě ho neviděli všichni. Neviděla ho ještě Praha-Šárka, neviděli ho lidi z práce. Jirka otvíral okno, větral a měnil vodu. Vzpomněl si, že by měl kapr žrát, a pamatoval si, že na Vinohradech byla cedulka:

PŘIJMEME LOVCE VODNÍCH VŠÍ!

I rozjel se na Vinohrady, ale vši neměli, neboť žádný lovec se dosud nepřihlásil. Dal vyvolat foto z mlýna, ale zjistil, že kapr vypadá na snímcích menší než ve skutečnosti. Mně vynadal a Hugovi napsal sprostý dopis, že to tak vyfotil úmyslně, protože tak velkého kapra ještě nikdy sám nechytil.

Jednoho velkého kapra chytil náš tatínek v Braníku, ale to mělo docela jiný pozadí.

Chytil v Praze a nic nechytil, a tak dal mamince peníze na obrovskýho živýho kapra, aby ho koupila u Vaňhy. Když se nikdo nekoukal, pověsil ho na prut, a tak dokázal těm blbounům vltavským, jaký jsou v Praze ryby. Druhý den byla celá řeka obložena rybáři.

Jirkův kapr se měl k světu. Spřátelila se s ním Niké, Jirkova fenka, která vypadá jako ovečka. Stoupla si na zadní nohy a sledovala moudrýma očima jeho majestátní pohyby. Ale potom to začalo jít s Jirkovým kaprem z kopce. Jirka mu zřejmě příliš často měnil vodu a on nebyl zvyklý na pitnou vodu, snad mu měl do ní přilít trochu rumu.

Jednou přišel Jirka do koupelny a viděl, že kapr nežije. Nepohyboval zábrama a nehýbal pusou. Ale nejzajímavější bylo, že stál jako živý. Stál tak dvě hodiny a opíral se ploutvemi o dno, aby udělal ještě Jirkovi radost. Spřátelili se. Jirka vzal nůž a mrtvého ho zařízl, aby ho mohli sníst a aby to měl u Dany zas o něco lepší. Udělali z něho řízky. Nikomu to neřekl, že jsou z leklého kapra. Všem poslal, jenom Hugovi nic. Měl na něho pořád ukrutný vztek, že ten kapr byl na fotkách menší. Ve skutečnosti byl velký dost a časem v Jirkových očích neustále narůstal. Dnes už je tak velký, že by se nevešel do žádného fotografického aparátu na světě a do žádné vany světa. Musel by se pro něj udělat zvláštní bazén a snímat by se měl na širokoúhlý film.

Až si tohle můj bratříček Jirka přečte, řekne, že ze mě mluví bledá závist. Nechytl jsem dosud svou životní rybu. Ale Hugo bude stát při mně. Tomu to zatím všichni velcí kapři rozsekali na cimprcampr.

* * *

Boty Made in Italy

Já měl Emila moc rád a dlouho jsem mu sliboval, že ho vezmu na úhoře. Vzít někoho na úhoře, to znamenalo řetěz tajuplných zážitků. Lov v noci, neznámí dravci, o nichž tak málo víme, vynikající maso pro Emilka a jeho ženu. Emila jsem dlouho připravoval, asi jako kdybych ho měl vzít raketou na Měsíc.

„Emile, ve čtvrtek fičíme,“ oznamoval jsem mu tajně a důvěrně, aby se k nám nepřifařil ještě nějaký známý. Chtěl jsem být s Emilem sám.

Fiatem jsme mířili přímo do klukovských let. Emil jel pomalu jako většina lékařů, kteří nechtějí další nehodou přidělat další mrtvé. Fiat předl jako kočka. Emil kouřil Lucky Strike a já mu říkal:

„Kuř. Jen kuř. Celou noc nebudeš kouřit, tam nesmíme zapálit ani sirku, aby nás nikdo neviděl. Opakuj to.“

„Celou noc nebudu kouřit.“

Dodal: „Ani jednu Lucky Strike!“

Stačilo mi to. Úhoře obstarám já, Emil pořádného úhoře, právě z řeky vytaženého, nikdy nejedl.

Emilovi bylo něco přes čtyřicet, parádník sám nebyl. Ale na úhledný zevnějšek s nenápadnou elegancí dbala jeho žena. Tu nové sáčko s decentní jemnou kostkou, tu poctivý vlněný svetr, vhodný pro muže každého věku. To nejkrásnější, co na něm dnes bylo, nové polobotky Made in Italy, měly barvu uzrálého pomeranče a přezky, jaké už nosil Caesar.

Můj známý převozník se usmíval, věděl, že jde o úhoře. Pamatoval si mě ještě z dětství. Dal jsem mu balík cigaret a on se stal němým a už by nikomu neřekl, že někoho převážel do úhořího ráje.

Jaký tu byl nádherný úsek řeky! V pozadí se rýsovala Šimova skála, kde jsem jednou chytil jedenáct úhořů za hodinu. Emile, uvidíš, co bych ti to líčil.

To už se stmívalo, nad řekou vycházel jen tak napůl měsíc, což bylo dobré. Rozbalili jsme pruty, měli jsme obrovskou šanci něco ulovit. Začalo období bez cigaret Lucky Strike.

Navlékl jsem rybičky určené pro velké úhoře a promísl je se žízalami, po nichž jdou ti menší. Noc byla v jakémsi polosnu. Dal jsem spousty krásných nástrah. Ale pruty zůstaly mrtvé. Rybáři to dobře znají. Nic se nehýbá a nic se nepohne.

K půlnoci začal Emil žebrať o cigaretu.

Krucinál, když on je tak výborný lékař! Proč by si nezakouřil!

A tak jsem mu ji povolil.

Časem jsem otupěl. Nic nebralo. Emil si představoval zřejmě chytání ryb docela jinak.

Nasbíral dříví a rozdělal oheň. Dřív jsme se báli cigarety, a teď u řeky plála vatra! Byla to troufalost. Ale Emil tomu nerozuměl a mně už to bylo fuk. Emil si vlezl až k ohni, nahříval si nohy a pak usnul.

Úhoře jsem nechytil. Bůhví, kde cestovali. Měl jsem - snad poprvé - na rybách vztek.

Že jsem nic nechytil. Že jsem tam táhl Emila ze špitálu, kde ho potřebovali, protože měli stále málo lékařů. A ještě méně tak skvělých, jako byl on. A tak jsem začal nadávat:

„Měli jsme hroznou smůlu, ale nepřišli. Kopl bych do toho! Ty potvory! To mi odvedli ten den, kdy jsem jich tu chytil jedenáct! Zrovna teď, zmije vodní! Zmije!“

Šli jsme podle vody zpět k fiatu. Emil dal převozníkovi svou poslední krabičku Lucky Strike a pak už neměl co kouřit. Na druhém břehu se ke mně obrátil a řekl:

„Neblbni, nebuď hysterka. Když jsme byli malí kluci, pásli jsme u Malše husy. Je to už skoro čtyřicet let. A taky jsme chytali úhoře, a taky jsme nic nechytli. A já si to tedy dnes zopakoval. Bylo to krásný.“

To řekl Emil, který viděl celý svět, Ameriku i Borneo, Honduras i Venezuelu. Viděl noc s českým nebem a hvězdami a stal se zas klukem u praskajícího ohničku. Zbavil se svých posledních cigaret Lucky Strike, takže nazpátek nekouřil a jenom pozorně a pomalu řídil.

Pozoroval jsem ho, jak rozvázně jede a s klidem nechává předjíždět šilence silnic. Díval jsem se mu na nohy. Najednou jsem zvadnul. Z ohořelých špiček nádherných bot mu koukaly ponožky. Věděl už dlouho, že mu boty od ženušky ohořely. Ale byl mezi námi veliký rozdíl. Já uměl přijímat výhry a on uměl přijímat prohry. Proto také pochopil, že úhoři tu noc nad námi zvítězili, jako se vítězí ve sportu.

Potom zastavil u motorestu a zeptal se dlouhonohé servírky:

„Máte Lucky Strike?“

Podívala se na špičky jeho bot, z kterých vykukovaly ponožky, a odsekla:

„Máme tu marice!“

Dal jí velké spropitné a poděkoval:

„To je báječný.“

A zapálil si maricu. Ve voze se usmíval. Byl zase u ohníčku jako kluk a nad ním bylo nebe. Marně se snažil spočítat hvězdy. Byla to doba, kdy ještě neodpovídal za životy dětí a lidí a kdy mu maminky nechodily plakat, aby jim zachránil jediný poklad, dítě.

Míjela nás auta a někteří sváteční řidiči troubili a kleli:

„Vole! Jeď!“

A on jel dál stále stejně klidně, citlivě mačkal pedály, spíš jsme pluli než jeli. Byl za války řidičem transportéru a řidičem džípu. V tankových bitvách se s kamarády prodral Ardenami, postupoval proti nejhroživějším fašistickým tygrům. Viděl už tolik mrtvých, že by se nedali naskládat na tuhle bílou mírovou silnici. Věděl, že ti, co ho předjíždějí, jej považují za poseroutku, jízlivě se šklebí a přitom mnozí z nich sami moc dobře řídit neumějí. A taky se bál. Bál se, aby je o kus dál nenašel na stromě nebo patníku s rozbitými hlavami a přeraženými údy. Přál si být aspoň pro dnešek vzdálen bílým fáčům, krvi, pláči a nesmyslné smrti.

Chtěl mít v paměti jen tu dnešní úhoří noc, ohýnek, který voněl po bílých akátech a klukovských létech.

* * *

S ponorkou na ryby

Toužil jsem aspoň jednou v životě chytat ryby na velkých řekách, na obrovských jezerech a mořích, která jsou velká už proto, že to jsou moře.

Dlouho se mi nedařilo. Lovil jsem na americkém jezeře Lake Michigan u Chicaga, ale jen malé okouny, chytal jsem v Dněpru štiky, ale ty také nebyly velké. Člověk musí zřejmě každou zemi znát, musí poznat zvyky ryb a musí mít čas a peníze, zajet si anebo zaletět na velké ryby tisíce kilometrů daleko.

Teprve v Polsku mi svítla naděje, že si zalovím na moři. Polská admirálita mě pozvala do vojenské ponorky. Radostně jsem pozvání přijal, ačkoliv jsem o tom neměl ani ponětí, a už vůbec jsem nevěděl, jestli se dají z ponorky lovit za jízdy ryby. Jako první jsem sbalil na podvodní cestu svůj pytlácký prut od pana Tronička z Bráníka. Byl ze čtyř krátkých dílů a dal se schovat pod kabát. Takové stahovací a skládací pruty se dnes dělají běžně, ale tenkrát to ještě byla vzácnost. Vybral jsem si také Heintzovy těžké stříbrné třpytky a hromadu cingrlátek a šidítek k oklamání mořských ryb.

S prutem pod kabátem jsem nastoupil na motorový člun Siréna, který měl na boku velkou, nahatou mořskou pannu s šupinami na spodní partii těla.

Moře bylo napuštěné modrými a zelenými plochami vody, většími, než je Václavák. Moře je vůbec největší náměstí světa a život je hlavně pod tím náměstím.

Krájeli jsme vodu a řezali vlny, ty děti moře, znovu a znovu se rodící. Mladičký šéf člunu Siréna, který uměl slušně česky, vyhlížel ponorku, která měla být na té a té zeměpisné délce a šířce, mořská panna si šplouchala šupinatý ocas ve vlnách. Nadra měla krásná, pevná, omalovaná a suchá, protože k nim vlny nedosahovaly.

Cítil jsem se báječně.

Konečně sebou šéf Sirény pohnul a rychle mi podával dalekohled, abych si prohlédl ponorku. Ale já neviděl necvičeným okem nic, jenom čárečku na obzoru, která mi připadala jako velrybí dítě na peřinách z vln, jak jsem je vídával ve filmech. Všichni však horlivě kývali, že to je ta ponorka. Mířili jsme k ní. Narostla na osmdesát metrů a podobala se velkému reklamnímu doutníku Abadie. Hořejšek měla šedomodrý a břicho zelené.

Vítal mě sám kapitán ponorky Sup, Czeslaw Obrebski. Také ohromná puklice odskočila a udělala rump! rump! Z ponorky vyskočili jak v Puškinově pohádce statní junáci.

Čestná roto, vlevo hled!

Vítali mě jako generála ze sousední země, jejímž hlavním mořem je Rožmberský rybník. A pak, byl jsem človíček, který nic neznamenal a navíc měl pod vybouleným kabátem Troničkův pytlácky prut, s nímž se chystal ztenčit rybí zásoby Baltského moře.

Kapitán Czeslaw Obrebski mi jako většina cizinců nejdřív vyprávěl o Československu. Chodil s českou holkou, a ta ho zklamala. Sbírá české známky, a ty ho neklamou. Na nich je vidět kultura Čechů. Ty známky jsou zrcadlem, které říká: Patříte k těm nejkrásnějším. Vypráví mi o známce Kleopatře, která si medí na zeleném divanu. Známkou neznám, znal jsem jednu Kleopatru z naší ulice, a to byla pěkná mrcha. Pak mi kapitán vyprávěl ještě o dalších známkách a jeho ponorka plula ke Švédsku. Švédsko má známky daleko střízlivější.

Pak mi předvedl svou ponorku od přidi k zádi. Byl tam také nějaký admirál, zřejmě na inspekci, jmenoval se, myslím, Romanowski. Zatímco Obrebskému bylo třicet, Romanowskému bylo dvakrát tolik. Vypadal jako chovatel králíků. Většinou mlčel, necítil potřebu o něčem vyprávět. Člověk je zvyklý, že většina lidí se před druhými okamžitě vytahuje - svou krásnou výslovností, auty, příjmy, vilami, chatami, vědomostmi, tituly a hodnostmi, vyznamenáními a kulturností a taky známostmi, anebo svými psy. Pan Romanowski bude zřejmě kancelářská myš, ze které udělali postupem času a protekce admirála.

Pan Obrebski mi ukázal skvěle sehranou posádku. Posádka během šedesáti vteřin zmizí a ponorka se ponoří. Nad vodou plula čtyřicetikilometrovou rychlostí, pod vodou pluje dvacítkou. Kdysi byl Sup nejmodernější ponorkou světa. Holandsko ji postavilo pro Polsko před válkou za devět miliónů dolarů. Dělo a rychlopalné kulometry. Periskopy. Telefony. Odpalovače raket. Ponorka má deset střel. Zásah jistý do pěti kilometrů. Dole pracují tiše strojníci. Jsou svlečeni do půli těla jako havíři v teplých slojích. Mají tu medvídky s růžovými čumáčky a panenky na hraní v růžových šatickách a s botičkami. Kdyby umírali, hráli by si s nimi? A přišpendlené fotografie vlnadných žen - drželi by je snad v rukách?

Smrt v ponorce je prý nejstrašnější. Horší než v hořícím letadle anebo pod pásy tanku. Rozbitá ponorka klesne často na dno a už nemůže vzhůru. Vyplave jen pár lidí, kteří se vystřelí jako torpéda. Ostatní čekají hodiny a hodiny, než dojde poslední vzduch a než

odejdou kamarádi, kteří mají slabší plíce. Nakonec umřou nejsilnější.

Ponorka duní pod vodou. Řve a třese se, železní koně uhánějí. Jako když pod vodou letí velké letadlo, takový je to pocit. Jenže daleko stisněnější.

Mám na sobě tlak tisíců krychlových metrů, které mi svírají duši.

Snažím se zapomenout. Místem se šetří. Lůžka se vysouvají na noc z boků a potom visí na řetězech. Jídelní stůl se spouští ze stropu. A když se spustí:

„Prosze panów, obiad przygotowany!”

Zasedáme ke stolu, kolem jsou modré pohovky. Sedím mezi Obrebským a Romanowským. Kuchyňka je malá a teplá jídla se nevaří. Studená ovocná polévka. Klobása. Šunka. Pan Romanowski mi dolévá anglický čaj a ptá se mně, jestli jsem byl také na vojně.

To víte, že byl, pane Romanowski. Za války jsem byl ještě mladý. Ale po válce jsem byl voják. V Orlických horách jsem dokonce vyhrál závod hlídek. Přilžili jsme se pod překážkama. Stříleli po nás patronama. Slepýma.

Spali jsme na sněhu bez stanů. Bylo to strašně těžký. Třesky - plesky - plác. Můj tatínek mi poslal jednou na vojnu rybářský prut, a tak jsem chodil na pstruhy. Víte, pane Romanowski, můj tatínek chová králíky. Šampaňské, ty přece znáte, ne?

Pan Romanowski vrtí hlavou, že nezná, ale poslouchá. Dolévá mi čaj a pak mě prosí, jestli bych mu mohl říci něco o chrámu v Kutné Hoře, viděl ho na obrázku.

Sděлил jsem mu, že je to chrám velice pěkný. Klenot. Víc jsem nevěděl.

Romanowski se usmál a já si poprvé prohlédl jeho oči. Spatřil jsem v nich velikou únavu, jako by obešel pěšky celý svět a na té cestě trpěl daleko víc než Kristus Nazaretský. Asi nebyl chovatelem králíků.

Potom se mě kapitán Obrebski zeptal, jestli mám nějaké přání.

„Mám s sebou prut a rád bych lovil mořské ryby.”

Přikývl a povídal něco o Švédsku a tam že zastaví ponorku a já budu chytat:

„Kiedy będziemy zblizali sie do Szwecji, zatrzymamy sie i pan spróbuje to na nowo.”

Ponorka ještě hodinu plula a zastavila se. Vystoupil jsem na příď. Foukal mírný větřík a čeřil hladinu, což je pro třpytkování příznivé. Místo zábradlí tu bylo ocelové lano, takže jsem nemohl spadnout do moře. Vojáci a důstojníci mě zdáli pozorovali. Sestavil jsem prut a na konec jsem dal třpytivého Heintze s olovem, aby

třpytka klesla hluboko pod vodu. V duchu jsem si moc přál, aby se nějaká barevná potvora spletla a abych neutržil ostudu, když mají Poláci tak dobré mínění o našich známkách a o chrámu svaté Barbory v Kutné Hoře. A nahodil jsem třpytku do modrého nekonečna. Hrál jsem si s ní, když jsem ji táhl, nechal jsem ji klesat a stoupat, prudce jsem ji navíjel pro ryby bleskurychlé a pomalu přivíjel pro lenivé rybí poutníky. Hodil jsem třpytku desetkrát, stokrát. Vyměnil jsem ji, dal jsem jiné třpytky. Americké bláznivé. Francouzské přesně vysoustruhované. Japonské třpytky jako pírkó lehké, s peřím z nádherných čajek. Celá ponorka čekala. Poláci mlčeli. Jen jednou jsem zahlédl, jak jede za třpytkou tmavý velký stín, ale ryba si asi chtěla jen prohlédnout, co je to tam za blbost. Za půl hodiny jsem to sbalil. Poláci mávli rukou, že to nevadí, ryby tu asi nejsou.

Pluli jsme nazpět k Polsku. Celé hodiny jsme jeli po povrchu. Stáli jsme na přídi a mlčeli. Baltik byl temný a studený. Všude mír a klid.

Pak motory zastavily a na palubu vyšel námořník urostlý jak boxer, a v ruce nesl železnou kouli, ze které se kouřilo. Vrhli ji co nejdál od ponorky. Za chvíli se ozval výbuch. Námořníci nasedli do malého gumového člunu. Měli v rukou podběrák a takový košík, na prádlo asi. Brzy vyplavaly ryby. Převracely se a točily ve smrtelných křečích. Námořníci je nabírali podběrákem a dávali do toho košíku. Pořád se objevovala nová a nová rybí těla a mnohá byla zbarvená jako růžové a fialové květiny anebo dokonce bizarní květy orchidejí. Byla krásná, ale už umírala. Tak jsem to nemyslel, to jsem přece nechtěl. Zdálo se mi, že v tom jsou i mořští koníci se svými kostěnými pancíři, kteří měli právě osedláno a chtěli jet někam na vandr.

Námořníci mi postavili k nohám plný koš a boxer se ptal:

„Jest pan zadowolony?“

Přikývl jsem, ale do košíku jsem se nemohl podívat. Něčeho jsem se bál a nevěděl jsem čeho. Snad jsem se bál očí ryb, které jsem předtím nikdy neviděl, snad jsem se bál, aby jedna ryba neměla oči lidské. Anebo jsem se bál těch mořských koníků, kteří by mohli zarehtat jako opravdoví koně, než je člověk zastřelí anebo zabije kulatou pumou.

Pluli jsme a setmělo se, v dálce se třepotala světla mořského pobřeží. Na zádi brnkala kytara námořníka Rudolfa Francouze. Chlapci zpívali o těžké práci ponorkáře a o tom, že se již *okreńt podwodny* vrací do rodného přístavu.

Přesedl jsem zase na motorový člun Siréna i s rybami, zatímco Sup vplouval do vypálení světelných zelených signálů do vojenského přístavu.

Šéf Sirény se mě zeptal česky:

„Byl ještě někdo na Supu?“

„Nějaký pan Boleslaw Romanowski.“

„Vy jste viděl Romanowského? Mluvil jste s ním? To máte štěstí!“

„Proč?“

„To by byla dlouhá historie. Celé Polsko už porobili a on bojoval. Byl zřejmě nejstatečnější velitel ponorky za druhé světové války. Když mu fašisti potopili ponorku Jestřáb, vyplaval těžce zraněný s polskou vlajkou a námořníci ho do ní zabalili, aby nevykrvácel. Plul pak na ponorce Džik - Divoký kanec. Potopil devatenáct fašistických lodí s šestatřiceti tisíci vojáky.“

Šéf Sirény zmlkl a já pomyslel na to, že se mě Romanowski ptal na Kutnou Horu. A napadla mě bláznivá myšlenka. Tolik potopených vojáků, to je obyvatelstvo pro dvě Kutné Hory dohromady. Šéf Sirény pokračoval:

„Víte, zpívají se o něm písně.“

Začal si broukat:

*Celá flotila se směje,
že jim Kanec říkájí,
ale za tím Kancem
plameny vždy šlehají.*

Mlčel jsem. Kolikrát jsem se už v životě spletl. Ti nejskvělejší lidé jsou ti nejskromnější. To jenom hlupáci a ubožáci potřebují o sobě mluvit, aby sami ve svých očích vyrostli. Já jsem taky Romanowskému vyprávěl, jak jsem jednou hrdinně podlézal překážkovou dráhu v ohni slepých střel. To se tedy musel asi bavit.

Až pojedu do Kutné Hory, vyfotím pro něho ze všech stran světa ten chrám.

Vystupoval jsem na molu, ten ze Sirény na mě volal: „Máte tu ryby, co jste nachytl!“

Dělal jsem, že neslyším, a dal jsem se do běhu. Myslel jsem při tom běhu na jezero Michigan a řeku Dněpr, kde jsem dopadl podobně neslavně. Jenže to bylo s menší ostudou než na ponorce Sup, jejíž světla už blikala v přístavu. Snad budu mít příště větší štěstí na tom modrém kopci světa, jakým je moře. Snad si příště konečně zachytám na moři. Hodím pak do vody bójku a zapíchnu do ní svou vlajku. Bude z jedné strany bílá jako měsíc, který do

moře zapadá a celý se tam vejde, a z druhé strany bude zlatá jako slunce, které se z moře vynořuje. A na té vlajce bude nakreslená ryba. Ta ryba bude zvláště červená jako vášnivá Kleopatra na zeleném divanu. Oči bude mít z duhy.

* * *

Palamidy

Byl jsem zase u moře, tentokrát na spodku Evropy. U moře, kterému se říká bůhvíproč Černé, přestože je modré jako většina moří. Už jsem se oženil s Věrou, která byla pěkná, měla tělo jako manekýna a já ji měl rád. Dala mi syna, z kterého bude rybář. V tom synovi jsem se nemýlil. Na Věře bylo nejkrásnější, že jedla ráda ryby v denní i noční čas. To je vůbec největší štěstí, co může rybáře potkat. Žena mu nenadává, že je pořád u vody, a naopak ho budí, aby nelenil a ráno vstal. A místo fuseklí a kapesníků mi na Vánoce dávala trpytky a háčky, na které se nedalo chytat, protože tomu nerozuměla.

A tak jsme spolu lítli k Černému moři přes hory a doly letadýlkem, které bylo na spadnutí, zvláště když zafoukal vítr a zabourkovalo moře.

Na Modrém pobřeží jsme se měli krásně. Měli jsme pokojík a ten měl celou jednu stěnu ze skla a tou stěnou byl vidět čtverec moře. Četli jsme si krásné povídky od Karla Čapka a Antona Pavloviče Čechova, a když nás unavily postavy z těch povídek, seběhli jsme z mramorových schodů a skočili do vln. Plaval jsem tehdy vždycky daleko, až tam, kde končily teritoriální vody. Vplul jsem vždycky do vlny, podplaval ji, a objevil se na druhé straně. Pod sebou jsem cítil velikou hloubku, dostával jsem strach, ale překonával jsem ho. Cítil jsem se volný jak ryba. Na břehu mě pozorovali dalekohledy plavčíci, námořníci a rybáři Asen, Jakim a Vaska. Dali na vodu motorový člun, dohonili mě, vždycky mně vynadali a já jim musel koupit večer v hospůdce u Akima flašku. Nikdy mě nenechali plavat tak daleko, až bych nemohl a klesl ke dnu.

Tři neděle mi ti šašci slibovali, že mě vezmou na dravé ryby daleko na moře. Tři neděle utekly a my měli zítra letět zase domů tím letadýlkem, co jen taktak přelétlo Transylvánské Alpy.

Ten den jsme prožili krásně, jako by se už nikdy neměl opakovat. Koupali jsme se s Věrou ve slaném moři a pak jsme se sprchovali ve sladké vodě. Já jsem chytal u pobřeží na kousky hovězího masa třicentimetrové okounky a dával jsem je na hraní dětem do lahví. A večer jsme poslouchali cikády, jak dělají dzz-dzz-dzz, a šli jsme krást na pobřeží mandle přímo ze stromu, na který nás tenkrát vysazoval jeden policista.

Večer jsme šli tančit k Akimovi na pozvání našich rybářů. Byl tam maličký parket, ale bylo to nádherné, protože vál vánek od

blízkého moře, hrál si s hedvábím žen, škádlil se s nimi a ony se šťastně smály. Asen, Jakim i Vaska vzali mou ženu do kola a já si říkal, že je to krásný, protože konečně tančí s pořádnými chlapy.

Nebyli to prachatí hoši a jeden z nich umíral, protože měl leukémii. Ale ten večer pro nás udělali bohatou královskou hostinu. Celé odpoledne lovíli a trhali ze dna jedlé škeble, jejichž maso pokapali citronem a vzácnou omáčkou. Na stole byly i stíhlé láhve vína a stříbrné chrupavé rybky jako naše grundle, které se jedly i s kostmi. Když bylo po půlnoci a moře už hlídalo měsíc, řekli mi, že brzy ráno pojedeme na dravé ryby. A ptali se, jestli dokážu tak brzy vstát.

Přikývl jsem, ale nebyl jsem si docela jistý. A tak jsem čekal napůl opilý na den. Věra spala v hotelu a já seděl na polorozbitém sudu na písčném břehu a očekával jsem rybáře. Měl jsem hlad. Chtěl jsem jít ke své ženě a stěžovat si jí, jako heká většina mužů. Ale věděl jsem, že tuhle rybářskou příležitost nesmím ztratit, protože se už nikdy nemusí opakovat.

Dvakrát jsem z toho sudu spadl a dvakrát jsem na něj vylezl. Pak jsem spatřil vycházet z moře slunce. Moře se chvělo a z něho vyrůstal hořící oranžový míč, s jakým hrají fotbal ďáblové. Oranžový míč narůstal do veliké koule, ta byla spoutána s mořem jakousi silnou pupeční šňůrou, pak se slunce odtrhlo od vln a vplulo na oblohu. Narodil se dne.

Přišel Asen. Nesl těžká vesla a měl svazek vlasců s háčky. Ale byly to malé háčky na malé rybky. Byl jsem zklamán. Tohle už jsem několikrát prožil. Dali jsme člun na vodu a veslovali jsme do Zátoky škeblí. Asen měl skvělou náladu. Spustil kotvu a rozbalil udičky. Podal mi jeden vlasec a připíchl na něj rosolovitého ráčka. Sám si vzal také udičku a držel ji v ruce. Jak se vlasec zatřepal, vytáhl stříbrnou rybkou. Já vytáhl okounka s červeným kabátkem granátníka. Tahali jsme rybkou za rybkou, ale ani jedna se nedala nijak zužitkovat. Bulharsko pořád vedlo nad Československem o deset rybek. Byla to rybařina pro caparty.

A jak se tak moře houpalo, najednou se mi udělalo zle, obloha si vyměnila místo s mořem a já zvracel. Sevřelo mi to útroby a já si lehl naznak, jako když umírám. A slyšel jsem, jak mi někdo říká:

„To je mořská nemoc.“

Pomalou se zas všechno uklidňovalo a já nevěděl, jak to všechno dlouho trvalo. Ještě jsem cítil pachůf moře, zasmrádlých škeblí a shnilých ryb.

A pak jsem spatřil, že se k nám blíží člun v nebeských barvách a v něm sedí Jakim a Vaska a oba se chechtají, že oklamali pobřežní

hlídky a že teprve teď začne lov dravých ryb. Přelezl jsem po kolenou do modrého člunu a pochopil, že lov drobných rybek byla jen kamufláž. Chytl velký motor a ozvalo se dunění koňských sil. Tady, daleko od pobřeží, odkud už byly skoro vidět břehy Turecka, se všechno změnilo. Moře, obloha, vítr. Moře se nevztevalo, mraky odpluly a vál už jen větřík. Tady někde musely být:

DRAVÉ RYBY

Byly to palamidy. Nemohli jsme je nalézt, v té době tu byly vzácnosti. Vaska připravoval dlouhou silnou imitaci, ze které směřovaly desítky slabších vlasců s udicemi. Imitace musela být bílá jak sníh, jinak ji rybáři nechtěli. A na každém háčku bylo pírkó jako za klobouček. Tažená vodou, představovala bílá pírkó pro rozvášněné palamidy jakési třpytky stříbrných rybek. Jakási šidítka v situaci, ve které skočí na prachy, když se třpytí, i člověk. Mířili jsme na jih ještě asi hodinu, když jsme je spatřili. Viděli jsme ohromný shluk racků. A jak jsme připluli blíž, spatřili jsme ohromnou plochu vařící se vody. A v té směsi litaly do vzduchu malinké stříbrné rybky, ocelová těla palamid i rackové. Milióny rybek zřejmě putovaly při povrchu moře a hejna palamid je napadla jak nájezdní lupiči. Rybky skákaly do vzduchu a tam na ně čekala smrt v podobě racků. Ptáci šli pro rybičku na vodu i pod vodu a rozběsněné palamidy, velké jako říční štiky, z nich trhaly peří. Byla to Sodoma a Gomora chvilkové tragédie. Stoupl jsem si na loď a pozoroval děj. Vaska mi přikázal:

„Dělej!“

Vlasec se rozvinul za lodí jako praporec. Peříčka a háčky ostré jako britvy byly připravené. Až do této chvíle rozsávaly palamidy smrt, nyní si přišla smrt pro ně. Modrý člun si to zamířil do středu rvačky. Držel jsem vlasec a voda stále vřela. Člun to místo nemilosrdně rozřízl, rackové křičeli a vzlétali, moře se už jen vlnilo, ale palamidy pod námi dosud lovily s krvavýma očima. Ucítil jsem v rukách první škubnutí, jako když chytne do lasa husu a vlečete ji za autem. A vzápětí druhé trhnutí. Přestal jsem je počítat. Člun se řítit dál mořem, a jak přibývalo ryb na vlasci, těžkla mi udice v rukách. A já jsem si najednou uvědomil, že pláču štěstím, protože jsem poprvé v životě chytl dravé mořské ryby.

Udice už nevlála za člunem. Visela kolmo do modrých hloubek. Naklonil jsem se přes bok a začal jsem ji těžce vytahovat. A vtom jsem spatřil v průsvitné vodě vlasec ověšený jak vánoční strom samými stříbrnými ozdobami a bylo to snad ještě působivější než

vánoční strom, protože palamidy tančily na udicích v tom zvláštním modru poslední tanec života. Loučily se s domovem, v němž se narodily a ve kterém žily.

Vytahoval jsem je přes obrubu člunu. Poulily měděné oči a házely krásnými aerodynamickými těly, která musela mít ve vodě rychlost blesku. Ocasní ploutve měly odděleny uzounce od ostatního těla a podobaly se ocasům nejmodernějších letadel. Jedna mě buď hryzla, anebo roztrhla kůži na noze, tekla mi krev.

Klečel jsem v člunu, zmazaný od jejich krve a od krve svojí a pokryt tisíci krystalky soli jak rybář moře. Na jeden zátah jsem jich dostal dvanáct. Patřily mně.

Pluli jsme k pobřeží a vytáhli jsme modrý člun.

Pláž ještě spala. Rozloučil jsem se s rybáři, a zvláště s Asenem, který měl leukémii. Už se s nimi nikdy neuvidím.

Vyběhl jsem po schodech hotelu jako rybář, který chytil zlatou rybku, co mu splní všechna přání.

Věra dosud spala, byla navená z toho života, co byl za ní, a spala napřed, aby byla připravena na život, který ji čeká. Jako by nebylo spánku pro ženu nikdy dost. Rozložil jsem palamidy na papír, takže naposledy na ně svítilo stěnou ze skla slunce, které je celá léta živilo a dodávalo jim sílu. Byl jsem nedočkavý jako každý rybář, který toho hodně chytil.

Políbil jsem ji na čelo. Otevřela víčka a spatřila u svého lůžka předjitřní úlovek.

Řekla:

„To jsou krásné ryby. Vypadají jako sluneční paprsky.“

Usmála se na mě a to byla odměna. Oči se jí zavřely a zase spala, za skleněnou stěnou ji uspávala kolébka moře.

Měl jsem s rybami svůj úmysl. Chtěl jsem být rybářem až do samého konce. Nechtěl jsem palamidy nikomu dát, protože zadarmo by si je nikdo nezasloužil. Sebral jsem je a jel jsem s nimi na trh, který voněl chaluhami a rybami.

Tam jsem si našel prázdný stůl a rozprostřel jsem na něj své palamidy. Chtěl jsem být jako rybář, kterému nestačí jenom ryby chytil, ale musí je také prodat, aby měl na chléb, máslo a sůl. Srovnal jsem palamidy, otřel je hadříkem a čekal jsem na zákazníky. Ženy věděly, že mají výborné maso, a tak mi je rozebraly v několika minutách.

Sypaly mi leva do dřevěné misky, kterou jsem si na pokoji strčil do kapsy.

Po mém návratu byla už Věra oblečená. Vysypal jsem jí stříbrné peníze do dlaně a ona se rozesmála. Všechno pochopila. Koupila za ně slaměnou rohož na zeď v našem pokoji.

Někdy si před rohož sednu do houpacího křesla a zdá se mi, že pluji v modrém člunu. Přede mnou útočí na rohoži dravé palamidy s krvavými očima. Malé rybky vyskakují ve světle lampy do vzduchu a seshora je napadají mírumilovní rackové, podobní těm, které chodíme krmit rohlíky k Národnímu divadlu v době, kdy je nám ještě zima a kdy si potřebujeme dobrým skutkem zahřát prokřehlá srdce.

* * *

Je rybařina sport?

Zatraceně, rybařina je nádherný sport! Když jsem byl před časem třetí rok v nemocnici, nemyslel jsem na sehrané hokejové a fotbalové zápasy, nemyslel jsem ani na Pátou avenui v New Yorku, ale myslel jsem na chvíle, které jsem strávil u rybníků a řek. Znovu jsem prožíval, co jsem už jednou prožil, žil jsem svůj rybí život podruhé. Dnes, když přemýšlím, proč to tak bylo a je, myslím, že v rybařině je všechno.

Nic ji neomezuje. Nikde nejsou mantinely nebo zdi. U rybařiny jsou dlouhé kilometry cesty za rybou, modrá obloha, řeka, ve které je možná schována tajemná obluda Lochness, řeka, která jako jedna z mála neživých věcí se neustále pohybuje, a pak je tu boj s rybou.

Popsal ho skvěle Ernest Hemingway ve svém Starci a moře, ale to byl boj s velkou rybou a žraloky, kteří měli sílu. Človíček často na českých řekách bojuje s malou rybou anebo rybkou, aby na ni vyzrál, aby ji přelstil a stal se vítězem.

Mnozí z nás rybařů začínali jako malí pytláci. Krádež není zřejmě lehká věc a krádež ryb je o něco lehčí. Na Berounce jsme dávali s Jirkou Pelcem před půlnocí šňůry, a než se rozednilo, tak jsme ty šňůry museli zase vyndávat. Jako kluci jsme nevedli už jen boj o rybu, ale někdy i o svůj život. Dávali jsme šňůry i do prudce zdvižené řeky, dvakrát jsem se málem utopil. Spal jsem někdy u řeky, sýčkové houkali, vydra také někde loupila a já měl málem v kalhotách, ale domů jsem neutek, protože jsem chtěl mámě přinést stříbrnou rybu a položit ji jí do rukou, až vyjde slunce.

Tenkrát se mi zdálo, že mě tajemná řeka s mnoha zvuky pohltí, můj strach rostl stále víc. K ránu mi tekly slzy a pak jsem viděl, že jsem se zmýlil. Byla to ranní rosa pode mnou na stoncích trávy. Když dneska počítám, kolik jsme vlastně jako pytláci chytili ryb a o ty ryby připravili stát, bylo toho směšně málo. Ale byla to škola odvahy, námahy a překonávání.

Kdyby mi to žena dovolila, řekl bych svému synovi:

Jdi a staň se pytlákem. Překonáš zbabělost a najdeš odvalu, až budeš unikat nástrahám, zaženeš tmu ve svém srdci a ve své hlavě, a až se bude rozednívat, spatříš, jak srna dává srncatům pít. Pochopíš přírodu, až uvidíš plavat zajíce a naříkat ptáky před smrtí.

A hlavně se naučíš porážce. Porazí tě ryba, která je chytrá a moudrá a ty se jí naučíš vážit. Celou noc budeš na rybách a přijdeš

s prázdnýma rukama a nikdo ti nebude věřit, že jsi se někde v tak raném věku nemiloval. Budeš vlastně už podruhé poražen. Usměješ se, a tak vlastně poprvé zvítězíš.

Kdysi se mě můj lékař ptal, jak jsem vlastně ve sportu trénoval.

Vyprávěl jsem mu o cestách za rybami, kde roste vůle člověka. O neznámých lidech, kteří studují v rybařině to nejdůležitější - počasí, a pak jdou s muškou celé hodiny za pstruhy, a když ty pstruhy chytí, ohřejí je v dlani a pouštějí je zpátky do chladivých proudů. Vyprávěl jsem mu o rytířích v gumových botách, kteří rybu lapí, a místo aby jí vrazili do hlavy nůž a vypustili krev, pustí ji do chladivé vody.

Hrál jsem některé těžké hokejové zápasy, kde námaha se nedá srovnat s tím, když jsem chodil na Šumavě v pohraničním pásmu na pstruhy. Bylo hodně vody, šel jsem na pokraji bažin, propadal se do vody a jednou jsem dokonce do té bažiny spadl a zachránil se zázrakem. Chytil jsem ten den jediného pstroužka. Nikdo mi netleskal a žádný trenér mě nechválil. Byl to můj zápas s přírodou. Do schodů jsem lezl po čtyřech.

Když jsem se vydal do Hamru na Nežárce na štiky, slunce páliło. Kilometry se vleklý, a já si říkal: do toho Hamru musím dojít, kdybych měl umřít. Prý jsou tam štiky jako polena. Tekl ze mě pot, měl jsem strašnou žízeň, a když jsem do Hamru došel, byl jsem tak vyčerpán, že jsem neměl sílu rozbalit pruty, a tak jsem šel zase zpátky, aniž jsem chytal, a štiky se mi zřejmě smály. Ale nikdy později jsem nenaříkal, že by to byla špatná rybařina.

V této zemi je sto padesát tisíc rybářů a z toho tisíce chodí a běhají podle vody. V dešti, za sluncem, jsou nemocní, mají křečové žíly, bolavá srdce, ale jdou. Brodí se potoky a řekami, kloužou na kamenech, nahazují svou mušku a mnozí rok od roku uloví ryb stále méně. Nachodí tisíce jarních, letních, podzimních a zimních kilometrů v těch nejtěžších podmínkách na zarostlých a kamenitých březích, ale nikdo to nepíše a nepočítá.

JSOU TO SPORTOVCI?

Někdo mi ovšem namítne, že jsou také tiši blázni, kteří jen sedí a hledí.

Není mi dobře s těmi lidmi, kteří chodí přes den do práce a pak se dívají na televizi, po celý život.

Vyznávám blázný. Blázný do známek, blázný do hub, blázný do hokeje. S těmi ostatními bývá nuda a jenom to černý kafe.

Že rybáři jsou blázni, je dokázáno, a oni se za to nestydí. Je jim to fuk. Jsou věčně zamilováni do své řeky a do svých ryb a být celý život do něčeho zamilován je moc fajn. Život pak není pustina, ale aspoň občas louka s voňavými květy. Sedící rybáře obdivuji z jiných důvodů. Je k tomu potřeba velká trpělivost sedět, mlčet, čekat třeba celé hodiny, až se Pan Kapr splete. V té chvíli musí ochablá ruka vystřelit jak z pistole, udeřit jak v boxu a udělat zásek. Opakování třídy pro neprospěch neexistuje. Není to legrace čekat třeba půl dne na jedinou příležitost. Tělo bolí a oči pálí.

Nikdy jsem nebyl dlouho sedícím rybářem, nikdy jsem nevitězil nad profesory kapry.

Rybařina není jen krása. I v rybařině se soupeří nejen s rybou, ale i se sousedy, závodí se, kdo víc chytí a kdo chytí větší, kdo koho otráví, závidí se a pomlouvá. Ryba je navíc k jídlu, a to je její neštěstí. Ale zas naštěstí to rybářský pánbůh zařídil tak, že když přijdou hosti, mají většinou staré kosti. Když jsem rybu potřeboval, nikdy jsem ji nechytl. I když zabere, ruce se odpovědností třesou, obvykle to zvorám.

Jednou v Samopších jsme potřebovali rybu a chytli jsme malého úhořika. Nějakou záhadou nám utekl z plechovky do zahrady. Překopali jsme celou zahradu, rozryli jsme květiny, málem vyvrátili stromy a vlastně jsme to přeoralí a převrátili, jak v té krásné knížce Boží poličko, nikoliv abychom mu život zachránili, ale abychom mu život vzali.

Abych pravdu řekl, já bych svou rodinu jako rybář neužil. Loni mě stály povolenky a rybářské náčiní tisíc korun. Chytil jsem přitom dvě větší ryby. Jedna ryba: pět stovek. Za ty peníze bych měl nejen kapry od Vaňhy, ale živý lososy dovážený přímo letecky z Kanady společností Air Canada, kde je ředitelem na české straně Olda Železník, který hrál proti mě v našem mládí hokej za dorost LTC Praha.

A tak chytám asi proto, že jsem taky blázen.

A to jsou ještě rybáři, kteří v tak zvané rybolovné technice dokonce závodí.

Jako Věra Čapková. Před dvěma léty získala ve Varně titul mistryně světa. Celýho světa. Má také světový rekord v hodu zátěží 72 metrů a 53 centimetrů. Samotné závody muškou a zátěží na suchu jsou nesmírně obtížné, musí absolvovat stovky hodů. Pod svým stolem má ta křehká dáma v práci činku jako Skobla a o přestávkách cvičí. Má sílu, je mladá a myslí jí to, a také když jde na ryby, tak se ryby schovají pod kameny a říkají: „Jde na nás Čapková.“ Ale svědci říkají, že jim to není nic platné.

A co je nekrásnější jak v pohádce, že trénovat chodí s prutem na Letenskou pláň, kde kopával do míče rybář nad rybáře Pepi Bican. A fotbalista nad fotbalisty.

JE RYBAŘINA SPORT?

Nevím. Ale asi bude. Má být zařazena už na olympijské hry v Mnichově, anebo tam bude přidružena jako přidružená výroba zatím bez medailí. Československý rybářský svaz má být nyní přijat za člena Československého olympijského výboru. V ČSTV jsou rybáři už od dřívějšíka, Věra Čapková je zasloužilou mistryní sportu. A tak dále.

Řada titulů a uznání. Nemůžeme si naříkat. Jedině Sportka vynechala rybáře z programu. A pak ti, co o nás říkají, že jsme jenom blázni.

Do těch tichých bláznů lze tedy zařadit Ivana Olbrachta, pana Mahena, Jindřicha Plachtu, Jana Drdu, Jaromíra Tomečka, pana Kainara a další pány od kumštu a podobných věcí. Byli také moudří a rybařina se stala pro ně sportem č. 1.

Nemluvili příliš o tom. My nebojujeme moc za své uznání. Pro nás je důležité, že začala teď v dubnu letošní pstruhařská sezóna. My chceme ve skrytu duše, aby rybářů nepřibývalo a ryb tím pádem ubývalo, my chceme být u vody nejraději sami a chceme ještě v pokročilém a pozdním věku vidět plavat zajíce a slyšet ptáky za vodou. A proto jediné, o co vás prosím:

NECHOĎTE NA RYBY!

Chytil bych totiž daleko míň než dřív. Jedna ryba by mě přišla pak na tisíc korun. A to by byl pro mě, amatéra, sakramentsky drahý SPORT.

* * *

Silný jak Frištenský

Bobíkovi se smáli, protože za celý život ho prý nikdo neviděl ulovit pořádný kus. Bylo to tím, že Bobík se nerad chlubil. Já když chytnu rybu, dám si ji přes rameno a nesu přes celé město. A tak nějak to dělají všichni rybáři.

Bobík má sílu, páru má, rybu chytne, ale do určité doby se nikdy nechlubil. A přitom se ničeho nebojí. Je nekorunovaným králem jatek. Přes týden porazil sto kusů, kterým bylo souzeno zahynout. V sobotu sbalí Bobík rybářské náčiní, cingrlátka, a vydá se vláčkem proti proudu Vltavy anebo Sázavy.

Poslouchá ve vlaku rybáře:

„Štika jako kráva!"

„Kapři jako prasata!"

On se tomu vždycky usmívá. Chytil už velké kapry, ale takhle velké ne.

A pak nad Červenými proudy mu zabrala štika, která mohla být dlouhá jako mladá kráva, co zabíjel na jatkách. Štika ho táhla ze stanu do zimy, rozmetala mu celý stan a rašelina lítala široko daleko. Nechytil ji.

Od té doby také Bobík začal říkat: štika jako kráva, a když pak jednou přitáhl ke břehu kapra, na kterýho by bylo potřeba necky, začal říkat: kapři jako prasata. Jenže zatím co jiným rybářům se lidi nesmáli pro tenhle hovězí a vepřový slovník, Bobíkovi ano.

„Bobíku, ty si to pleteš s bůhví čím na jatkách!"

„Bobíku, pořád chytáš jako začátečník!"

„Neumíš zaseknout kapra, Bobíku. Bobíku, ty neumíš!"

Bobík mohl přivést do Prahy sebevětšího kapra a sebevětší štika, pořád jim kus chyběl. Už dokonce uvažoval o nejpotupnějším činu, který rybář může udělat. Prodá rybářské nádobičko a stržené peníze propije v pivním moku. Tohle většinou udělá rybář jen jednou za život, protože se pak za něco pořád stydí.

A pak se dověděl o jedné rybářské výpravě na moravské toky, vlastně to bylo na Vranovskou přehradu, na řeku Dyji. Prý tam žerou ohromní kapři. Čeští kapři jsou proti tomu pouhá selata. Bobík rázem pocítil svou životní příležitost dokázat, že velcí kapři existují.

Přihlásili se na ten zájezd mužů Honza, Pepík, Vláďa a Bobík. Honza byl výrobcem rybařiny, Pepík šéfem autodílen a Vláďa nevím

co. Bobík, nekorunovaný král jatek. Bydleli v jednom domě a byli náramní kamarádi.

Ti velcí kapři na Vranovské přehradě je brzy vyřídili. Na jejich cingrlátka jim vůbec nezabrali. Ani ťuk, jak se v rybářské hantýrce říká. Ani ťuk. Pořád tam seděli a hleděli do mrtvé vody. Jenom se šli vyčůrat a nakoupit do místní Včely. Potom jim docházely peníze a bylo jasné, že kapři nezaberou a možná, že zaberou, až budou mít už jen na slanou vodu.

Nakonec Honza, Pepík a Vláďa jen dali svoje zbývající peníze a jídlo Bobíkovi, že ten tu za všechny počká, až kapři dostanou konečně hlad. To proto, že má nejvíc síly. Nechali si peníze jenom na vlak do Prahy.

Bobík tu osířel, jediný už chtěl dokázat, že v těchto krajích žijí skutečně velcí kapři. Pomalu už neměl co jíst, spal pod převrácenou rybářskou loďkou. A tou loďkou na něho stejně přšelo, protože byla děravá, povalovala se tam ještě od loňska. Pak mu došlo jídlo. A v Praze se zatím ptali, co se stalo s Bobíkem, nekorunovaným králem jatek.

A Bobík spal pod děravou loďkou. A dál marně čekal na kapry. Bylo horko, dusno. Bobíkovy svaly už byly zesláblé, když poprvé zařukaly na hladině vody kapky. Ťap. Tap. A prásk! Bobík ho zasekl. Byl na tom! Ten mohl být jako prase. Teď potřeboval svaly z jatek, mohutné a pružné k zabíjení býků. Tahal ho skoro hodinu, podobalo se to zdolávání tvrze.

Vytáhl čtyři a o všech se dalo říct, že jsou jako menší prasata. Ale kdo mu to uvěří. Do Prahy je daleko a ku pravdě ještě dál. Potřeboval živé kapry v Praze. Seděl v dešti, mokrý, zima s ním trásla, dostával horečku a jektal:

„Lidičky, kapři jako prasata! Věříte nebo nevěříte?“

Šmátral po břehu a málem už spadl do vody a utopil se.

Když se probral z mátoh, začal uvažovat. Vzpomněl si, že lokomotivy mají tendry. Že v každém tendru je voda a v té vodě by se dal přivést z Moravy až do Prahy pořádný živý kapr. Bobík byl najednou šťasten. Slunce začalo svítit a hřát a obloha byla modrá.

Přemluvil strojvedoucího, že mu kapry vezme. Aby o tom nikdo nevěděl, aby o tom nikdo neslyšel. Sjednal za posledních pár korun vůz, šofér se kaprů lekl a povídal:

„Prokristapána, dočista jak prasata!“

Bobík se usmál. Usmál se jak sluníčko, protože poprvé slyšel to, co si přál slyšet. Přijeli k lokomotivě. Nenechala si ujít takovou příležitost, vidět takové kapry, a slavnostně zahoukala. Húúú!

A teď se ukázalo, že Bobík je silák nad siláky, jako třeba Frištenský anebo jiný význačný sportovec, protože ty kapry nejen přelstil a vypil jim Vranovskou přehradu, ale ještě je všechny vyzdvihl nahoru. Dal je všechny i v sítích do nádrže v tendru lokomotivy a pak už mašina zahoukala. A kdyby mohla, jákala by si a tančila na kolejích, protože takhle veliké kapry, co nachytl Bobík, ještě nikdy nevezla. Šinula si to ku Praze a vyváděla cestou jak za mlada.

V Praze se Bobík s rozjásanou tváří hrnul na nádraží k lokomotivě s ohromným podběrákem. Ale ouha! Sítě se přetrhaly. Oka se přervala. A kapři si plavou v nádrži. Takovou defilírku na pražském nádraží ještě neviděli. A zadarmo. Bobík je loví jako motýly, lidé se sbíhají. Přiběhne přednosta stanice s červenou čepicí. Zaškube fousky:

„Co mi to tady z toho děláte? Copak tohle je akvárium?! Akvárium na nádraží? Kde je strojevedoucí?!“

Zpucoval mašinfýru a vydal příkaz, že lokomotiva, kapři, mašinfýra a Bobík, všichni se postihují pokutou v dosud neurčené výši a všichni, ale všichni! odjedou na nádraží vršovické, kde budou kapři z lokomotivy vyproštěni.

Prísně zapískal a lokomotiva vjela do tunelu. Za tunelem zase zahoukala, protože to bylo vítězství. Vítězství, třeba jako když Šemík skočil z Vyšehradu.

Na nádraží zvané vršovické dorazila lokomotiva za jánotu Pražanů. Pověst o kaprech se roznesla po celé Praze. Bobík objednal taxi, vybral starý odřený vůz s pořádně velkým prostorem. Bohudíky, vešli se tam všichni, kapři dozadu, dopředu Bobík jen s jedním, s tím nejmenším. A zamířili k domu, kde bydleli Honza, Pepík, Vláda a Bobík.

Chvilku se to pozdrželo, než přinesla paní Loučková peníze za taxi, protože Bobík už neměl ani floka. Kamarádi nebyli ještě doma, naštěstí ale byly doma všechny manželky, které bývají naštěstí obyčejně doma, když je potřeba něco rychle udělat. A tak napustily vodu do vany ve všech čtyřech domácnostech a do každé vany se vešel právě tak akorát jeden kapr, jako se vejde jedno prase do jedněch necek.

Když se vrátili kamarádi domů, spráskli ruce a křičeli:

„Tak to jsou ti kapři jako prasata, co chytil Bobík a co my ne!“

A tak se po celé Praze rozkřiklo, že Bobík chytil v přehradě, co Vranovská se jmenuje a co v zemi Moravské se nachází, čtyři kapry. A ty kapry lze přirovnat jen k tak velkým zvířatům, co prasata se nazývají.

* * *

Neměním za Riviéru

Buď zdráva, řeko!

Klekám si na břehu poblíž blatouchového pole a chci přitisknout své suché rty k tvému chladivému tělu. Chci tě políbit. Utíkáš, crčíš mi mezi zuby. Řeko, poneseš mou modrou loď? Ale ne, vždyť jsi vlastně potůčkem, bublavým, plným oblázků a zlatých písčín. Hop - vidíš, přeskočil jsi Vltavu. Rodí se tam vysoko, nahoře na Kvildách mezi nesekanou a nežnutou bujnou travinou. Hop - a jsi zase zpět u lodi. Bereš ji jak ženu za boky a pouštíš ji do spěchající vody. Kdo jednou jel, nezná krásnější pocit, než opět spustit kánoi do vln.

Vyrazíme bez benzínu, máme ruce. Říká se tomu aktivní dovolená. Drc! Drc! Slunce mělo velikou žízeň. Vodu vypilo. Hej hola! Jako burlak se soukej dlouhé kilometry a vleč odlehčenou loď! A stovky metrů pliváš nahořklý pot.

Tak hurá, námořníci, na palubu!

Už se dá plout. Přes stádo zelených kamenných beránek šumí vlny a zde přijíždí jejich pastýř, stříbrný lipan. Palouk uprostřed cihlových borovic a kvetoucích smrků. Shoď na něj všechno! Jediný, kdo se bude smát tvé nahé bělobě, je řeka a stříbrný lipan a ty je neuslyšíš. Už se ti vodní šipky zakusují do žilek, posílají tě proudem a vyplivují na pomněnkový břeh.

První stanování u tří bříz. Jsi uškobrtán, žmouláš jen studeného pečeného králíka a chce se ti spát. V přelomu z noci na den ale neodoláš, lezeš po čtyřech a vykoukneš ven. Bílý srpek svítí na dřevěnou sušárnu sena, krajina dýchá pokojně klidem a na protější straně se pasou srny. Ráno je nad lukami mrtvé ticho, všechno se schovalo před sluncem. Vylézáš rozlámaný a usrkuješ čínský čaj z vltavské vody. Opět plujeme. Po obou stranách se zvedají čepice šumavských hor, pod nimi se krčí doškové chaloupky a někdy až k řece zabíhají vyhráté paseky, plné bzukotu muších letadel.

Řička je nahoře nejkrásnější a bez jezů. V Horkách je první suchý jez a přenášení lodí a bagáže. Ženská, nefňukej! Po desátém ti ztvrdnou ruce a nohy se zpevní. Stanujeme blízko mostu a pískající mašinky. Ráno, kdy zhluboka spíš, tě chci překvapit a přinést ti s kyticí rudých máků i bělostné rybí tělo. Ráno, kdy ještě vlak nepíská ani nekřičí pasácci, vkládám naviják na prut.

Plížím se za rákosím, voda se pojednou zavlní, jako by někdo zapádlaval zespoda. Potěš bůh, ten kdyby vzal! Mlask! Imitace běží konečky prstů, celý se chvějí. Ještě kus a seknout! Prut se ohnul, je

tam! Už ho cítím na udici, mám na vlasci to bránící se tělo. Nechce se vzdát, převrací se, odporuje, bojuje. Má to marné, leží udolán na mělčině u mých nohou, naposledy se obrací. Tloušť valí obrovské oči, kulatou hubou polyká naprázdno, čeká, co se bude dít. Je třeba sehnout se a vzít ho za tvrdé skřele.

Pohnul jsem špatně prutem, malý háček vyklouzl z rybiho masa. Je pojednou volný a stále to nemůže pochopit, leží, tu zavlní tělem, narovná se a překvapeně pluje do hlubiny. Můj zklamaný obličej a jeho zachráněný život. Jede zas loupit do proudících vod, příště bude opatrnější.

Na máky jsem v rozčilení zapomněl, sama jsi mě překvapila. Kytice se jich červená v láhvi u stanu a na papírovém ubrousku voní snídaně z čerstvého mléka.

Vltavo, jak se měníš!

Po desítkách kilometrů nemáš čisté tělo jako nahoře. Běžíš také pomaleji, snad jsi již unavena, šumavská krasavice? Krápe. Zpočátku nevinně, jen malé hrbolky vyskakují na hladině a voda z řeky chodí kapkám naproti, tvoří s nimi tmavé čárky.

Ve Vltavici je z toho pořádná bouřka. Bouchá to nad námi, loď se plní vodou. Schováváme se v opuštěném domku a třese se zimou. Přibíhají zemědělci a lesní dělníci. Každý má hlavu staženou mezi ramena, jen mládež jde vesele a vystavuje se nepohodě. Bereme několik starých suchých prken. I když je všechno mokré, musí se dnes vařit. Dneska to bylo těžké, ale zítra to může být ještě těžší, taková je vodácká zkušenost. Jsme unaveni. Slunce pomalu klesá za kopec a pouští k plující lodi zlatý pruh.

Široká řeka se pomalu kroutí. U břehů má odraziště na vory, před rákosím se rozprostírají obrovské štíci tůně. Kdy bude konec dnešního putování?

To vlasaté ženské stvoření přede mnou si zvyklo, je jako pružná houžev. Smekám před ním svou kulihráškovskou ahojku. A zatínám zuby. Á - dvě - tři! Á - dvě - tři! Vylézáme za tmy u Frymburku, prokřehlí, unavení. Mrholí. Ten pocit ve tmě je beznadějný. Ale jak zaprská dřevo v ohni a ve stanu je uklizeno, je dobře. Zapomínáš na všechny útrapy, koušeš brambory s vepřovou konzervou a máš dojem nejchutnějšího jídla na světě. Vedle buší voda v jezu, pak pomalu neslyšíš nic a až ráno tě mezi škvírami stanu teple pozdraví slunce.

Dobré ráno! Ahoj, kamarádi! Celý konvoj lodí se šine po proudu. To je přece mohutný Kanár s chlapci z prvního ročníku Institutu. Mají s sebou přátele z institutů Varšavy, Sofie, Budapešti. Chlubí se

jim Vltavou. Však také malý Bojanov, který dosud znal jen Černé moře, chodí ke každému a říká - krásná řeka, krásná. Stavějí kyvadlový převoz, přecházejí řeku po provazovém žebříku, soutěží v orientačním závodě, proplouvají propusti.

Pod Frymburkem se učí plavat vojáci. Vyskáčí na břeh, posadí se a chichotají se jako slečinky. V Lipně se staví a z Lipna do Vyššího Brodu musíš nákladákem. Na drkotajícím autě nám vyprávějí pověst o vzniku Čertovy stěny. Čert chtěl odnést chasníka, ale dřív měl splnit tři úkoly. Už první nesplnil. Chasník mu poručil, aby zastavil Vltavu dřív, než kohout zakokrhá. Satan se dřel s obrovskými balvany, ale Vltavu nezatarasil. Chasník mu mohl dát ještě těžší úkol. Mohl mu nařídít, aby zaneřádl řeku tak jako loučovické papírny, a čert by to určitě nedokázal.

Říká se ostatně, že je výhodnější platit pokuty za znečištění řeky než postavit řádné filtrační zařízení. Je zatím konec krásné vody, na všem leží páchnoucí šlem. Řeka je mrtvá, život v ní umřel, ryby v ní nejezdí, lidé se nekoupají, ženské neperou prádlo.

Na Horním Mlýně jsou nesjízdné přeje. Přenášíme stovky metrů. Na louce pod jezem se pase býček. Mladý, ještě hloupoučký, na hranaté hlavě se mu kudrnatí červenohnědé praménky. Co je to velké, modré? Nebezpečné je to, nebezpečné... Pohodí hlavou a neslyší mírové nabídky. Nejsi toreador a zbaběle prcháš do vody. Tlučeš se, kameny jsou kluzké, noha se dostává do škvíry. Zaplať bůh, je to pryč!

Človče, dívej se, to uvidíš jedinkrát za život! Na oblázcích u rákosi stojí rozkročená štíhlá srna s tmavým vlhkým nosem od pití. Musí bláznivě rychle přemýšlet, zda prchnout či nepřehnout. Skočit do rákosi, či neskočit? Když uteče, přetrhne kolouškům pití. Z každé její strany vystrkují na nás vrtící se zadečky. Dobrou chuť, chlapi! A ona stojí nehnuté, jen její tmavé oči se za námi bedlivě točí, dokud nezmizíme za zákrutem.

Černé noci a zářící dni! Co jste nám daly krás! Noční putování. Voda hraje šedými a tmavými barvami, do noci bliká světlo hradu a trpýtí se světelná kolonáda podél hranic.

Pár metrů před zobákem lodi vzlétávají divoké kachny, křičí rackové.

Vzrušující projíždění propusti. Jedeš Kořenskou bez prohlížení. Blížíš se k pěnícímu jícnu a nemůžeš couvnout. Rozhodl ses i za malé vody a ukážeš to vodákům, kteří ji studují již nejméně čtvrt hodiny ze břehu. Je v tom kus klukoviny. Ještě víc se v kleku roztáhneš, abys měl stabilní základnu, a právě jsi v nejhorším. Něco těžkého tě tluče do pravé strany těla a bere ti pádlo. Znovu se jej

chápeš, vlna to byla a vlna tě vypouští s napůl zaplavenou kánoí. Ale pluješ a to je nesmírně pěkný pocit.

„Poplujem spolu, tam dolů, tou přejejí...“ doma nezpíváš a tady vytryskne písnička podnícena bělostnou přejejí, která ti stříká do tváře, smáčí vlasy i čelo. Písnička podnícena sluncem, bezstarostností.

Viděl jsi kouty, kam nejezdí vlak, ani auto, kam ani na kole se nedostaneš. Lopotil jsi se stovky metrů, klouzal jsi po hladkých kamenech, sakroval jsi, ale nelituješ! Poznal jsi hrady, gigantická díla lidu v minulosti, poznal jsi ještě větší díla přítomnosti a budoucnosti - přehrady.

Na Slapské už stojí znaménka budoucích letovisek, první hotely s červenými střechami ověncily břehy. Až se uhnízdí na březích stovky chat a až se jezera rozbrázdí bílými plachtami, pak Vltava dostane zas jiné kouzlo.

Došly nám peníze, došlo i jídlo. Zbyl jen na dně polní láhve krapet becherovky pro zahřátí. Na břehu pase paní kravku. Nabízíš jí tu poslední stopku becherovky a doufáš, že se ustrne a dá trochu mléka od kravičky. Becherovku nemůže, má nemocný žaludek, takhle rybička kdyby byla. Plížíš se tedy po břiše trávou k vodě a tam, kde se za šera šplouchají ryby, vidíš, jak se převaluje kouřící mísa krupicové kaše. Hajného broky! Zabrala! Neseš ji do chalupy a odnášíš si krajáč mléka a kus másla. Kaše byla pohádková! A lidé dobří žijí všude! Najdeš je od Šumavy až po Vyšehrad. Co jsme jich potkali.

Naposledy Josefa Traxlera a jeho partu padesátníků z Tábora a Hronova. Rok za rokem, vždy poslední týden v červnu opustí manželky a vyjedou k milence - řece. Harmonika, kytara, táborák, nestárnoucí kouzlo. Jen jim přibývá stříbrných pramének ve vlasech, ale říkají, že s řekou se nerozloučí do šedesáti.

Ze železné zásoby poslední desetikoruny kupujeme konzervu. Stanujeme přímo pod Štěchovickou přehradou. Poslední noc, poslední konzerva. A potom pádlujeme, pícháme až domů...

Na shledanou, řeko, přijdeme zas...

* * *

Batoh z jelena

Můj povedený tatínek Leo mi odkázal batoh. Krásný hnědý kožený batoh. Je z jelena, a jak říká naše maminka, prý ho po válce sebral náš tatínek na švýcarském velvyslanectví i se siamskou kočkou Zinou, která měla modré oči a svítily jí. Tatínek mi tenkrát řekl, když mi ten batoh dával, že ho ještě užiji, a dodal tu známou větu našich dědů:

„Ten tě ještě přečká.“

Můj tatínek měl pravdu. Nevím, jestli je ze Švejců a jestli je z jelena, ale zdálo se mi, že je neroztrhatelný.

Pěkný dárek mi tu nechal. Sundal bych ho, vyměnil za tornu, ale byl jsem příliš ješitný. Batoh z jelena, i když je těžký, je krásný, má barvu prezralého obilí, a co hlavního, já se všude chlubil, že je ze švýcarského jelena, což každý nemá. A občas jsem přidal historku o kočce siamce.

A tak jsem ho nosil, byl to můj úděl, bylo to asi jako jmění, které dostanete a maličko vás tíží.

Nosil jsem ho při svých cestách k potokům. Miluji potoky. Takové potoky, které tečou loukami anebo lesem a na jejichž okrajích kvetou pomněnky.

Nevím sám dobře, proč mám potoky tak rád, ale snad proto, že jsou zvláštní a neobsazené lidmi. Na hlavu si dám bílý plátěný klobouk od kladenských tavičů, na krk si pověším vyřezávanou maketu křivoklátské orlice z divokého kance a na záda si dám ten batoh z jelena. A jdu hledat prameny potoků a také ten svůj vzduch, který je zdarma.

Vyšel jsem si párkrát na oupořský potok pod hradem Týřovem a nikdy jsem nikoho nepotkal. A přitom je Oupoř zvláštní překrásný potok, schovaný pod listím, jako by skoro nepatřil na tento svět. Jsou v něm červené kořeny a pstruzi a nad potokem mufloni. Stál nad tím potokem léta na skále kříž na znamení vítězství hajného, který tu prý zastřelil broky koupanými v mateřídoušce zlého hada. Prožil jsem tu krásné chvílky, ale:

NIKDY JSEM NEDOŠEL K PRAMENŮM POTOKA.

Proč?

Protože potoky jsou dlouhé. Protože potoky jsou dlouhé jako silnice. A přitom jít podle potoka je krásnější než jít po silnici.

Můžeme se svlažit, často i napít, někdy vykoupat. Jenže Oupoř mě srazil na kolena, nedošel jsem jeho pramene.

Také jiný potok, Skřivaňský, nade mnou vyhrál. Neobjevil jsem jeho prameny, protože jsem neměl už sílu jít dál. Batoh z jelena ztěžkl, klobouk kladenských tavičů už nevpíjí pot a orlice mě tluče do prsou. Musel jsem se vždy vydat na zpáteční cestu a cesta zpáteční je, jak známo, cesta delší.

A když jsem se tak vracel, myslel jsem na potoky. Na to, že potoků je u nás tisíce. Jinde jsou pomněnky, jinde stulíky, jinde tloušti či pstruzi. Všude spatříme něco nového. Navrch vody se uvidíme jako v zrcadle a ta zrcadla budou krásnější, než jaká udělali benátští mistři. Hledejme prameny těch četných potoků.

Ale s potoky musíme jako ve sportovním boji: Fair play. Musíme ten potok začít hledat od řeky, kde se vlévá, kde končí. A jít od tohoto konce až k pramenům. Příště půjdeme zas znovu. Potok bude jiný a bude mít jinou tvář.

Půjdeme za čerstvým vzduchem.

Také já se pokouším jít znovu a hledat prameny svých potoků. A jednou, to jsem byl zdravý a šlapalo mi to slušně, jsem si prohlížel můj batoh z jelena. A zjistil jsem, že má flekance, a že ho ubývá, že se tenčí, že se můžu přece jednou dočkat dne, kdy ho bude konec, že se jednoho dne zbavím toho krásného dědictví. To dělají ty potoky. A tak jsem měl chuť alespoň vykřiknout do vzduchu:

„Dědečku, ten batoh mě nepřecká!"

Ale není kam křičet, protože tatínek a děd leží už spolu v hrobě. Tak jim to tam aspoň povím, až tam půjdu s kyticí.

* * *

Pytlačení

V Luhu jsem se kamarádil s blondatým pytláčkem Jirkou. Maminka o něm říkala slušně, že je syčák. Ale to mě na něm velice lákalo. Moji bratři Hugo a Jiří se věnovali po návratu z koncentráku docela jiným rybám, museli si vynahradit, co zmeškali. Milovali, ženili se, studovali, pracovali a pak toho zas litovali. Nejvíce je mrzelo, že nebyli se mnou u vody a že promeškali ten velký štičí čas, který nastával.

Pytlák Jirka byl ohromný kamarád. Naučil mě dávat pod jezem šňůry na parmy a úhoře. Ale pak Jirka z Luhu odešel a já pokládal šňůry sám. Chodil jsem za tmy daleko pod jez bosý, abych nebyl slyšet. Bylo mi úzko. Vedle pěšinky hučela řeka a ve větvích stromů křičely sovy a sýčkové. Noc odjakživa patřila zvířatům. Den patřil lidem. A já to porušoval a noc mě trestala na duši. Hrozně jsem se bál. Potom jsem uslyšel jez a padající vody v propusti. Nad jezem se rýsoval mlýn a na něm svítila jediná žárovička. Nikdy jsem nevěděl, proč tam svítí, ale asi to bylo světýlko pro pocestné anebo špehýrka pro mlynáře, aby si viděl dál než na špičku nosu. Pro mě byla ta žárovička spřízněná bytost. Brodil jsem se trávou a nadával si, že jsem pražskej srabovej srab. Musím dojít k tomu plochému kamenu, kam jsem vždycky šňůru pokládal.

Po pár minutách jsem tam konečně došel. Mockrát jsem tam stanul u toho kamene a pokaždé jsem čekal, že se rozsvítí na druhé straně světla a reflektory a že mě strážci řeky chytí. Jestli mě chytí, tak mě nic nezachrání.

Vyndal jsem prádelní šňůru a rozmotal ji. Hledal jsem kameny na uvázání. Jedny se mi zdály malé, druhé velké. Konečně jsem je dal na konce šňůr a začal napichovat na malé šňůrky ve tmě návnady. Rousnice a rybičky mi vypadávaly z rukou, marně jsem je hledal. Po dlouhém čase jsem byl hotov a musel jsem do řeky. Šňůra byla dlouhá, šel jsem až do půli, často jsem klopýtal na kluzkých kamenech a padal. Hodil jsem do vody kámen a bylo to, jako by mi vypadl ze samého srdce.

A zase zpátky do Luhu. Mlýn svítil a spal. Sovy a sýčkové volali, že tahle noc patří ptákům a zvířatům. Řeka se leskla, měsíc si v ní myl tvář, tráva mě pleskala do nohou. A tehdy jsem si uvědomil, že je krásné být sám jenom s nocí. A vždycky jsem tak na to vzpomínal.

Zalehl jsem pod kanafas. Hřálo mě vědomí, že vlastně chytám a přitom jsem v posteli. Prožíval jsem dvě krásy najednou. Celou noc jsem se těšil, co bude na šňůře. Byla to zvláštní noc s rybími sny. Sotva jsem usnul, budil mě strejda, abych vstával, že přichází den. Nemohl jsem vyndávat šňůru za světla, někdo by mě mohl vidět.

Šerá rána byla ze všeho nejkrásnější. To včely a motýli se chystají na den. A ptáci jim k tomu zpívají. A to vše se děje ještě brzy, když utíkám pod jez. Abych tam byl, než přijedou četníci. Abych tam byl, než se veliký černý noční úhoř utrhne ve strachu před sluncem. Pámbičku, jen aby tam aspoň něco bylo.

Dorazil jsem ke kamenu. Shodil ze sebe kalhoty.

Rána se nebojím. Jestli teď přijdou četníci, mám přichystanou omluvu. Řeknu jim: Pánové, večer tu byl nějaký velkej pytlák. Dával šňůru a já ji teď vyndávám, abych ji donesl na Křivoklát.

Nikdo tu nebyl. Vlezl jsem do vody a vzal za šňůru. Nic s ní neškube a nic se nehýbá. Návnady jsou chytře jen z polovice oďobané. Nic na ní není. Vytáhnou ji úplně na břeh a skládám ji. Něco se ve mně hroutí, srdce sotva tluče. Chce se mi stočit do klubička a spát. Všechna ta námaha je marná. Vzpomenu na sovy a na to, že noc patří zvířatům, ptákům a rybám. Ryby mě porazily. Musím se sebrat a říct strejdovi Proškovi, že jsem zase nic nechytil. Bude to dlouhá cesta.

* * *

Potok pana inženýra

Ten potok není daleko od Prahy. Tak hodinku autem. Ale nepovím, kde je, nechci, aby tam jezdilo a chodilo víc lidí. A pak se trochu bojím i o Ně, přestože přežili už mnohé kruté rány.

Ten potok je krásný jako náhrdelník z perel, anebo čelenka z diamantů. Bublá a jenom tak trochu pospichá z mírného kopečka smrčinatými lesy a pestrými loukami, kde létají bachraté včely a skáčí buclatí koníci. Má vodu křišťálové studánky a to je vidět na mělčinách oblázkové dno, bělostný písek, kameny a kořeny stromů. Olše a vrby se sklánějí nad tůněmi. A tady v tůních, mezi kořeny a kameny, jsou pstruzi. Nikdo neví, jak dlouho. Možná staletí, snad tisíciletí. Když je vyndáš z vody, jsou na dlani jak buchtičky a jsou skoro teplí, malinci mají na sobě oranžové a velcí karminově černé tečky. Připomínají svými barvami tuláky z neznámých mořských dalek.

Neznámo proč, usídlili se kdysi tady. Potok si zvolili za svůj domov. A zřejmě od prvního dne si člověk usmyslil, že je polapí, zabije a v tomto jejich domově zničí.

Jednoho dne jsem přišel taky já, ještě kluk, byla ve mně touha lovit a zabíjet. Necítil jsem ještě vůni potoka jako v pozdějších letech, neslyšel jsem vyprávět vodu a šeptat stromy. Měl jsem v kapse nůž. Svěho prvního pstruha na tomto potoce jsem zahnal do kořenů a probodl nožem. Později, když už jsem nepoužíval takových vandalských způsobů a chodil tady jenom tak, jak to předpisovala povolenka, mi to připadalo jako vražda. Ale vraždit sem, na ten pstruží potok, který nikdy nebyl nijak pořádně chráněn před pytláky, chodil kdekdo. Kluci z vesnice utloukali pstruhy klacky a kameny, jiní je chytali do podběráků, někteří rybáři jich nepovoleným způsobem vytáhli i padesát denně. Stokrát jsem se s úžasem divil, že tu ještě jsou, bylo to tím, že se bránili. Zalezli hlouběji pod břehy, mezi kořeny a kameny a neskákali už bezhlavě na kroutící se žížaly a buclaté koníky. Ztížil se jim pobyt v jejich domově, ale oni ho nechťeli a ani nemohli opustit.

Ne všichni si počínali jako vandalové, našel se inženýr Prokůpek, jenž mohl nést právem anglické pojmenování Gentleman. Byl už to starý pán. Hubený a vysoký, v zelenavých šatech a slaměném bílém kloboučku, na nohou mu plandaly holínky. Ze své vilky to měl k potoku tři kilometry. Když šel k potoku, klátil se ze strany na stranu a v ruce třímал prut podobně jako don Quijote kopí. Na

potoce rozložil své nádobičko - naviják, návazce, mušky. A ještě předtím, než se dal do chytání, věřil jak jelen na pasece vůni potoka a lip a trávy a lesnatých strání, co běžící vodu svíraly z obou stran.

Stál dlouho a pak šel s prutem proti vodě a počínal si jako sportovec. Malého pustil. A vždycky ho pohladil jak zajička březňáčka zvednutého z chladné rosy. A z větších vybíral jen tři, co měli nad zákonnou míru. Často šel s prázdnou, protože na tomhle potoce nedorůstali pstruzi tak často čtvrtmetrové délky.

Takhle chodil inženýr Prokůpek na potok skoro padesát let.

Jednoho dne přišel k potoku znovu. Bylo to na jaře, kdy voněly stromy a louky a slunce pomalu zapadalo a schylovalo se k době, kdy je nejlépe nahodit mušku do běžící vody. Navázal mušku, párkrát se rozmáchl a zašeptal:

„Tak leť, potvůrko!“

Muška si sedla na hladinu, ale nic po ní neskočilo. Znovu nahodil a zase nic. Chytil půl hodiny a neměl ani jedno zabrání. Najednou přestal chytat a rozběhl se chvatně podél potoka, přes brejličky zíral pátravě do tůní. Nespatriil jediného pstroužka. A pak si všiml, že se v namoklé půdě rýsují dvě čerstvé koleje. Vyděsil se: pstruhy někdo vybírá. Dal se do běhu, ale byl už starý a v holínkách jen klopýtal.

Nákladní auto s dvěma káděmi plnými pstruhů dohonil za první hájovnou. U vozu se motali dva chlapi, další tři lovili elektrickým přístrojem pstruhy v tůni.

Inženýr Prokůpek k nim ještě nedoběhl a už sípal:

„Co to děláte? Co to tady děláte?“

Tlustý muž s holínkami až do pasu mu odpověděl:

„Klid, dědo, klid. Jsme z unovického rybářského spolku a přesadíme si tyhle pstruhy do našeho potoka: Tady to stejně nemá budoucnost, kdo by sem takhle daleko na ně jezdil?“

„Jak to, že tu nemají budoucnost? Víte, jak tu jsou dlouho?“ rozčílil se inženýr. „Kdo vám to dovolil?“

„Na to teda my povolení máme, a ty, dědku, koukej mazat, nic ti do toho není!“

Inženýr Prokůpek jen sklopil hlavu a šel. Kráčel domů kolem toho svého vyplundrovaného potoka a tvář a zelenavé šaty mu smáčely slzy. Ve své vilce nad Berounkou žalem ulehl a stará paní s ním měla spousty starostí.

Když už ležel druhý týden, přišel za ním porybný Hvězda. Ze stařečka byla vidět jen žlutavá tvář a hnědá, smutná očka. Ležel pod modrou dekou. Hvězda začal bodře:

„Tak, kdy pudem na ryby, pane inženýr?“

„Na jaký ryby?“ ozvalo se naříkavě.

„No, na pstruhy, pane inženýr, na pstruhy.“

„Tam, Hvězdo, už žádný nejsou.“

„Tam, že nejsou? To byste se divil.“

„Vždyť je vybrali tím jejich zatraceným přístrojem.“

„Ale kdepak, pane inženýr. Moc jich jim uteklo. Když je chytali, rozptýlili se v proudech mezi kamením. To jenom vám tenkrát nezabrali, protože byli z toho jejich elektrického lovu celí vyplašení.“

Inženýr Prokůpek v posteli oživil a posadil se. Řekl už vzrušeným hlasem:

„Ježíšmarjá, Hvězdo, vy jste mi udělal radost, ani nevíte. Já myslel, že je dočista po nich. Zítřka se tam půjdeme podívat.“

Příští den šli. Toporný Hvězda s nohama do „o“ a hubený, vysoký inženýr, ještě trochu přepadlý a pobledlý. Kráčeli bez prutů, dnes se chtěli jen svátečně podívat do proudů a tůňek. Brzy se ukázalo, že měl Hvězda pravdu.

Připlížili se k první tůňce a s každým spatřeným pstroužkem jeho tvář zářila víc a víc. Když se ten den inženýr Prokůpek vrátil do své vilky nad Berouňkou, načal se starou paní lahvičku borovičky a pozvali k tomu porybného Hvězdu.

A tím bych mohl vlastně končit. Jenom musím dodat, že rybáři z unovického spolku vylovili ten pstruží potok ještě v následujícím roce. V tom jejich unovickém potoce jim všichni přivezení pstruzi zašli, zabila je umělá hnojiva stékající za deště z polí. Nebyl to prostě jejich domov.

A v potoce pana inženýra zůstávají pstruzi tak jako před staletími.

* * *

Epilog

Zbláznil jsem se na zimní olympiádě v Innsbrucku. Zatáhl se mi mozek, jako kdyby přišla mlha z Alp. Potkal jsem tam jednoho pána a pro mě to byl čert se vším všudy, měl kopyta, chlupy a rohy a staleté vykotlané zuby. Šel jsem pak zapálit do hor nad Innsbruck selské stavení.

Prál jsem si, aby se rozsvítilo veliké světlo a zahnalo mlhu. Když jsem vyváděl krávy a hřebce z chléva, aby neuhořeli, dorazila rakouská policie. Dali mi železka a vedli mě do údolí. Nadával jsem jim, strhl jsem si boty a šel jsem sněhem bos jako Kristus, kterého vedou na kříž.

Poslali mě přes Dvořiště pražským lékařům. Tohle první období nebylo strašné pro mne, ale bylo strašné pro ty, kteří mě pozorovali a měli mě rádi. Mně bylo vlastně blaze a vše jsem vykonával vášnivě a z přesvědčení. Dokonce to bylo někdy příjemné, je krásné být žehnajícím Kristem.

Nejhorší je, když vás pomoci prášků dostanou do stavu, ve kterém si uvědomíte, že jste blázen. Oči se potáhnou smutkem a vy už víte, že nejste Kristus, ale ubožák, kterému chybí zdravý mozek, co dělá člověka člověkem. Dají vás za vylepšené mříže, ačkoliv jste nikoho nezabili a nikomu jste neublížili. Nebyl nad vámi soud a jste vyřízeni. A lidi venku si žijou a vy jim začnete závidět.

Může vás zachránit jenom zázrak. Čekal jsem na zázrak pět let. Sediš samotný na židli týdny, měsíce, roky. Nemohu tvrdit, že jsem zkoušel jako zvíře, protože žádný člověk neví, jak trpí zvíře, i když o tom často vypráví a píše. Víím jenom, že jsem zkoušel strašně, nejde to ani vypovědět. A pak by tomu ani nikdo nevěřil, lidé nechtějí slyšet o této nemoci, protože se jí moc bojí.

Když mi bylo líp, myslel jsem na to, co bylo v životě nejkrásnější. Nemyslel jsem na lásku, ani na to, jak jsem se toulal po světě. Nemyslel jsem na noční lety přes oceány, ani jak jsem hrál kanadský hokej v pražské Spartě. Chodil jsem znovu k potokům, řekám, rybníkům a přehradám na ryby, uvědomil jsem si, že právě to bylo to nejkrásnější, co jsem na světě prožil.

Proč to bylo nejkrásnější?

Nedovedu to přesně vysvětlit, ale pokusil jsem se to povědět touto knihou. Víím, že jsem vždycky nevzpomínal, kde jsem jakou rybu chytil a kolik měla od hlavy až k ocasu, ale vzpomínal jsem na všechno, co bylo s rybami spojeno. Především jak jsem za rybou šel

anebo jel. Na Želivce jsem jezdil na rozvrzaném kole na pstruhový potok v době, kdy lidé ještě spali. Všechno bylo jak v obrovském přírodním divadle. Tráva a pole se třpytily v rose, zpívali ptáci a u lesa se pásly srnky, které mě už znaly. Když jsem dojel k tomu krásnému potoku, byl jsem pln pokory, nabral jsem si do dlaní vodu a chtěl jsem se pokřičovat k bohu, ale nikdy jsem to neudělal. Vzpomínal jsem na zastrčenou přehradu nad Janovem, kde jsem se svou mámou Hermínou chytal pstruhy veliké jak kapry a voda byla zelená jak tráva na nebeské louce, o které jsem snil.

Nejvíc jsem myslel na Krivoklátsko. Na Nezabudický mlýn a jeho stále světýlko, které tam zářilo pro pytláky i pro četníky. Myslel jsem na tajemné úhoře, kteří tudy táhli celí posedlí se svými malými hadíma očima na pouti z moří a oceánů. Zajímavé bylo, že mnohé z mého života zmizelo, ale ryby v něm zůstaly. Byly spojeny s přírodou, kde neposkakovala směšně šhubavá pouliční tramvaj civilizace. Dnes už vím, že mnoho lidí nejde jen za rybou, ale chtějí být sami jak v dávných dobách, chtějí ještě slyšet volání ptáka a zvěře, chtějí slyšet padat podzimní listí. Když jsem tam tak pomalu umíral, viděl jsem především řeku, která v mém životě znamenala nejvíc a kterou jsem měl rád. Měl jsem ji tak rád, že dřív než jsem začal chytat, vzal jsem její vodu do mušle dlaní a políbil jsem ji, tak jak člověk líbá ženu. Pak jsem si zbytek vody vchrstl do obličeje a seřídil jsem prut. Předemnou plynula řeka. Do oblohy člověk vidí, do lesa pohlédne, ale do pořádné řeky nevidí nikdy. Do pořádné řeky lze nahlédnout jedině prutem.

Když jsem někdy seděl u zamřížovaného okna a takhle ve vzpomínkách rybařil, bylo to až bolestivé. Musel jsem s krásou přestat a myslel jsem na to, že na světě je také špína, hnus a kalné vody, abych přestal toužit po svobodě.

Konečně jsem došel k tomu pravému slovu: svoboda. Rybařina je především svoboda. Jít celé kilometry za pstruhy, pít vodu ze studánky, být sám a svobodný aspoň na hodinu, na dny, anebo dokonce na týdny a měsíce. Svobodný od televize, novin, rádia a civilizace.

Chtěl jsem se stokrát zabít, když už jsem nemohl dál, ale nikdy jsem to neudělal. Snad jsem v podvědomí toužil ještě jedinkrát políbit na rty řeku a chytat stříbrné ryby. To rybařina mě naučila trpělivosti a vzpomínky mi pomáhaly žít.

* * *